

ციბეხანი

№ 44 / 20 - 26 სექტემბერი / 2010

უნდა იყიდებოდეს თუ არა ნიგნები ქუჩაში? გვ. 08 / 36 / 45

შუალედური არჩევნები ამერიკაში გვ. 15

თურქეთის მშვიდობიანი გადატრიალება გვ. 17

ჰაბა: პოლიტიკური სარჩელი გვ. 19

არაღიარების პოლიტიკა: ფრონტის ახალი საზი – ტუვალუ გვ. 22

ქურნალისტური გამოქიება: სახლი გზის პირას გვ. 24

1000 ყივჩაღი და საქართველოს ინტელისურიზაცია გვ. 32

ქუთაისის „ლა სკალა“ გვ. 34

„ჩემი ზღვა და მიწა დამიბრუნე, ღმერთო!!!“ გვ. 42

ფანი 2 ლარი

ISSN 1987-7528

9 771987 752008

გვ. 10

ვინ მახთანვს

ბანატეხის პოლიტიკას?

FM
სენტი
98.0

ქუთაისის ოპერის თეატრი ფასადის ესკიზი

ნომერში:

- 02 ფოსტა
- 04 მოკლედ
- 06 ფოტო
- 07 ვრცლად
- 08 **ორი აზრი**
უნდა იყიდებოდეს თუ არა წიგნები ქუჩაში?
მალხაზ ხარბედია vs ზაალ სამადაშვილი
- 10 **მთავარი თემა**
განათლების აღსრულების სამინისტრო
- 14 **თვალსაზრისი**
ქართველები და ჩინელები **მსოფლიო**
- 15 იმედისა და შიშის შესახებ **მეზობლები**
- 17 თურქეთის მშვიდობიანი გადატრიალება

პოლიტიკა

- 19 პოლიტიკური სარჩელი **არალიარების პოლიტიკა**
- 22 ფრონტის ახალი ხაზი **ჟურნალისტური გამოძიება**
- 24 სახლი გზის პირას **ეკონომიკა**
- 27 საქართველოს შეუსრულებელი დავალება **თვალსაზრისი**
- 29 პოლიტიკური ფორა **ადამიანის უფლებები**
- 30 ეჭვის ზღვარზე **საზოგადოება**
- 32 1000 ყივჩაღი და საქართველოს ინგლისური ზაცია **ქუთაისის ოპერის თეატრის რეაბილიტაცია**
- 34 ქუთაისის „ლა სკალა“

თვალსაზრისი

- 36 დავაბრუნოთ ბუკინისტები? **კიბერდანაშუღლთან ბრძოლა**
- 40 კიბერკონტროლი **მედიაკრიტიკა**
- 42 მისი ზღვა და მინა დააბრუნე, ღმერთო! **თარიღი**
- 44 უსასრულოდ მოხეტიალე ანუ „სული გრძნობებით სავსე“ **თვალსაზრისი**
- 45 ქუჩის წიგნები **სპორტი**
- 47 ფეხი და ტვინი **გიო ახვლედიანი ქალაქში მოხეტიალე კაცის ჩანაწერები**
- 48 არავის საქმეში არ ვერევი მე!

ბარეკანზე:

ვინ მართავს განათლების პოლიტიკას?

ჟურნალი „ლიბერალი“ გამოიცემა ფონდის „ლია საზოგადოება - საქართველოს“ მხარდაჭერით.

ავტორის / ავტორების მიერ საინფორმაციო მასალაში გამოთქმული მოსაზრება არ გამოხატავს ფონდის „ლია საზოგადოება-საქართველოს“ პოზიციას, შესაბამისად, ფონდი არ არის პასუხისმგებელი მასალის შინაარსზე.

The views, opinions and statements expressed by the authors and those providing comments are theirs only and do not necessarily reflect the position of Open Society Georgia Foundation. Therefore, the Open Society Georgia Foundation is not responsible for the content of the information material.

ლირს თუ არა თსუ-ში ჩაბარება?

პრობლემების ძირითადი თავი სწორედ სისტემურ რეფორმებშია. მათ შორის არის რეგისტრაციის, მოუწყობელი აუდიტორიების, ბიბლიოთეკის არარსებობის, კარგი ლექტორების არარსებობის, არსებული ლექტორებისთვის დაბალი ანაზღაურების მიცემის, პროექტორების არარსებობის და სტუდენტებისთვის მიმართულებაზე ნახალისების არაადეკვატური სისტემის არსებობის საკითხები. ...

როდესაც მე დავამთავრე უნივერსიტეტი სუ-ს (საერთაშორისო ურთიერთობების) მიმართულებით, სწავლა საერთოდ არ იყო. არ გამივლია არც ერთი კურსი საგარეო პოლიტიკაში, ევროპათმცოდნეობაში, კვლევის მეთოდებში, უსაფრთხოებაში, საერთაშორისო ორგანიზაციებში და არ დამინერია საბაკალავრო ნაშრომი. ეს იყო სულ რაღაც რვა წლის წინ. ბოლო ხუთ წელიწადში ჩვენ შევეცადეთ ეს გამოგვესწორებინა. ყველა ზემოთთქმული სფერო ჩვენთან მეტ-ნაკლებად დაფარულია. ეს გავაკეთეთ იმის ხარჯზე, რომ „თავიდან მოვიშორეთ“ ისტორიის, სამართლის და გეოგრაფიის საგნები, რომლებიც მანამდე ისწავლებოდა ყოველგვარი კონცეფციის გარეშე.

ამ პრობლემის გამოსწორების ერთადერთი გზა იყო ახალი ლექტორების მონვევა და მათთვის

სხვადასხვა კურსების წაკითხვის შეთავაზება, რადგან თსუ-ში არ არიან საკმარისი კადრები ყველა ამ მიმართულების დასაფარად. ამ მოწვეული ლექტორებიდან ბევრმა გაამართლა, რამდენიმე კი არ გაამართლა. ყველა ის ლექტორი, რომელმაც ვერ გაამართლა, ჩვენ გავათავისუფლეთ.

სტუდენტებს ემახსოვრებათ ჩვენს მიერ ჩატარებული პერიოდული

გამოკითხვები ლექტორის შესახებ. ამ გამოკითხვების მიხედვით ბევრმა ლექტორმა დატოვა თანამდებობა, მათ შორის, ისეთებმაც, რომელთაც განათლება საზღვარგარეთ, პრესტიჟულ უნივერსიტეტებში ჰქონდათ მიღებული. სამწუხაროა, რომ ამ „ექსპერიმენტებს“ სტუდენტების რამდენიმე თაობა შეენირა. თუმცა, ეს მოხდა იმისათვის, რათა მომდევნო თაობებს

ჰქონდათ საშუალება კარგი საგნები გაეწოდებინათ კარგი ლექტორებთან.

მიუხედავად ამ გამართლებისა, მე მესმის თონას კრიტიკის. მას აქვს უფლება იყოს უკმაყოფილო იმით, რომ მასთან არაკომპეტენტური ლექტორი შეუშვეს. თუმცა, მან ისიც უნდა იცოდეს, რომ ამ ლექტორთა უმრავლესობამ მათზე უარყოფითი ფიდეტის მიღებისთანავე დატოვეს უნივერსიტეტი.

დანარჩენ საკითხებს რაც შეეხება, ისინი სწორედ რომ სისტემურ რეფორმებს ეხება. სამწუხაროდ, დღეს არც ფაკულტეტის ადმინისტრაცია და არც რექტორატი არ/ვერ ახერხებს ამ პრობლემების მოგვარებას. ძალიან დიდი ხანია საუბრობენ იმის შესახებ, თუ კიდევ რა უნდა გაკეთდეს უნივერსიტეტში.

მე ამაზე მაქვს მარტივი პასუხი – მენეჯმენტის დეცენტრალიზაცია და ფინანსური ავტონომია. როდესაც ფაკულტეტს ექნება თავისი ბიუჯეტის ფორმირების და სრულად განკარგვის უფლება, და როდესაც მიმართულება შეძლებს იმის დაგეგმვას, თუ რამდენი წიგნი შეიძინოს და რა გადაუხადოს ლექტორს, მაშინ ასეთი პრობლემები აღარ იქნება. ჯერ თსუ-ს მენეჯმენტი ვერ გაიხარდა იმ დონემდე, რომ ეს პრობლემები მოაგვროს. იმედია, ახალი რექტორი ამას შეძლებს.

სერგი კაპანაძე, 14 სექტემბერი, 2010 www.liberali.ge

რედაქტორები: მთავარი რედაქტორი შორენა შვერდიაშვილი / აღმასრულებელი რედაქტორი სოფო ჭავჭავაძე / კავკასია და კონფლიქტები სოფო ბუკია / ჟურნალისტური გამოძიება ბესო კურტანიძე / საზოგადოება თამარ ბაბუაძე / ახალი ამბები ნათია ახალაშვილი, ნანა საჯავაძე შურნაღისძე: მია ნიკოლაური, ნინო გოგუა, მარიკა ქოჩიაშვილი, ეკა ჭითანავა, რუსუდან ფანოზიშვილი, ანიტა თვალური, თამარ ფარადაშვილი, ნინო ჩიმიკაძე, ნინო რობაქიძე, ნათია გულიაშვილი ქონტრინა: მარკ მალენი, გიორგი ცხადაია, კახა კობერიძე, ლევან იზორია, ბაკურ სულაკაური, ნანა საჯავაძე, რატი ამაღლობელი, ნინია კაკაბაძე, დავით ბუზრიკიძე, გიო ახვლედიანი, კახა თოლორდავა რედაქციის რედაქტორი ლევან ხერხეულიძე / ვრცელყოფილი დიზაინი თორნიკე ლორთქიფანიძე / რედაქტორ-სტილისტი პაატა შამუგია / კორექტორი თამარ ლონდაძე გამომცემლობა: პროექტის მენეჯერი ქეთი ბაბუნაშვილი / პროექტის მენეჯერის ასისტენტი ლელა შუბიტიძე / მარკეტინგი და საზოგადოებასთან ურთიერთობა ნათია რუსაძე / დისტრიბუტორი ზვიად შეგველია გამომცემელი: შპს „ლიბერალი“. მისამართი: თბილისი 0162, ფალიაშვილის ქ. 108. ტელ.: (995 32) 232235, 233731, 912326. ელ-ფოსტა: info@liberali.ge სსპა გამომცემელი: „ცხელი შოკოლადი“, „ცხელი შოკოლადი – ლიტერატურა“, „ბიზნესი: ადამიანები, მეთოდები, სტრატეგიები“. „ლიბერალის“ საავტორო უფლებები დაცულია. ჟურნალში გამოქვეყნებული მასალების ნაწილობრივი და/ან მთლიანი გამოყენება რედაქციის თანხმობის გარეშე აკრძალულია. ბეჭდვა: სტამბა „ფავორიტი“. მისამართი: თბილისი, ჩუბინაშვილის ქ. 50. ტელ.: (995 32) 95 19 52. www.phfavorite.ge გამოდის კვირაში ერთხელ, ყოველ ორშაბათს. პირველი ნომერი გამოცემულია 2009 წლის მაისში. რეკონფიდენციალ საცალო ფასი 2 ლარი. www.liberali.ge

**ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის
რეგიონალური ბიურო რეგიონალური სასტიპენდიო პროგრამის
ფარგლებში აცხადებს კონკურსს
სოციალურ მეცნიერებებში**

რეგიონალური სასტიპენდიო პროგრამის მიზანი:

სასტიპენდიო პროგრამის მიზანია მხარი დაუჭიროს სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში აკადემიური კვლევების ჩატარებას.

პროგრამის ამოცანებია:

- ხელი შეუწყოს ახალგაზრდა მეცნიერების მიერ სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში სოციალურ მეცნიერებათა განვითარების ხელშეწყობი ინდივიდუალური და ინტერდისციპლინარული კვლევების ჩატარებას;
- ხელი შეუწყოს სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში სოციალურ მეცნიერებათა სფეროში მოღვაწე პროფესიონალების რეგიონალური ქსელის განვითარებას.

კონკურსის პირობები

განაცხადის შემოტანა შეუძლიათ 1975–1987 წლებში დაბადებულ ახალგაზრდა მკვლევარებს, რომლებსაც გააჩნიათ სრული უმაღლესი განათლება და ამავე დროს მუდმივად ცხოვრობენ სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში. სავალდებულოა ინგლისური და რუსული ენების მაღალ დონეზე ფლობა. პრიორიტეტი მიენიჭება განაცხადებს, რომლებიც თემატურ სიახლეს, სოციოლოგიური და თვისობრივი კვლევის ინოვაციური მეთოდებს გვთავაზობენ.

ფონდი აფინანსებს აკადემიურ კვლევებს შემდეგი მიმართულებებით:

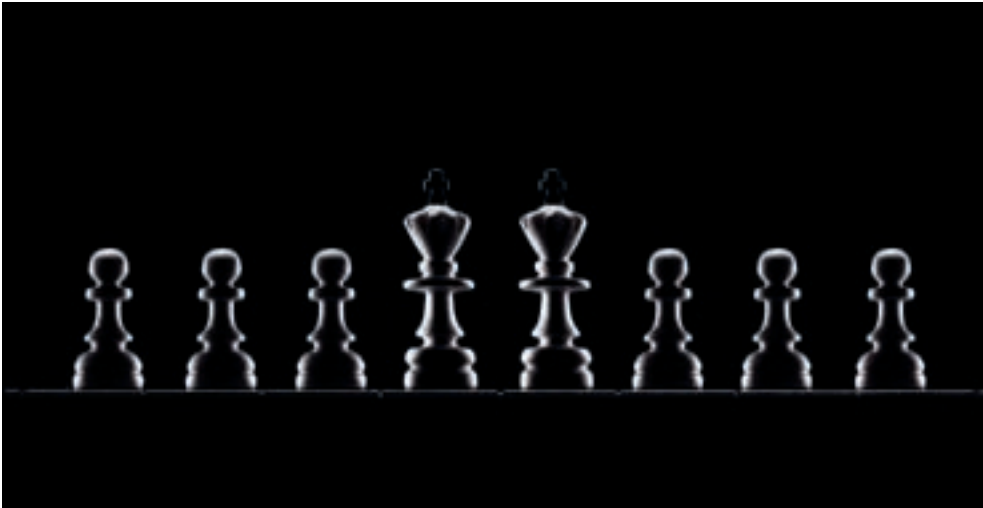
1. სამხრეთ კავკასიის ეთნო-ტერიტორიული კონფლიქტების შესახებ ახლებური ხედვის შემუშავება.
2. ლტოლვილები და იძულებით გადაადგილებული პირები სამხრეთ კავკასიაში: გადარჩენის სტრატეგიები.
3. საბჭოთა რეჟიმისათვის გაწეული წინააღმდეგობისა და რეპრესიების ისტორია.
4. უთანასწორობასა და დისკრიმინაციასთან დაკავშირებული პრობლემები სამხრეთ კავკასიაში.
5. გენდერული როლების ტრანსფორმაცია.

სტიპენდიის ხანგრძლივობა და მოცულობა

სტიპენდიის ხანგრძლივობა განისაზღვრება თორმეტი თვით (01.01.2011–31.12.2011). სტიპენდიის მოცულობა ყოველთვიურად 250.00 ევროს შეადგენს. ასევე შესაძლებელია ფონდის მიერ ორგანიზებული თანმდევი პროგრამა-სემინარებით, საზაფხულო სკოლითა და პუბლიკაციებით მხარდაჭერა.

სრული ინფორმაცია კონკურსის შესახებ მოიძიეთ ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს ვებ-გვერდზე:

www.boell.ge

პატივსაცემი ხონსტიტუსიის პირობების განხილვას იწყებს

საკონსტიტუციო ცვლილებების საზოგადოებრივი განხილვის კომისიამ მუშაობა დაასრულა და ცვლილებების საბოლოო პროექტი პარლამენტში გადაიგზავნა.

კომისია მხოლოდ სამ საკითხზე – ორგანული კანონის, საკუთრების უფლებისა და გუბერნატორების დანიშვნის შესახებ შეთანხმდა. დანარჩენ საკითხებზე კი მსჯელობა პარლამენტში გაგრძელდება.

საბოლოო პროექტი შეაფასა ვენეციის კომისიის დელეგაციამაც, რომელიც თბილისში ორი დღით სპეციალურად ამისთვის ჩამოვიდა.

კომისიის მდივანი ტომას მარკერტი ამბობს, რომ საკონსტიტუციო ცვლილებების პროექტი წინ გადადგმული ნაბიჯია, თუმცა, მაინც რჩება პრობლემური დებულებებიც. მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანია მთავრობის ფორმირებისა და პარლამენტის მიერ უნდობლობის გამოცხადების თემა.

„პრემიერ-მინისტრის ხელში საკმაოდ დიდი ძალაუფლება გადავა. იგი აირჩევა ფიქსირებული ვადით, გადაყენება კი შეუძლებელი იქნება, გარდა იმპიჩმენტის შემთხვევისა,“ – აცხადებს კომისიის მდივანი და დასძენს, რომ, ამავდროულად, კანონპროექტი საკმა-

ოდ ძლიერ პრეზიდენტსაც ტოვებს ძალაში. მარკერტი არ გამორიცხავს, რომ ასეთი მოდელის შემთხვევაში პრეზიდენტსა და პრემიერ-მინისტრს შორის კონფლიქტიც წარმოიშვას.

მდივანი ადასტურებს, რომ ვენეციის კომისიის ყველა რეკომენდაცია არ გაუთვალისწინებიათ კანონპროექტში და მაგალითად მოაქვს ის, რომ პრეზიდენტს უნარჩუნდება საკანონმდებლო ინიციატივით გამოსვლის უფლება. თუმცა, იქვე აღნიშნავს, რომ, მთავარი, მიღებული გადაწყვეტილებები ევროპულ სტანდარტებს შეესაბამებოდეს. კომისიის რეკომენდაციაა, რომ საკონსტიტუციო ცვლილებების განხილვა დაჩქარებულ რეჟიმში არ წარიმართოს, მაგრამ ქართულმა მხარემ, კომისიის წევრების თბილისში ყოფნისას უკვე მიიღო გადაწყვეტილება, რომ პარლამენტი საკონსტიტუციო პროექტის განხილვას იწყებს.

ტომას მარკერტი იმედოვნებს, რომ კომისიის ოფიციალური დასკვნის გამოქვეყნებამდე ქართული მხარე დაპირებას შეასრულებს და საკონსტიტუციო ცვლილებებს მანამდე არ დაამტკიცებს.

ჯანდაცვის მინისტრი ყოფილი მოახილველანა

ნიკოლოზ ფრუიძეს პროკურატურა თანამდებობის ბოროტად გამოყენებასა და ქრთამის აღებაში სდებს ბრალს. საქმე 2009 წელს ვაქცინაციის სახელმწიფო პროგრამას ეხება. კონტროლის პალატის ინფორმაციით, ნითურას, ნითელასა და ყბაბურას ვაქცინების შემომტანი კომპანია კანონდარღვევით შეიქმნა და გარიგებაში ფრუიძე მონაწილეობდა. გამოძიების ვერსიით, სატენდერო კომისიამ ფრუიძის მითითებით იმ კომპანიას მიანიჭა უპირატესობა, რომლის დირექტორიც ფრუიძის კლასელი და მეგობარია. ჯანდაცვის ყოფილ მინისტრსა და კომპანია „ნ ფარმა+“-ს შორის გარიგების შედეგად, კონტროლის პალატის ინფორმაციით, სახელმწიფო ბიუჯეტი 1 650 ლარით დაზარალდა.

„ნ ფარმა+“ დამფუძნებლის, ზურაბ ნატროშვილის თქმით, ფრუიძემ ამ გარიგებაში მისი კომპანიისგან ქრთამის სახით 25 ათასი დოლარი მიიღო. ნატროშვილი და ფრუიძე 15 სექტემბერს დააკავეს. ბრალის დამტკიცების შემთხვევაში, ნიკოლოზ ფრუიძეს 10 წლამდე პატიმრობა ელის. ჯანდაცვის მინისტრის ყოფილი მოადგილე დანაშაულს არ აღიარებს.

ჩისხვები

55% ევროპელებისა ნეგატიურად არის განწყობილი ევროს მიმართ.

1 მილიონი რუბლი ჯილდო დაანესა ჩრდილოეთ ოსეთმა ვლადიკავკაზში მომხდარი ტერაქტის ორგანიზატორთა შესახებ ინფორმაციითვის.

აშხიხა და ხუსეთი სამხაეხო თანამშოხოლოხას ანახაბენ

შერეთებული შტატების თავდაცვის მდივანმა რობერტ გეიტსმა და რუსეთის თავდაცვის მინისტრმა ანატოლი სერდიუკოვმა პენტაგონში გამართულ შეხვედრაზე ხელი სამხედრო თანამშრომლობის დოკუმენტს მოაწერეს.

„ეს შეთანხმება ხაზს უსვამს სამხედრო თანამშრომლობას, როგორც ამერიკა-რუსეთის ურთიერთობების გამაძლიერებელ მნიშვნელოვან ელემენტს, განსაკუთრებით დღეს, როცა ორივე ქვეყანა ერთნაირი გამოწვევებისა და საფრთხეების წინაშე დგას“, – განაცხადა გეიტსმა.

ანალიტიკოსები ორ ქვეყანას შორის განახლებული დიალოგის მთავარ მიზნად ამერიკისა და რუსეთის სამხედრო სტრუქტურებს შორის არსებული უნდობლობის გადალახვას ისახავს, რაც ობამას საგარეო პოლიტიკის ნაწილია.

„ეს შეხვედრები უჩვენებს, რომ გადატვირთვის პოლიტიკის ფარგლებში ობამას რუსეთთან თავდაცვისა და უსაფრთხოების დარგში მჭიდრო თანამშრომლობა სურს,“ – ამბობს სტრატეგიული და საერთაშორისო კვლევების ცენტრის ანალიტიკოსი, პითერ კონლი.

სინოლი ახაი ნაქოთის ნონდანოხა იხაქაეხს

ცხუმ-აფხაზეთის, ქიათურისა და საჩხერის მიტროპოლიტის – მეუფე დანიელის ინიციატივით, საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა სინოლი აკაკი წერეთლის წმინდანად შერაცხვის საკითხს განიხილავს. „ქიათურისა და საჩხერის მოსახლეობამ და ინტელიგენციამ ჩათვალა, რომ აკაკი წერეთელი თავისი მოღვაწეობით წმინდანის წოდებას იმსახურებს. მათი სურვილი მე წმინდა სინოდს გადაეცა“, – განაცხადა მეუფე დანიელმა.

სინოდის სხდომა ერთ თვეში გაიმართება. სინოდის წევრები განიხილავენ წმინდანად შერაცხვის კანდიდატის ცხოვრების ბიოგრაფიას და მისი ზეპირ, თუ წერილობით ნააზრევს. სინოლი ასევე შეამოწმებს, არის თუ არა მისი ნეშტი გახრწნილი. წმინდა სინოდმა 1987 წელს წმინდანად შერაცხა ილია ჭავჭავაძე.

197 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა 2010 წლის II კვარტლის მონაცემებით, საქართველოში განხორციელებული ინვესტიციების მოცულობა.

სიტუაბი

„საქართველოს უიარაღოდ დატოვება სიტუაციას არ ნაადგება. საქართველო ვერ დაეხმება თავს რუსეთს, უიარაღოდ დარჩენილი საქართველო კი რუსეთისთვის დიდი ცდუნება იქნება, რათა საქართველოს მთავრობა სამხედრო გზით შეცვალოს.“

**პრეზიდენტი სააკაშვილი უურნალ „ნიუსვიკთან“
ინტერვიუში**

„მე არ ვუყურებ რუსეთს, როგორც საფრთხეს. ჩვენ ვართ პარტნიორები და კონკურენტები ერთდროულად, მაგრამ მნიშვნელოვან საკითხებზე ჩვენ ვთანამშრომლობთ.“

**ამერიკის სამხედრო მდივანი რობერტ გეიტსი რუსეთის
შეიარაღების მოდერნიზებაზე საუბრისას**

„პუტინმა თქვა, რომ რაკი გაეროს საერთაშორისო სასამართლომ აღიარა კოსოვოს დამოუკიდებლობა, სერბების პროტესტის მიუხედავად, ამიტომაც აფხაზეთთან და სამხრეთ ოსეთთან მიმართებაშიც იგივეა გასაკეთებელი.“

**გერმანელი პოლიტოლოგი ალექსანდრე რარი ვლადიმერ
პუტინთან შეხვედრის შემდეგ**

„ომის თავიდან აცილება შესაძლებელი იყო, მაგრამ ჩვენი მხრიდან – არა. ეს შესაძლებელი გახდებოდა მაშინ, თუ ჩვენი დასავლელი პარტნიორები უფრო აქტიურები იქნებოდნენ.“

**რეინტეგრაციის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრი
თემურ იაკობაშვილი 2008 წლის ომზე საუბრისას**

2 მილიონ 500 ათას დოლარად იყიდა უორდანიას სახელობის რეპროდუქციის ინსტიტუტი კომპანია „სანონი“.

ფოტო მარია შორიანი

პირველი სკოლის პირველი დღე

მერვეკლასელი ქეთი და მისი 6 მეგობარი სკოლაში მიიქარებიან.

სოფელ თხილისწყაროს სკოლა წელს დაიხურა - იქ სულ 16-მდე ბავშვი სწავლობდა. ზოგ საკლასო ოთახში თითო ბავშვი იჯდა, ზოგშიც ორ-ორი.

15 სექტემბრიდან სოფელ თხილისწყაროელი ბავშვები ახალ სკოლაში პირველად წავიდნენ. ახალსოფლამდე მათ სკოლის ავტობუსით იმგზავრეს.

ბავშვებმა იცინიან, რომ ახალ სკოლაში მეტი კლასელი ეყოლებათ და გაკვეთილებიც აღარ გაუცდებათ.

ზახაევი - პოლონეთის დიქტატორი

თამარ კაკაბაძე

ჩეჩენი სეპარატისტების ერთ-ერთი ლიდერის – ახმედ ზაკაევის – დაკავების ფაქტი პოლიტიკური კომენტატორებისთვის პოლონურ-რუსული ურთიერთობების ანალიზის საბაზად უფრო იქცა, ვიდრე ჩეჩენური წინააღმდეგობის მოძრაობაში მოსალოდნელი ცვლილებების.

ყოფილი საველე მეთაური, იჩქერიის არალიბერული რესპუბლიკის კულტურის მინისტრი ახმედ ზაკაევი პოლონეთის პოლიციამ პარასკევს დააკავა. ზაკაევს ჩეჩენი ხალხის მსოფლიო კონგრესში უნდა მიეღო მონაწილეობა.

2002 წლიდან ზაკაევეზე რუსეთის პროკურატურამ საერთაშორისო ძებნა გამოაცხადა. მას ტერორიზმსა და ბევრ სხვა მძიმე დანაშაულში ედება ბრალი. 2003 წლიდან ის დიდი ბრიტანეთის მიერ მიცემული პოლიტიკური თავშესაფრით სარგებლობდა.

რუსეთის გენერალური პროკურატურა უკვე ამზადებს საჭირო დოკუმენტებს იმისთვის, რომ პოლონური მხარე ზაკაევის რუსეთში ექსტრადირებაზე დაითანხმოს.

ზაკაევს ერთხელ უკვე ჰქონდა პრობლემები ევროპულ სამართალდამცავებთან. 2002 წელს იგი დანიის პოლიციამაც დააკავა, თუმცა შემდეგ გაათავისუფლეს იმ მოტივით, რომ რუსეთის პროკურატურის მიერ მოწოდებულ მასალებში ზაკაევის დევნის საფუძველი ვერ აღმოაჩინეს.

ზაკაევი პოლონეთის ხელისუფლებისთვის სერიოზულ თავის ტკივილად შეიძლება, იქცეს. მოვლენების შესაძლო განვითარების სამი ვარიანტი არსებობს: ზაკაევის რუსეთში ექსტრადირება, მისი დიდ ბრიტანეთში გადაგზავნა ან დაკითხვის შემდეგ გაათავისუფლება.

აქედან რომელ ვარიანტს შეარჩევს პოლონეთის ხელისუფლება, ამაზე ბევრი რამეა დამოკიდებული.

ერთი მხრივ, სასწორზეა პოლონურ-რუსული ურთიერთობები, რომელიც საგრძნობლად დათბა მას შემდეგ, რაც კრემლის პოლიტიკის მიმართ მტრულად განწყობილი ლეხ კაჩინსკის თვითმფრინავი სმოლენსკთან ჩამოვარდა.

მეორე მხრივ კი, ზაკაევის ექსტრადირებით, შესაძლოა, სერიოზულად იზარალოს პოლონეთის საერთაშორისო იმიჯმა, რადგან საერთაშორისო საზოგადოება დღემდე ეჭვის თვალთ უყურებს რუსულ სამართალს და პოლიტიკური ნიშნით ძებნილი პირების კრემლისთვის გადაცემას უფრთხის.

პოლონეთის პრემიერ-მინისტრმა დონალდ ტუსკმა, რომელიც რუსეთთან ურთიერთობების მოწესრიგების მთავარი ინიციატორია, პირველი კომენტარი პარასკევსვე გააკეთა. მისი თქმით, პოლონეთის ხელისუფლება ზაკაევთან დაკავშირებით ისეთ გადანყვეტილებას მიიღებს, რომელიც მხოლოდ კანონსა და პოლონეთის ინტერესებს უპასუხებს.

ტუსკის თქმით, საქმე მარტივადია: „რუსეთი ჩეჩენი ლიდერის დაპატიმრებას ითხოვს. კანონის თანახმად, პოლონეთმა რეაგირება უნდა მოახდინოს. თუმცა, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ჩვენ რუსეთის „დაკვეთას“ შევასრულებთ.“

პრესაში ახმედ ზაკაევს ჩეჩენ სეპარატისტთა „გლამურულ“ ლიდერს უწოდებენ, რომელიც ტელეკამერების წინ, როგორც წესი, ფემინებელური სასტუმროებისა და პრიალა დარბაზების ფონზე ჩნდება. მის გვერდით ყოველთვის მისი მეგობარი ქალი – ჰოლივუდის ცნობილი ვარსკვლავი, ვანესა რედგრეი-

ვია, რაც ზაკაევის ფიგურას უფრო მეტ შარმს სძენს. ბოლო წლების მანძილზე იგი დასავლეთის საზოგადოებისთვის ჩეჩენი ხალხის თავისუფლებისა და ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის სიმბოლოდ იქცა, თუმცა ჩეჩენთში მას ასეთად ნაკლებად აღიქვამენ.

თავის დროზე ევროპაში ასლან მასხადოვის სპეციალური წარმომადგენელი, სეკულარული თვალთახედვის მომხრე ზაკაევი თავიდანვე არ იზიარებდა 2007 წელს კავკასიის იმარატის გამოცხადებისა და წინააღმდეგობის მოძრაობის „ისლამიზაციის“ კონცეფციას და მას მოსკოვის ფანდს უწოდებდა.

ამის გამო ზაკაევი კავკასიის იმარატის ლიდერის დოკუ უმაროვის პირად მტრად იქცა. შარიატის სასამართლომ მას დაუსწრებლად სასიკვდილო განაჩენი გამოუტანა.

ჩეჩენეთის პრო-მოსკოვურმა პრეზიდენტმა რამზან კადიროვმა, მანამდე არაერთხელ შესთავაზა ზაკაევს სამშობლოში დაბრუნება და რესპუბლიკის აღორძინების პროცესში მონაწილეობის მიღება. კადიროვის მიერ ზაკაევისთვის შეთავაზებულ პოსტებს შორის გროზნოს საკონცერტო დარბაზის დირექტორობაც იყო. კადიროვის განცხადებებს ზაკაევმა ცინიზმი უწოდა.

ასეა თუ ისე, რუსმა პოლიტიკოსებმა პოლონეთის ეს გადანყვეტილება მეგობრულ შესტად უკვე აღიქვეს და მას ალფრთოვანებით შეხვდნენ.

პოლონური კანონმდებლობით, უცხოელი მოქალაქეების ექსტრადირების საკითხს სასამართლო წყვეტს. საბოლოო გადანყვეტილებას კი პოლონეთის იუსტიციის მინისტრი მიიღებს. □

მომხრე

მალხაზ სარბედია

მწერალი, ლიტერატურათმცოდნე

სამწახარაო, მაგრამ ფაქტია, ხელისუფლების ეს გადაწყვეტილება საზოგადოების დიდ ნაწილში აღიქმება როგორც წიგნის მოყვარულთა ერთგვარი გადასახლება, რეპრესირება, გნებავთ გეტოში გამოკეტვა, რამაც შესაძლოა წიგნის, როგორც ღირებულების სრული გაუფასურება და ფართო მასებში მათი არსებობის დავიწყებაც კი გამოიწვიოს. ზოგს, ალბათ, გადაუმეტებად მოეჩვენება ჩემი ეს სიტყვები, მაგრამ სხვაგვარად ვერ ავხსნით ათასობით ადამიანის თხოვნისა და სურვილის გაუთვალისწინებლობას, იმ ადამიანებისა, რომლებსთვისაც ქალაქი, სხვა რამეებთან ერთად, წიგნებთანაც ასოცირდება.

ცუდია, რომ ამ გადაწყვეტილების მიღებისას ხელისუფლებას არც საზოგადოებრივი აზრით უხელმძღვანელა და არც წიგნით მოვაჭრეებისთვის უკითხავს რამე. ერთ-ერთი უმთავრესი პრობლემა, სწორედ ეს გულგრილობაა, რომელმაც ხელი შეუშალა ქალაქის თავებს ერთმანეთისგან განერჩიათ ქუჩის ბუკინისტი და ხილ-ბოსტნეულის გამყიდველი.

დღესდღეობით თბილისში უმძიმესი სურათი იხატება, ქალაქი სავსეა სიმსივნური დაავადებების გამომწვევი ყოვლადბინძური ყვითელი ავტობუსებით, სამაგიეროდ იგი დაცლილია ბუკინისტებისგან, ადამიანებისგან, ვინც ათასობით მკითხველს გვრიდა შვებს.

დღეს ქალაქში წიგნების კვალი გამქრალია და ნურავის ჰგონია, რომ წიგნებით მოვაჭრეთა დედაენის ძეგლს გადაღმა, მტკვრის ჯებირთან გადაყვანით საქმეს ეშველება. კარგ ქალაქურ ტრადიციას, რომელსაც, თავის დროზე, ჩვენი საკრებულოს თავმჯდომარეც ასხამდა ხოტბას, 2-3 ჩინოვნიკის მიერ მოფიქრებული „გამოსავალი“ ვერასდროს ჩაანაცვლებს. ისინი პარიზში, მდინარე სენის ნაპირებზე განთავსებულ წიგნის რიგებს იმონებენ სანიმუშოდ, თუმცა ავიწყდებათ, რომ ეს ადგილები ასწლეულების განმავლობაში პარიზის ყველაზე ხალხმრავალი ადგილები იყო, სადაც ძალიან ბევრი ადამიანი სეირნობდა. დედაენის გადაღმა, ზედ მტკვრის პირას გამოყოფილ ადგილას კი მხოლოდ ძაღლებს თუ ასეირნებენ, ისიც ათასში ერთხელ. და ნურავინ დაიჯერებს, რომ იმ ადგილებში ოდესმე რომელიმე ბუკინისტი მდგარა. ძველი ბაზრობა სულ სხვა ადგილას იყო, მშრალ ხიდან ახლოს, გზის პირას.

საზოგადოებაში უკვე მომწიფდა აზრი იმის თაობაზე, რომ წიგნის მოვაჭრეები არათუ რეპრესირების მსხვერპლნი უნდა გახდნენ, არამედ პირიქით, ხელი უნდა შეეწყობა და მაქსიმალურად გაუმარტივდეთ მკითხველთან ურთიერთობა. ხელისუფლება წესით თავად უნდა დგამდეს ბუკინისტებისთვის გემოვნებით გაკეთებულ დახლებს ქალაქის სხვადასხვა უბანში. წიგნების გარდა ეს ადამიანები ხომ ქართული ნიშნით დამზადებულ სუვენირებს, რუკებს, ბუკლეტებს და გზამკვლევებსაც გაყიდვან, თანაც გაყიდვან ეფექტურად, მიზნობრივად...

ჩემი აზრით, სერიოზულად უნდა ვიფიქროთ „წიგნის უბნის“ შექმნაზეც. მიმაჩნია, რომ ქალაქის ცენტრში რამდენიმე ძალიან კარგი ადგილია საამისოდ. ასეთი ადგილები, შედარებით მცირე ფართობზე, შეიძლება გამოიყოს სხვა უბნებშიც.

ამის გაკეთება დღეს აუცილებლად მიმაჩნია, რათა ქალაქმა თავისი კულტურული იერსახე არ დაკარგოს. ნუ დაგვავიწყდება, რომ წიგნების გარეშე დარჩენილ ქალაქში კიდევ რამდენიმე ათასი ადამიანი გაუცხოვდება.

უნდა იყოს ახა ნიბნა

■ დღეს ქალაქში წიგნების კვალი გამქრალია და ნურავის ჰგონია, რომ წიგნებით მოვაჭრეთა დედაენის ძეგლს გადაღმა, მტკვრის ჯებირთან გადაყვანით საქმეს ეშველება. კარგ ქალაქურ ტრადიციას 2-3 ჩინოვნიკის მიერ მოფიქრებული „გამოსავალი“ ვერასდროს ჩაანაცვლებს.

ფოტო: ზაქარია შირვაშვილი

მონინალმდევე

ზაალ სამადაშვილი

მწერალი, თბილისის საკრებულოს თავმჯდომარე

გარე ვაჭრობის შესახებ დღეს ბევრს ლაპარაკობენ. განსაკუთრებით წიგნით მოვაჭრეებსა და მათ გულშემმატიკვრებს აფორიაქებთ ადგილის შეცვლა. ეს ალბათ ბუნებრივია – ადამიანები ბუნებით კონსერვატორები არიან და ყოველგვარ სიახლეს ეჭვიანად უყურებენ, ფრთხილობენ, ამინებით გაურკვეველობა. თუმცა, ამ შემთხვევაში, წიგნის მოვაჭრეების მდგომარეობა ნამდვილად არ არის სახიფათო.

დავინწყით იმით, რომ ჩვენს ქალაქში საერთოდ არსებობს პარკებსა და ბაღებში ვაჭრობის ტრადიცია. წლების წინ, ჯერ კიდევ „პერესტროიკის“ დროს, ბუკინისტები ვერის პარკში იდგნენ, მერე, 90-იან წლებში, მშრალ ხიდთან გადაინაცვლეს, სწორედ იქ, სადაც დღეს სთავაზობენ წიგნების გაყიდვას. ოღონდ მაშინ არც პარკები იყო კეთილმოწყობილი, არც სტელაჟები ჰქონდათ და არც ძელსკამები, გამყიდველებს მიწაზე გაშლილ ცელოფანზე ელაგათ წიგნები. ბალი ყოველთვის საესე იყო ხალხით.

ამას იმიტომ ვიხსენებ, რომ დღეს წიგნით მოვაჭრეებს ამინებთ, დედაენის ბაღში მყიდველი მოგვაკლდებაო. რასაკვირველია, რუსთაველსა და კოსტავას ქუჩაზე გაცილებით მეტი გამვლელია, მაგრამ გულწრფელად რომ ვთქვათ – მათგან რამდენია წიგნის მყიდველი?

ბუკინისტებს ყველაზე უკეთ მოეხსენებათ, რომ წიგნის მოყვარულები განსხვავებული ადამიანები არიან. ისინი დაუზარლად დადიან ყველგან, სადაც წიგნი ეგულებათ. თან არა მგონია, ორბელიანთუბანი – თბილისის ერთ-ერთი ყველაზე ლამაზი, ყველაზე ძველი უბანი – წიგნით ვაჭრობისთვის ცუდი იყოს. თუკი ბუკინისტები ქალაქის ცენტრში, დედაენის ძეგლის გარშემო მოიყრიან თავს, ესეც ხომ სიმბოლური იქნება.

ზოგი იმასაც ამბობს, სანაპიროზე ქარია და ნესტიო. მსოფლიოს ყველაზე ცნობილი ბუკინისტები, მოგეხსენებათ, სენის ნაპირას ვაჭრობენ და არა მგონია, კლიმატური პირობები იქ ვინმეს ხელს უშლიდეს მუშაობაში.

მინდა, ყველას ვუთხრა, ვინც ამ საკითხით არის დაინტერესებული – ჩაბრძანდნენ დედაენის ბაღში და ნახონ, რას სთავაზობს ქალაქის ხელისუფლება წიგნით მოვაჭრეებს. ნახონ დაჩრდილულ, ქვით მოკირწყლულ, ძალიან ლამაზ სანაპიროზე ჩამწკრივებული სტელაჟები და ძელსკამები, და მე მგონი, დამეთანხმებიან, რომ აქ გაცილებით უკეთესი პირობებია შექმნილი ბუკინისტებისთვისაც და წიგნის მყიდველებისთვისაც. დროთა განმავლობაში აქაურობა იქცევა ერთგვარ ცენტრად ხელოვნების მოყვარულთათვის. როგორც ვიცი, მერიას ადგილის რეკლამირებაც აქვს დაგეგმილი ადამიანების მოსაზიდად.

მოდით, კიდევ ერთხელ გავიაროთ დედაენის ბაღში, დავრწმუნდეთ, რომ ბუკინისტებისთვის შეთავაზებული ადგილი კარგია და ნუ შეგვეშინდება სიახლის! **■**

ამბობდეს თუ ბი ქაჩაში?

■ მინდა, ყველას ვუთხრა – ჩაბრძანდნენ დედაენის ბაღში და ნახონ, რას სთავაზობს ქალაქის ხელისუფლება წიგნით მოვაჭრეებს. მგონი, დამეთანხმებიან, რომ აქ გაცილებით უკეთესი პირობებია შექმნილი ბუკინისტებისთვისაც და წიგნის მყიდველებისთვისაც.

განათლების აღსახადების სამინისტრო

ვინ მართავს განათლების პოლიტიკას?

სოფო ბუკია, რუსუდან ფანოზიშვილი

მაღე საჯარო სკოლების მოსწავლეებს კიდევ ერთი საგანი დაემატებათ - ცეკვა.

ცენტრალურ ტელეარხებზე უკვე გავიდა სიუჟეტები, სადაც მასწავლებლებს, მოსწავლეებს და მშობლებს არწმუნებდნენ, რომ ქართული ცეკვის სწავლა აუცილებელია და მისი არცოდნა ცხოვრებაში დაბრკოლებად შეიძლება, იქცეს.

ყველაზე დამაჯერებელი არგუმენტი იდეის ავტორს აქვს:

„ჩვენი ბავშვები ქართულ ცეკვას სკოლებში იმ დონეზე მაინც ისწავლიან, რომ საკუთარ ქორწილში ცეკვა შეძლონ. მაგალითად, მე ეს ვერ შევძელი და ძალიან მრცხვენია“.

ეს განცხადება პრეზიდენტმა სააკაშვილმა 26 აგვისტოს პედაგოგებთან შეხვედრისას გააკეთა. ცეკვის გაკვეთილების სკოლაში დანერგვის ინიციატიორიც თავად პრეზიდენტია.

პრეზიდენტის ბავშვობისა და ახალგაზრდობის დროინდელი მოგონებები და ოჯახის წევრებს გადახდენილი ისტორიები ერთ წელზე მეტია, განათლების სფეროში ახალი ინიციატივების ინსპირაციაა.

მაგალითად, ინგლისური ენის სავალდებულო სწავლებაზე საუბრისას მიხეილ სააკაშვილი საკუთარი ბებიის პრაქტიკას დაეყრდნო: „ინგლისურის სწავლა ყველა ასაკში შეიძლება. ბებიაჩემმა მზიამ ბოლო ხანებში ისე აითვისა ინგლისური, გაოგნებული ვიყავი“.

თანამედროვე სამყაროში ინგლისური ენის მნიშვნელობას დამატებითი არგუმენტები არ სჭირდება და სკოლებში მისი გაძლიერებული შესწავლა გასაგებაა.

ბევრად მეტი კითხვაა ცეკვის სავალდებულო სწავლების აუცილებლობასთან დაკავშირებით, თუმცა სააკაშვილის ზოგიერთი ინიციატივა, მხოლოდ ერთი შეხედვითაა სპონტანური და გაუგებარი.

მაგალითად, თბილისელი ლალი სხიე-

რელი, „ლიბერალთან“ საუბარში ამბობს, რომ პრეზიდენტის ახალი ინიციატივა ძალიან მოსწონს და მისი ოჯახის ბიუჯეტს მნიშვნელოვნად დაზოგავს: „ორივე ბავშვი ქართულ ცეკვაზე დამყავს. თვეში 70 ლარს ვიხდი. თუ სკოლაში ცეკვის გაკვეთილები იქნება, ეს ფული დამეზოგება,“ – ამბობს ის.

თანაც, თუ ცეკვის გაკვეთილებზე მთავარი აქცენტი სწორედ ქართული ცეკვის სწავლებაზე გაკეთდება, ეს მშვენიერი პასუხი იქნება მათთვის, ვინც ფიქრობს, რომ „საკაშვილის ხელისუფლება ყველაფერს ეროვნულს“ ებრძვის და მხოლოდ ინგლისური ენისა და ამერიკული ფასეულობების გავრცელებაზე ზრუნავს.

„ანტიეროვნულობის“ იარაღი „ვარდების რევოლუციის“ შედეგად მოსულმა გუნდმა, პირველ რიგში, სწორედ განათლების სფეროში 6 წლის წინ დანერგული მტკიცეული, არაპოპულარული და ხისტი რეფორმის წყალობით დაიმსახურა.

საბჭოთა დროის ინერციით მოქმედი სისტემისთვის ცვლილებები მართლაც რადიკალურად ლიბერალური აღმოჩნდა. განათლების სისტემის მთავარი არსი მართვის გადანაწილებასა და დივერსიფიცირებაში იყო, რისთვისაც საზოგადოება მზად არ აღმოჩნდა.

6 წლის წინანდელი მოდელიდან, რომელსაც აშკარად ჰქონდა ხარვეზები, დღეს ბევრი რამ აღარ დარჩა. თუმცა, როგორც სპეციალისტები ირწმუნებიან, ცვლილებები რეფორმის ხარვეზებთან ერთად, მეტწილად მის ღირსებებს შეეხო.

თვითმმართველობისთვის ჩაფიქრებული სისტემა ხისტ ვერტიკალად ტრანსფორმირდა, რომელსაც ერთი ადამიანი მართავს და ეს ადამიანი განათლების მინისტრი არ არის.

სამხედრო-პატრიოტული აღზრდის გაკვეთილების შემოღება, ინგლისური ენის სწავლება პირველივე კლასიდან, ოქროს მედლებით წარჩინებული მოსწავ-

ლეების დაჯილდოება, გამოსაშვები და მისაღები გამოცდების გაერთიანება და 10 გამოცდის დანიშვნა - ყველა ეს ინიციატივა, რომელიც თანდათანობით ინერგება განათლების სისტემაში, პირადად საქართველოს პრეზიდენტს ეკუთვნის.

განათლების სექტორში, ისევე როგორც – ბევრ სხვა სფეროში, გარდატეხის ხანა 2007 წლის 7 ნოემბერია. თავისი პრეზიდენტობის ყველაზე კრიტიკულ მომენტში, როცა ვადამდელი საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნებისთვის ემზადებოდა, მიხეილ სააკაშვილმა პედაგოგებთან შეხვედრაზე ბევრი ის ნაბიჯი გააკრიტიკა, რომელიც ალექსანდრე ლომაიას მინისტრობის დროს გადაიდგა.

ნახევარსაათიან შეხვედრაში მან მოასწრო მასწავლებელთა ტესტირების პრაქტიკის შეცვლა გადამზადების პროგრამებით, სკოლის დირექტორების ლოტოტრონით შერჩევის წესის გაუქმება, სოციალური დახმარების ვაუჩერების სკოლის ტექნიკური პერსონალისთვის დარიგება, პედაგოგებისთვის მეცამეტე ხელფასის დანიშვნა და 24 დღიანი შვებულების 48 დღემდე გაზრდა. ორწლიანხვედრის წინ გაცემული ამ დაპირებებიდან ბევრი არ შესრულებულა, თუმცა, იმ კონკრეტულ დროს, პრეზიდენტის მიერ პირდაპირ ეთერში გაკეთებული ეს განცხადებები ძალიან ეფექტური იყო.

ამ დაპირებების პოლიტიკურ შინაარსს ირიბად ადასტურებს განათლების მამინდელი მინისტრი გია ნოდია, რომელიც „ლიბერალთან“ ინტერვიუში ამბობს: „არჩევნები მოდიოდა, ამიტომაც გადავდეთ, მაგალითად, მასწავლებელთა სერტიფიცირება და სკოლების აკრედიტაცია. ჩემი მინისტრობის დროს ინიციატივების ნაკლებობა არჩევნებმა და ომმა განსაზღვრა.“

ასე დადგა ახალი ერა განათლების სფეროში, რომელიც დღემდე გრძელდება.

ნიკა გვარამია, რომელმაც გია ნოდია შეცვალა, ამბობს, რომ ცვლილებების მიზეზი რეფორმის მსვლელობის დაშვებული შეცდომების გასწორება იყო: „ჩემი მინისტრობის დროს განათლების სამინისტროს სლოგანი იყო – რეფორმების მეორე ეტაპი. რეფორმატორის ვალდებულებაა ცდისმიერი შეცდომების აღმოჩენა, შეფასება და, სწორად გაკეთებული დასკვნების საფუძველზე მათი გამოსწორება. რეფორმის დაწყებიდან მეხუთე წლისთავზე სწორედ ამის დრო დადგა,“ ამბობს გვარამია და „ლიბერალთან“ საუბარში ლომიას რეფორმებს „მთლიანობაში წარმატებულს“ უწოდებს, მის დროს დაშვებულ

ველ წლებში სააკაშვილი ამაყობდა, საპირისპირომ ჩანანაცვალა.

რესურს-ცენტრების თანამშრომლები, რომლებსაც რეფორმის დასაწყისში გაზრდილი უფლებამოსილებები ისევ შეუძცირეს, ამბობენ, რომ იყო შემთხვევები, როცა მათ სკოლის მასწავლებლების პოლიტიკური ორიენტაციის გარკვევას ავალებდნენ.

2008 წლის არჩევნების შემდეგ კი, გია ნოდია მოადგილემ, ალექსანდრე ჩიკვაძემ, რესურს-ცენტრების ხელძღვანელები დაიბარა და არჩევნებში პასიურობისთვის მკაცრად გააკრიტიკა.

2004 წელს ლიბერალური რეფორმების დასაწყისში, რომელთა დეკლა-

მთავარი იდეები მაშინაც თანხმდებოდა.

განათლების საპარლამენტო კომიტეტის მაშინდელი წევრი დავით ზურაბიშვილი იხსენებს: „ერთხელ, კანონპროექტის განსახილველად პრეზიდენტთან სალაპარაკოდ მეც მივედი. ერთადერთი კითხვა, რაც დამისვა – ზედმეტი ავტონომია ხომ არ მივეციტ მოსწავლეებს?... უნივერსიტეტის რექტორის არჩევნების საკითხიც პრეზიდენტთან და ვანო მერაბიშვილთან ერთად იგეგმებოდა“.

თუმცა, მაშინდელი რეფორმატორების თქმით, კოორდინაცია პრეზიდენტთან მაინც იმდენად მინიმალური იყო, რომ ზოგჯერ ხალხისთვის იმის დამტკიცე-

კახა ლომია

გია ნოდია

მიხეილ სააკაშვილი

ნიკა გვარამია

დimitრი შაჰმუროვი

შეცდომებს – „ბუნებრივს“.

განათლების სფეროში აღმოჩენილ ხარვეზებთან ერთად მნიშვნელოვნად იცვლებოდა ქვეყნის პოლიტიკური ვითარება. შიდა თუ გარე საფრთხეებმა, რომლებიც სააკაშვილის ხელისუფლებას დაემუქრა, გრძელვადიან პერსპექტივაზე გათვლილი რეფორმები შეინირა და მთელი ყურადღება პოპულისტურ, მყისიერ ეფექტზე ორიენტირებულ გადაწყვეტილებებს დაეთმო.

2007 წლის შემოდგომის შემდეგ პოლიტიკა დაუფარავად შევიდა განათლების სისტემაში. ერთპიროვნული ინიციატივები, ლოგიკურად, მეტ კონტროლს ითხოვდა: განათლების სისტემის დეცენტრალიზაცია, სასწავლებლების ავტონომია, არჩევითობის სისტემა – რითაც თავისი პრეზიდენტობის პირ-

რირებული მიზანი საქართველოში ლიბერალური ღირებულებების მქონე მოქალაქეების აღზრდა იყო, არაფერი მოასწავებდა იმას, რომ სამხედრო პატრიოტული სულისკვეთებისა და მტერთან ბრძოლისთვის მზადყოფნის გაკვეთილები გაჩნდებოდა.

პატრიოტული აღზრდაც პრეზიდენტის იდეაა. როგორც 7 ნოემბრის კრიზისის დროს, ასევე რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგაც განათლების სფერო პრეზიდენტის ერთპიროვნული ინიციატივების პოლიგონად იქცა.

თუმცა, კახა ლომიას გუნდის წევრები ამბობენ, რომ გადაწყვეტილებების მიღებისას განათლების სამინისტრო სრულიად დამოუკიდებელი არც რეფორმების დასაწყისში ყოფილა - პრეზიდენტთან განათლების პოლიტიკის

ბაც კი ძნელდებოდა, რომ სააკაშვილი ამ რეფორმას მხარს უჭერდა.

2005-2009 წლებში განათლების სამინისტროს ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრის ხელმძღვანელი სიმონ ჯანაშია იხსენებს: „პარლამენტში კანონპროექტის განხილვისას მწვავე დისკუსიები იმართებოდა. კრიტიკა და შენიშვნები სახელისუფლებო გუნდის წევრებისგანაც მოდიოდა.“

მისი თქმით, უკვე ერთი წლის წინ კი სამინისტროს თანამშრომლები უმრავლესობის წევრებს საყვედურობდნენ, შენიშვნები რატომ გაქვთ, და თუ გაქვთ, რატომ წინასწარ არ შეგვითანხმეთო.

ნიკა გვარამია არ აკეთებს კომენტარს იმაზე, იყო თუ არა მასთან შეთანხმებული 2009 წლის შემოდგომაზე

პრეზიდენტის მიერ პირდაპირ ეთერში გაკეთებული განცხადება, გამოსაშვები და მისაღები გამოცდების გაერთიანებასა და 10 გამოცდის დანიშვნის შესახებ.

გვარამიამ, რომელსაც რთული პარტიული დავალებების შესრულების პრაქტიკა ნამდვილად ჰქონდა, მაშინ პრეზიდენტის ეს ინიციატივა მყისიერად არ შეასრულა. მინისტრმა სიახლის დანერგვა სულ მცირე 4 წლით გადადო იმ მიზეზით, რომ მის მომზადებას დიდი დრო, სახსრები და ძალისხმევა სჭირდებოდა.

მისმა მემკვიდრემ – დიმიტრი შაშკინმა კი პირობა დადო, რომ „10 გამო-

ეკონომიკური ზრდის შეფერხების პირობებში, მაშინ, როცა რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ სამხედრო რიტორიკა და კომუფლაჟით სამხედრო ბაზების დათვალიერება მხოლოდ ღიმილს გამოიწვევს, და საგარეო ტრიბუნაზეც არავინ აწყვეტინებს სიტყვას ტაშით, პრეზიდენტს სჭირდება სფერო, სადაც ხალხის გულების მონადირებას შეძლებს. ასეთი სფეროები დღეს ტურიზმი და განათლებაა, სადაც სააკაშვილს მოქმედებების სრული თავისუფლება სჭირდება.

პრეზიდენტისთვის ამ თავისუფლების უზრუნველყოფამ მნიშვნელოვნად

მანდატურებს უფრო დაძაბულ იერს სძენს.

მანდატურების ინსტიტუტი, რომელიც შაშკინის პირადი ინიციატივაა, სწორედ კონტროლის გამკაცრების პოლიტიკის ნაწილია ისევე, როგორც დირექტორების დანიშვნის ინიციატივა, სამეურვეო საბჭოების უფლებამოსილების შეზღუდვა და განათლების სამინისტროს უფლებამოსილების გაზრდა.

შაშკინის ბრძანებით, სკოლის მასწავლებლებს ჟურნალისტებთან ურთიერთობა აეკრძალათ, თუ ნებართვა სამინისტროსგან არ აიღეს. ეს ყველაფერი იმიტომ კეთდება, რომ შაშკინის აზრით,

მანდატურების ფიცის დადების ცერემონია განათლების და მეცნიერების სამინისტროში, 14 სექტემბერი 2010

■ 2004 წელს ლიბერალური რეფორმების დასაწყისში, რომელთა დეკლარირებული მიზანი საქართველოში ლიბერალური ღირებულებების მქონე მოქალაქეების აღზრდა იყო, არაფერი მოასწავებდა იმას, რომ სამხედრო პატრიოტული სულისკვეთებისა და მტერთან ბრძოლისთვის მზადყოფნის გაკვეთილები გაჩნდებოდა.

ცდის“ იდეის განხორციელებას სულ რაღაც წელიწადნახევარში მოახერხებდა.

შეძლებს თუ არა შაშკინი დადებული პირობის შესრულებას და რამდენად ხარისხიანად, ამასთან დაკავშირებით განათლების სფეროს ექსპერტებს დიდი ეჭვები აქვთ.

მაგალითად, ხმაურიანი „ბრენდირების“, ანუ სკოლების კლასიფიკაციის სისტემის დანერგვის ნიშნები არ ჩანს, პროექტი კი სექტემბრიდან უნდა დაწყებულიყო.

თუმცა, შაშკინისთვის პრეზიდენტის შეუსრულებელი ბრძანებები არ არსებობს. ამის გამო ის დღეს მნიშვნელოვანი კადრია პრეზიდენტისთვის, რომელიც უკვე კარგა ხანია განათლების „ჩრდილოვან“ მინისტრად იქცა.

შეზღუდა განათლების მინისტრის სამოქმედო არეალი. სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის ყოფილი მინისტრი დიმიტრი შაშკინის მთავარ საქმიანობად განათლების სისტემაში კონტროლის გამკაცრება და დისციპლინის დანერგვა იქცა.

განათლების სამინისტროს ვებ-გვერდზე განთავსებულია ფოტო, რომელიც მანდატურების ფიცის დადების ცერემონიაზეა გადაღებული.

დარბაზში სიმეტრიულადაა განლაგებული სკამები, სადაც უნიფორმაში გამოწყობილი მანდატურები ერთნაირ პოზაში სხედან. დარბაზის აივანზე კი მათივე კოლეგები დგანან, ცივი სახეებითა და გამჭოლი მზერით. ნეონის ნათურების შუქი მხოლოდ დარბაზის კიდეებს ეცემა და შუაგულში მსხდომ

სკოლებში ზედმეტმა ავტონომიურობამ არ გაამართლა.

15 სექტემბერს სკოლის მოსწავლეები უკვე წავიდნენ ახალი რეჟიმის სასწავლებლებში, სადაც სამინისტრო სასწავლო პროცესს ფარული კამერებით დააკვირდება.

თბილისის და საქართველოს სხვა დიდი ქალაქების სკოლებში ახალი პერსონაჟები – მანდატურები უკვე გამოჩნდნენ. მალე ახალი წესებიც ამოქმედდება - „ქუჩის“ ბიჭებს ეზოს დალაგებინებენ, განსაკუთრებით „რთულ“ მოსწავლეებს კი სამტრედიის სვეც.სკოლაში გაამწესებენ.

უკვე სექტემბრიდან მე-4, მე-8 და მე-12 კლასის მოსწავლეები პატრიოტიზმს ისწავლიან.

იანვრიდან კი ზოგიერთ საჯარო სკოლაში ცეკვის პილოტირება დაიწყება. ■

ქართულები და ჩინელები

სულ ახლახან www.crrc.ge-ს მიერ მოწყობილი გამოკითხვა ვნახე. რესპონდენტებს ჰკითხეს, რა რეაქცია ექნებოდათ იმ შემთხვევაში, თუ მათი ნათესავი უცხოელზე დაქორწინდებოდა. ყველაზე პოპულარულები იტალიელი მეუღლეები აღმოჩნდნენ, ყველაზე ნაკლებად პოპულარულები - ჩინელები. ეს ბევრს არაფერს ნიშნავს, მაგრამ საინტერესო ფაქტია და ჩინელებისა და ჩინეთის საკითხს წინ სწევს.

მარკ მალენი

საქართველოს ისტორია შეიძლება წარმოვიდგინოთ, როგორც „დასავლეთისკენ სწრაფვის ამოცანა“, რომლის მიხედვითაც საქართველო, ბუნებრივად, ევროპული ქვეყანაა. საუბედუროდ, ის ჩამორჩენილი, აგრესიული იმპერიების გარემოცვაში აღმოჩნდა, რომლებიც მას აღმოსავლეთისკენ ექაჩებოდნენ. აღმოსავლეთ-დასავლეთის მეტაფორა ქართული ყოფიერების ყველა ასპექტში იჩენს თავს, განსაკუთრებით იმაში, თუ როგორ განიხილავს თავს საქართველო. საბჭოთა პერიოდში, მთავარი ოცნება დასავლეთთან შეერთება იყო. „დასავლეთი“ არ გულისხმობდა თურქეთს, არამედ იტალიასა და სხვა ქვეყნებს. აზიატური კი ნიშნავდა (და კვლავ ნიშნავს) ყველაფერს ჩამორჩენილს, გახრწნილს, ლეთარგიურს, უაზროდ აგრესიულს. პროგრესულის ანტონიმი აზიატურია.

როგორც ამერიკელს, ასეთი წარმოდგენები არ მანუხებდა, თუმცა რაღაც დოზით, მსგავსი გრძნობა ალბათ მქონდა. ისევე როგორც ჩემი თაობის ამერიკელების უმრავლესობას, მეც მიმაჩნდა, რომ ამერიკა, განვითარების მთავარი საზომებით, სხვა ქვეყნებზე აღმატებული თუ არა, ჩამორჩენილი ნამდვილად არ იყო. უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ, იაპონიაში გავემგზავრე და გაოცებული დავრჩი - იმ დროისათვის იაპონია, თითქმის ყველა ასპექტით, უფრო მეტად განვითარებული იყო, ვიდრე ამერიკა: უფრო სუფთა, მდიდარი, უსაფრთხო, ჯანმრთელი და ა.შ. თანაც, იაპონიის 40-წლიან განვითარებაში დიდი წვლილი არც ამერიკა-ნიზაცისა და არც, ზოგადად, ვესტერნიზაციას შეუტანია. იაპონია თავისი გზით ვითარდებოდა და ამან გაამართალა.

როგორც იქნა, საქართველოს სწრაფვა, დასავლეთის მუდმივი ნაწილი გახდეს, ნელ-ნელა რეალობა ხდება. ამ დროს კი ჩვენ ჩინური ეპოქის დასაწყისის მომსწრენი ვხდებით.

საბჭოთა კავშირსა და ჩინეთს შორის წარმოშობილი განხეთქილების შემდეგ, საბჭოთა და დასავლური მედია ჩინეთს ერთსა და იმავე ფერებში ხატავდა. ის იყო გიგანტური, ჩაკეტილი, ჩამორჩენილი და უუნარო. ჩინეთზე დღესაც ყველას „კულტურული რევოლუცია“ ახსენდება. არადა, ძლიერი სამრეწველო პოლიტიკის წყალობით ჩინური ცხოვრების თითქმის ყველა ასპექტი შეიცვალა და მსოფლიო ახალი რეალობის წინაშე დადგა: ალბათ, იმ საგნების ნახევარი, რომლებიც ამ სტატიის კითხვის დროს თქვენს ოთახშია განთავსებული, ჩინეთშია დამზადებული. რამდენიმე კვირის წინ, ჩინეთმა გაუხსნო იაპონიას და მსოფლიოს ყველაზე დიდი ეკონომიკა გახდა.

ჩინეთზე რუსეთთან მისი საზღვარიც მეტყველებს. რუსეთი ამ საზღვრის გასწვრივ ისევე გამოიყურება, როგორც მთლიანად ციმბირი: შეთხლებული, დაქანცული მოსახლეობა სხვას არაფერს

აკეთებს, გარდა მინიდან სასარგებლო წიაღისეულის ამოღებისა, რომელიც საბოლოოდ მოსკოვში პატარა ჯგუფის გამდიდრებას ემსახურება. საზღვრის მეორე მხარეს კი ჩინეთი ვითარდება: ახალი ქალაქები, ახალი ქარხნები, კულტივირებული მინდვრები... რამდენიმე თვის წინ, ლონდონში, ერთი აზიელი ექსპერტის ლექციას დავესწარი, რომელიც ჩინეთსა და იაპონიასთან ამერიკის ურთიერთობებს ეხებოდა. ერთ-ერთმა დამსწრემ ჰკითხა, თუ რა როლი ენიჭება რუსეთს ამ ურთიერთობებში. მომხსენებელს გაეცინა და თქვა, რომ რუსეთი შესაძლოა, ევროპის გადმოსახედიდან მართლაც მნიშვნელოვანი მოთამაშეა, მაგრამ აზიური პოლიტიკის ჭრილში, უბრალოდ, არასანდო და უმნიშვნელო თავის ტკივილიაო. მან თქვა, რომ თუ ჩინეთსა და რუსეთს შორის ოდესმე რამე სერიოზული უთანხმოება წარმოიშვება, ჩინეთი, უბრალოდ, ერთს ღრმად შეისუნთქავსო და ... სადღა იქნება რუსეთი!

ჩინეთის წარმატება ბევრს ალელავებს. როდესაც საბჭოთა კავშირი დაიშალა, ამერიკელ სამხედროებს სამხედრო-ინდუსტრიული კომპლექსის სიდიდის შესანარჩუნებლად მიზეზი სჭირდებოდათ და კონგრესმა გადაწყვიტა, რომ ჩინეთი ახალი საფრთხეა. სინამდვილეში, ისტორიულად ჩინეთი უფრო იშვიათად იწყება ომს, ვიდრე ამერიკა. ჩინეთის სამხედრო პოტენციალიც ამერიკასთან შედარებით უმნიშვნელოა. ზოგიერთი შემოფოთებულია იმით, რომ ჩინეთი მხარს უჭერს ავტორიტარულ რეჟიმებს, განსაკუთრებით აფრიკის კონტინენტზე, სადაც მას ნედლეულთან დაკავშირებული ინტერესები აქვს. ამ საქმეში სუფთა ხელები არც ამერიკას ან ევროპას აქვს. მართალია, ჩინელები თავიანთ ვალუტას ხელოვნურად აუფასურებენ, რომ ექსპორტი დააფინანსონ, მაგრამ ინდუსტრიალიზაციის ადრეულ ეტაპზე ამერიკა და ევროპაც სწორედ იმავე ხერხს მიმართავდნენ. ყველაფერი ამის გათვალისწინებით, ძნელია იმის უარყოფა, რომ ჩინეთი მსოფლიოს სტაბილურობის მნიშვნელოვანი ნაწილია. ის ვითარდება და ვითარდება.

ამასობაში, არავინ იცის, თუ რას გვიმზადებს მომავალი. ჩინეთი მსოფლიოში გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანი ხდება და ვერ ვხედავ მიზეზს, თუ რატომ არ უნდა ჰქონდეს საქართველოს მასთან კარგი ურთიერთობები. ამის დაწყება საქართველოში მცხოვრებ ჩინელებთან ურთიერთობის დამყარებით შეიძლება. საქართველოში ბავშვები სწავლობენ ქართულს, რუსულს, ინგლისურს. როგორც მეოთხე ენას, მე ჩემს შვილებს მანდარინის (ჩინეთის ოფიციალური ენა) შესწავლას ვთავაზობ.

ინგლისურიდან თარგმნა გიორგი ცხადაიამ.

არჩევნები ამერიკაში

იბელისა და შიშის შახსახე

„ეს ისევ შიშია იმედის წინააღმდეგ. წარსული მომავლის წინააღმდეგ. არჩევანი ისევ უკანდაბრუნებასა და წინსვლას შორის უნდა გადაკეთოთ. ეს არის არჩევანი, რომლის წინაშე თქვენ ნოემბერში დადგებით“. **პრეზიდენტი ბარაკ ობამა. 8 სექტემბერი, 2010წ. კლივლენდი, ოჰაიო**

სემ ადამსი, ვაშინგტონი

"ჩაის მხელთა"
ხანი მოძრაობა ★★★

Tea party-ს სახალხო მოძრაობამ, რომელმაც კონსერვატიული ელექტორალურ ველს ენერგია შემატა, შესაძლოა, რესპუბლიკურ პარტიას ზომიერი ამომრჩევლის ხმები დააკარგინოს.

14 სექტემბერს, 2 ნოემბრის წინ, ბოლო პრაიმერები გაიმართა კოლუმბიის ოლქსა და 7 შტატში. დელავერში მემარჯვენე სახალხო მოძრაობის, **Tea party-სა** და სარა პეილინის მიერ მხარდაჭერილმა ქრისტინ ო'დონელმა რესპუბლიკელთა კანდიდატს მოუგო. რესპუბლიკელები ფიქრობენ რომ ო'დონელი 2 ნოემბერს დემოკრატ კონკურენტს ვერ დაამარცხებს, ვინაიდან დელავერში ზომიერი ამომრჩეველი ჭარბობს.

2006 წლის შუალედური არჩევნების წინ ამერიკული „სი-ენ-ენ“-ის ახალი ამბების მთავარი თემა მორალურად გატეხილი და პოლიტიკურად გაკოტრებული მთავრობა იყო. გადაცემების სერიის სათაური, რომელიც 2006 წლის ზაფხულის მინიშურულს დაიწყო და შემდეგ საპრეზიდენტო არჩევნების წინ განახლდა, მართალია, მოხდენილად ჟღერდა (**Broken Government**), მაგრამ მძაფრად უსიამოვნო გრძნობას აღვივებდა. ამ გრძნობას მომავლის შიში ერქვა.

შიში 2008 წელს იმედის თემით ჩაანაცვლა ახალგაზრდა, ენერგიულმა, ქარიზმატულმა პრეზიდენტობის კანდიდატმა და დაუჯერეს კიდევც.

თუმცა, თეთრ სახლში მისვლიდან ორი წლის განმავლობაში პრეზიდენტის რეიტინგი საგრძნობლად შემცირდა.

არჩევნების წინ ციფრების (რეიტინგების) არითმეტიკა გამარჯვების განტოლების გამოყვანის საშუალებას ნაკლებად, თეთრი სახლის შიშის საფუძველს კი ნამდ-

ვილად იძლევა.

იმედი და ცვლილებების მოთხოვნა ამჯერად წითელ ამერიკას, ანუ „რესპუბლიკელებს“ აძლიერებს. ლურჯი ამერიკა მძიმე დარტყმისთვის ემზადება.

წითლისა და ლურჯის შახსახე

არჩევნების დღეს საარჩევნო ინტერაქტიული რუკები ძირითადად ორფეროვანია – წითელი და ლურჯი. მარად „დემოკრატიული“ და ტრადიციულად „რესპუბლიკური“ შტატების გარდა, არის რამდენიმე მერყევი, რუკაზე მენამულად შეფერილი გამონაკლისი (**Swing States**), სადაც ყოველ არჩევნებზე დაუნდობელი ორთაბრძოლა იმართება. მენამული ფერი საარჩევნო კარტოგრაფიაში დამოუკიდებელი, და თუ „სვინგერს“ პირდაპირ ვთარგმნით, სიცოცხლისმოყვარე ამომრჩეველთა სიჭარბეს მოასწავებს.

წითელი ამერიკა კონსერვატიულია,

ნაჩიხატა უხი ★★★	
46%	დადებითად აფასებს პრეზიდენტის საქმიანობას
49%	უარყოფითად აფასებს პრეზიდენტის საქმიანობას
29%	ქვეყნის კურსს დადებითად აფასებს
62%	ქვეყნის კურსს უარყოფითად აფასებს
21%	დადებითად აფასებს კონგრესის საქმიანობას
71%	უარყოფითად აფასებს კონგრესის საქმიანობას

უყვარს იარაღი, სიცოცხლის უფლებას არჩევანის უფლებაზე მაღლა აყენებს (როდესაც საქმე აბორტებს ეხება), ერთსქესიანი ქორწინების წინააღმდეგა და ფისკალური პასუხისმგებლობის მომხრე, არ უყვარს მაღალი გადასახადები, უყვარს ინდივიდუალური ინიციატივა, სურს, მთავრობა ნაკლებად ერეოდეს პირად ცხოვრებაში და გაცილებით რელიგიურია, ვიდრე ლურჯი ამერიკა.

ლურჯი ამერიკა ლიბერალურია, არ უყვარს ომი და იარაღი, არჩევანის უფლება მისთვის სიცოცხლის უფლებაზე მაღლა დგას, ჰომოსექსუალთა უფლებებს და ზოგადად, უფლებებს უფრო თავგამოდებით იცავს, სურს მთავრობის მეტი მონაწილეობა სიკეთების გადანაწილებაში, არ სჯერა „უხილავი ხელის“ მეშვეობით ბაზრის რეგულირებისა, უფრო ლიბერალურად სწამს

და ხშირად ღმერთზე მეტად მთავრობის სჯერა.

ლურჯი ამერიკა უფრო მარცხნივია, წითელი – მარჯვნივ, ცენტრის გარშემო ორივე პარტიის ზომიერები და უპარტიო დამოუკიდებლობე ტრიალებენ.

დამოუკიდებლობე და ზომიერებმა 2006 წლის არჩევნებში გადამწყვეტი როლი ითამაშეს და „რესპუბლიკელებს“ უმრავლესობა ორივე პალატაში დააკარგინეს.

2010-ში ბევრი რამ სხვაგვარადაა.

როგორც ინტერნეტ-გამოცემა „პოლიტიკო“-ს ჟურნალისტიკმა – ჯიმ ვანდეიმ და მიკ ალენმა – მახვილგონივრულად შენიშნეს, 2010 წლის 2 ნოემბერს ორი რამ შეიძლება მოხდეს: ან „დემოკრატები“ მოახერხებენ და დაკარგავენ ისეთ დომინირებას ხელისუფლების ყველა შტოში, როგორც ერთ პარტიას რეიგანის რევილუციის შემდეგ არ ჰქონია; ან „რესპუბლიკელები“ მოახერხებენ და ვერ გამოიყენებენ იმ უდიდეს უპირატესობას, როგორც არასახელისუფლებო პარტიას უოტერგეიტის შემდეგ არ დასიზმრებია.

რაც უნდა მოხდეს, ვამინგტონში ასეთი წესია: 2 ნოემბრის შემდეგ დღეს ნაგებულები ერთმანეთს თვალებს დათხრიან. ამ წესის აღწერის ინგლისური ეკვივალენტი გაცილებით კანიბალურია (cut-throat blame-casting).

შემდეგი დღისა

და ღამნაშაპების შესახებ

ამერიკელი ჟურნალისტების წინასაარჩევნო გასართობის პრობითი სათაური „შემდეგი დღეა“. მაგალითად, რა მოხდება არჩევნების შემდეგ დღეს თუ „დემოკრატებმა“ წარმომადგენელთა პალატა წააგეს ანუ სახლი დაკარგეს. (To lose house):

წარმომადგენელთა პალატის წევრი „დემოკრატები“ პრეზიდენტ ობამას დაადანაშაულებენ იმიტომ, რომ მათ დასახმარებლად მთელი ზაფხულის განმავლობაში თითი არ გაუნძრევია; სულ სათითაოდ დაუთვლიან პირველი ლედის ესპანეთში მოგზაურობისა და პირველი ოჯახის „მართას ვენახებში“ გატარებულ დღეებს; იმასაც გაუხსენებენ, თეთრი სახლის პრესმდივანმა, რობერტ გიბსმა მედიასთან ნაადრევად რომ აღიარა, „დემოკრატები“, როგორც ჩანს, წააგებენო.

თეთრი სახლის აპარატის უფროსი, რამ ემანუელი „პროფესიონალ მემარცხენეებს“, ანუ ლიბერალების იმ ჯგუფებს დაადანაშაულებს, რომლებმაც 2008-ში პრეზიდენტის გამარჯვებაში დიდი წვლილი შეიტანეს. ლიბერალური დღის წესრიგი, ემანუელის აზრით, პრეზიდენტის პოპულარობის შემცირების მთავარი მიზეზი გახდა. მთლიანობაში, როგორც 2009 წლის გელაპის გამოკითხვამაც აჩვენა, ამერიკა ზომიერად კონსერვატორია.

ლიბერალები რამს და თეთრ სახლს დაადანაშაულებენ, ამომრჩეველთა ნდობის კრედიტის გაფლანგვასა და ლიბერალიზმის – როგორც იდეოლოგიის – შესუსტებაში.

წარმომადგენელთა პალატის სპიკერი პულოსი თეთრ სახლს და სენატს ერთდროულად დაადანაშაულებს გაუბედავი გადაწყვეტილებების გამო.

პრეზიდენტი კი ლობისტებს დააბრალებს. 31 აგვისტოს, მშრომელთა დღეს ვისკონსინში შეკრებილ პროფესიული კავშირის წარმომადგენლებს უკვე უთხრა კიდევ: ლობისტებს არ უყვარვარ. ჩემზე, როგორც ძალზე, ისე ლაპარაკობენო.

თითქმის ვერაინ მიხვდა, რას გულისხმობდა პრეზიდენტი. ძაღლებზე ხომ ამერიკელები მხოლოდ კარგს ამბობენ.

ძაღლებისა და კულის შესახებ

„ძაღლი, რომელსაც კუდი იქნევს“ პრეზიდენტისა და მისი მრჩეველების კრეატიული ჯგუფის მეტაფორაა. 1997 წლის შავი კომედიიდან „Wag the dog“. ფილმში არჩევნების წინ პრეზიდენტის გარემოცვა მედიითა და რეალობით მანიპულირებს.

ობამას და მის ადმინისტრაციას დღეს ჟურნალისტები მედიასთან ურთიერთობის სრულ უუნარობაში ადანაშაულებენ. „ნიუ იორკ თაიმსის“ მესვეტემ თომას ფრიდმანმა ამას წინათ თქვა, რომ ვამინგტონში მუშაობის 21 წლის განმავლობაში არასდროს უნახავს ადმინისტრაცია, რომელსაც ასეთი სუსტი კომუნიკაცია ჰქონოდა მედიასთან, როგორც – დღევანდელს.

ახლახან „სი-ენ-ენ ამერიკის“ ეთერში „Broken Government“ სპეციალურ გადაცემათა სერიები განახლდა — მთავარი თემა ისევ მორალურად გატეხილი და პოლიტიკურად გაკოტრებული მთავრობაა. **□**

ფაქტები შანჯეჟი ჩიჩივეების შესახებ ★★★

★★★

შუალედური არჩევნები ოთხ წელიწადში ერთხელ, პრეზიდენტის არჩევნებიდან ორი წლის შემდეგ, ნოემბრის პირველი ორშაბათის მომდევნო სამშაბათს ტარდება.

★★★

ამერიკა კონგრესის წარმომადგენელთა პალატის სრულ შემადგენლობას – 435 წევრს, სენატის 100 წევრიდან 33 ან 34 სენატორს, 36 შტატის გუბერნატორს, ადგილობრივ კანონმდებლებს და ქალაქის მერებს ირჩევს.

★★★

წარმომადგენელთა პალატაში რევანსისთვის და კონტროლის აღსადგენად „რესპუბლიკელებს“ 39 ადგილის მოგება სჭირდებათ. დღეს სენატში 59 „დემოკრატი“ და 41 „რესპუბლიკელია.“

★★★

სენატში უმრავლესობისთვის აუცილებელია 51 ხმა.

★★★

თითქმის ყველა გამოკითხვის მიხედვით, რომელიც არჩევნების წინ ტარდება აშშ-ში, ამომრჩეველებისთვის მთავარი თემა ეკონომიკაა.

თურქეთი

თურქეთის მშვიდობიანი ბადასხიანება

კონსტიტუციაში ცვლილებები შეტანილია: ნუთუ თურქეთის სახელმწიფოებრიობის აღსასრული მოახლოვდა?

ემილ სულეიმანოვი

დილაადრიან, 1980 წლის 12 სექტემბერს თურქეთში გადატრიალება მოხდა.

ანკარაში ხელისუფლების სადავეები სამხედრო ხუნტამ იგდო ხელთ, რომელსაც რესპუბლიკის გენერალური შტაბის ხელმძღვანელი, გენერალი კენან ევრენი ედგა სათავეში. ამ გადატრიალებამ ბოლო მოუღო კომუნისტებისა და ნაციონალისტების წინააღმდეგობას, რომელიც ქვეყანას სამოქალაქო ომს უქადადა.

მოხდა პოლიტიკური პარტიების საბანკო დანაზოგებისა და უძრავი ქონების ნაციონალიზაცია, ხოლო პარტიული აქტივისტები გისოსებს მიღმა მიაბრძანეს. ეს განსაკუთრებით მემარცხენე, ნაციონალისტურ და ისლამურ პარტიებსა და ორგანიზაციებს შეეხო.

დაახლოებით ნახევარი მილიონი ადამიანი დააკავეს, ასობით დაპატიმრებული ციხეში სასტიკი დაკითხვების დროს და იქ არსებული არაადამიანური პირობების გამო გარდაიცვალა.

ორი წლის შემდეგ - 1982 წელს, საერთო სახალხო რეფერენდუმზე თურქეთმა ახალი კონსტიტუცია მიიღო, რომელმაც უპრეცედენტოდ გაამყარა სამხედროთა პოზიციები, განამტკიცა აღმასრულებელი მთავრობა და სამხედრო ტრიბუნალებსა და საკონსტიტუციო სასამართლოს უზარმაზარი უფლებამოსილება მიანიჭა. მუსლიმური თავსაბურავის ტა-

რება სახელმწიფო დაწესებულებებში - მათ შორის, ყველა საფეხურის საგანმანათლებლო დაწესებულებაში - კანონით აიკრძალა.

ამ გადატრიალებიდან ზუსტად 30 წლის თავზე, 2010 წლის 12 სექტემბერს, თურქეთში მორიგი გადატრიალება მოხდა - ამჯერად, მშვიდობიანი.

თურქეთის 75 მილიონიანი მოსახლეობიდან საარჩევნო ხმის უფლების მქონე 50-მა მილიონმა მოქალაქემ მცირე უპირატესობით 1982 წლის კონსტიტუციაში შესატან 26 ცვლილებას დაუჭირა მხარი.

აქედან 24 ცვლილება „სახელმწიფოებრივი“ ხასითვის არ არის - ბავშვების, მოხუცების, შეზღუდული უნარის მქონე პირების, სამხედრო პირებისა და ობლების უფლებებს ეხება. მიღებული ცვლილებები განამტკიცებს პიროვნების პირადი ინფორმაციის დაცვის უფლებას, ასევე - თავისუფლად გადაადგილების უფლებას. ფართოვდება მომუშავეთა და პროფკავშირების უფლებები. პარლამენტთან არსდება ომბუდსმენის ინსტიტუტი.

რევოლუციური ცვლილებები სამხედრო სასამართლოების უფლებამოსილებას შეეხო. ახალი კონსტიტუციით, სამხედრო სასამართლოების მიერ სამოქალაქო პირების საქმის განხილვის უფლება შეიზღუდა, იმ შემთხვევაშიც კი, როცა დანაშაული ეროვნული უსაფრთხოების სფეროს ეხება, ან

სამხედრო პირის წინააღმდეგ არის ჩადენილი.

ამიერიდან, მსგავს საქმეებს სამოქალაქო სასამართლოები განიხილავს. ეს სასამართლოები კი, მათი სამხედრო ანალოგებისგან განსხვავებით, გამჭვირვალე და დემოკრატიულია და არ მოქმედებს ე.წ. გამარტივებული რეჟიმით, რომელიც პოლიტიკური პროცესების წარმართვის საშუალებას იძლევა.

მიღებული ცვლილებები რადიკალურად ცვლის საკონსტიტუციო სასამართლოში მოსამართლეებისა და პროკურორების ფუნქციებს, სასამართლოს შემადგენლობასა და ხმის მიცემის პროცედურას.

აქამდე, საკონსტიტუციო სასამართლოზე დიდ გავლენას ჯარი ახდენდა. ყველა ეს ცვლილება 1923 წელს დაარსებული რესპუბლიკის სახელმწიფოებრივი მოწყობის - ე.წ. ქემალიზმის მთავარი საყრდენის - ყოვლისშემძლე თურქული არმიის ძალაუფლებას მნიშვნელოვნად შეამცირებს.

საკონსტიტუციო ცვლილებები, რომლის ინიციატორი მმართველი სამართლიანობისა და განვითარების ისლამისტური პარტია და მის სათავეში მდგომი პრემიერი რეჯიპ ტაიპ ერდოღანია (რომლის მშობლები, სხვათა შორის, ბათუმიდან არიან), ადვილი არ ყოფილა.

ქვეყანა ორ მტრულ ბანაკად გაიყო: რეფერენდუმის მხარდამჭერებად და მოწინა-

აღმდებელია. რეფერენდუმის მომხრეთა თვალსაზრისით, 1982 წლის კონსტიტუცია საკმაოდ მოძველდა და ახალ რეალობას არ შეესაბამებოდა. ქვეყანაში სამხედროთა ბატონობამ უკიდურეს ზღვარს მიაღწია.

მრავალი წლის განმავლობაში არმია დაუსჯელად ერეოდა სახელმწიფო სამსახურში, ხსნიდა ურჩ პოლიტიკოსებს და პოლიტიკურ პარტიებს, მათი გავლენის შედეგად იხურებოდა პარტიები და მონინალდმდეგებს ციხეში სვამდნენ – ანუ მათ, ვინც სამხედროთა მოსაზრებას რესპუბლიკის სახელმწიფოებრივი მოწყობის შესახებ არ იზიარებდა.

ამ ყველაფერთან ერთად, კონსტიტუციაში ცვლილებების შეტანის მომხრეთა აზრით, დადგა სამოქალაქო საზოგადოების განმტკიცების, დემოკრატიული გარდაქმნების და ბოლო ათწლეულის განმავლობაში დაგვიმლი და ევროკავშირის მიერ ინიცირებული რეფორმების გაგრძელების აუცილებლობა.

როგორც ბრიუსელის ჩინოვნიკებს არა-

არყოფნის“ ანალოგიურია, იმდენად დიდია მისი სიმბოლური მნიშვნელობა.

უკანასკნელ წლებში ღრმად მორწმუნე მოქალაქეებისა და საზოგადოების სეკულარულად განწყობილ ნაწილს შორის დაძაბულობა უკიდურესად გაიზარდა. სეკულარიზტებს ხელისუფლების სათავეში სამართლიანობისა და განვითარების პარტიის მოსვლის შემდეგ (2002 წელი) პოლიტიკური ისლამის გაძლიერება ადარდებო.

კონსტიტუციური რეფორმების მონინალდმდეგეთა აზრით, ამ პარტიის მიერ წამოწყებული რეფორმებმა შეიძლება, დროთა განმავლობაში, თურქეთის რესპუბლიკის მთავარი სინმიდენე – სახელმწიფოსა და რელიგიის გამიჯვნა, ღრმად პატივცემული მუსტაფა ქემალ ათათურქის, რესპუბლიკის დამაარსებლის მიერ ნაანდერძევი ქვეყნის სეკულარული ბუნება – ეჭვქვეშ დააყენოს.

შედეგად, მათი აზრით, თურქეთის ადგილას ირანის და საუდის არაბეთის მსგავსი თეოკრატიული სახელმწიფო შეიძლება,

მოუკიდებელი ქურთისტანის შექმნის მიზნით თურქეთის ნინალდმდეგ შეიარაღებულ ბრძოლას ანარმოებს. ზოგიერთი მონაცემით, სამხედრო კონფლიქტის შედეგად, 40 000-მდე ადამიანი დაიღუპა.

დაახლოებით 20-30 წლის წინ ქურთების ეთნიკური იდენტურობა უარყოფილი იყო. მათ თურქეთში სპარსულ ენაზე მოლაპარაკე თურქული ტომებისგან განსხვავებით, „მისი თურქებს“ უწოდებდნენ, ხოლო საჯაროდ ქურთულად საუბარს შეიძლება, არასასიამოვნო შედეგი მოჰყოლოდა.

უკანასკნელ წლებში ქურთი უმცირესობის მდგომარეობა მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა. ახლა ქურთები ღიად საუბრობენ საკუთარ ენაზე, შეიქმნა რამდენიმე სატელევიზიო და რადიო არხი, რომელიც ქურთულ დიალექტებზე მუშაობს. ნელ-ნელა შემოდის განათლება ქურთულ ენაზე.

ქურთების ემანსიპაციისკენ მიმართული რეფორმები ევროკავშირში წევრობით იყო მოტივირებული და თურქული მოსახლეობა მას დიდი აღელვებით შეხვდა. რეფორმები განსაკუთრებით თურქ ნაციონალისტებს არ მოეწონათ, რომლებიც ქურთების სწრაფი დემოგრაფიული ზრდით, თურქული ქალაქების „ქურთიზაციით“, თურქეთის შიგნით ქურთების პოლიტიკურ-ეკონომიკური გაძლიერებით და ჩრდილოეთ ერაყში ქურთული სახელმწიფოს ფაქტობრივად შექმნით იყვნენ შეშფოთებულები. განსაკუთრებით ეს უკანასკნელი შეიძლება, ქურთებისათვის ცუდი მაგალითის მიმცემი გამხდარიყო.

ასე რომ, ბევრი თურქი არმიას ლეგიტიმურ ინსტიტუტად განიხილავს, რომლის მთავარი მისიაა სახელმწიფოს სეკულარული მოწყობის ისლამური რეჟიმით ჩანაცვლება არ დაუშვას, და ასევე ქურთული საზოგადოებიდან მომდინარე ქვეყნის დანაწევრების საფრთხე აღკვეთოს. ნამდვილად ასეთი ცუდი გავლენა ექნება თუ არა სამხედროთა გავლენის შესუსტებას თურქეთის სახელმწიფოებრიობაზე, მომავალი გვიჩვენებს. **■**

ემილ სულეიმანოვი, მეცნიერებათა დოქტორი, რუსული და აღმოსავლეთ ევროპული კვლევების კათედრა, კარლოვის უნივერსიტეტი, ჩეხეთი, პრაღა

■ სამხედრო გადატრიალებიდან ზუსტად 30 წლის თავზე, 2010

წლის 12 სექტემბერს, თურქეთში მორიგი გადატრიალება მოხდა – ამჯერად, მშვიდობიანი.

ერთხელ განუცხადებიათ, თურქეთი ვერასდროს გახდება ევროკავშირის წევრი მანამ, სანამ სახელმწიფო საქმეებში ჯარის პარპაშს ბოლო არ მოეღება, რადგან ეს დემოკრატიის პრინციპებს ეწინააღმდეგება.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვან როლს თამაშობს თურქეთში ისლამი, უფრო სწორად, მისი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური გამოხატულება.

ბევრი მორწმუნე თურქი საუბრობს იმაზე, რომ აუცილებელია ქვეყანაში ნამდვილი რელიგიური თავისუფლების დაცვის პირობების შექმნა. კერძოდ, ეს ეხება ქალების უფლებას, ატარონ ისლამური თავსაბურავი. როგორც აღვნიშნეთ, მათ თავსაბურავით სახელმწიფო დაწესებულებებში შესვლის უფლება არ ჰქონდათ.

ერთი შეხედვით, საკითხი მარგიანალურია: რა მნიშვნელობა აქვს, ქალი თავდაპირველი დადის თუ არა. თუმცა, დღევანდელ თურქეთში ეს საკითხი შექსპირის „ყოფნა-

აღმოცენდეს – რომელსაც ისლამის სამართლის შესაბამისად, დემოკრატიის ლიკვიდაციის გზით და ა.შ. იმამები და შეიხები განაგებენ, რაც არავითარ შემთხვევაში არ უნდა დაფუძნდეს.

არმიის ძალაუფლების – რესპუბლიკის სეკულარული მოწყობის მთავარი გარანტორის, ასევე საკონსტიტუციო და სამხედრო სასამართლოების – პოლიტიკური ისლამის საკითხში სამხედროთა თანამოაზრეების - შესუსტება სწორედ ამ რაკურსით განიხილება.

მეორე, არანაკლებ მწვავე – ქურთების საკითხია, რომელსაც ასევე შესუსტებული არმიის კონტექსტში განიხილავენ. ქურთები კომპაქტურად თურქეთის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში ცხოვრობენ და მათი რიცხვი დაახლოებით 15 მილიონს შეადგენს.

1984 წლიდან მოყოლებული, მათი ნაწილი ქურთ მუშათა პარტიის რიგებში და-

საქართველო-რუსეთის საქმე ჰააგაში

პოლიტიკური სახიჯი

ჰააგის საერთაშორისო სასამართლოში ერთკვირიანი მოსმენების შემდეგ ქართული მხარე გამარჯვების გამყარებულ იმედებზე საუბრობს.

ოლესია ვართანანი, რადიო „თავისუფლება“ სპეციალურად „ლიბერალისთვის“

ჰააგის სასამართლოში მოსმენები ყოველდღე მიმდინარეობდა. საქართველოს დელეგაცია სიტყვით სამშაბათს გამოვიდა. მას შემდეგ, რაც ერთი დღით ადრე, ტრიბუნა რუსეთის პოზიციის დეკლარირებას დაეთმო.

გამოცდილი რუსი დიპლომატების იურიდიული ტერმინებით დამძიმებული გამოსვლების შემდეგ, ქართული დელეგაციის წარმომადგენლის, თინა ბურჯალიანის სიტყვამ დარბაზში განსხვავებული განწყობა შექმნა.

ორშაბათ დილით, სანამ სასამართლოს წინაშე რუსული მხარე წარდგებოდა, ბურჯალიანი, დელეგაციის დანარჩენ წევრებთან ერთად, სამი საათის განმავლობაში სასამართლოს დარბაზში უსიტყვოდ იჯდა, მხოლოდ შიგადაშიგ თუ ჩაინიშნავდა რამეს თავისთვის.

მოსმენების დასრულებისთანავე მან „ფეისბუქში“ თავის გვერდზე შემდეგი სტატუსი გამოაქვეყნა: „მე არაჩვეულებრივი გამოსვლა მაქვს.“

მეორე დილით ახალგაზრდა და, ერთი შეხედვით სუსტი, 29 წლის ქალი სასამართლოს უყვებოდა, თუ რატომ შეიტანა საქართველომ ჰააგის სასამართლოში სარჩელი აგვისტოს ომის მეოთხე დღეს, მაშინ, როცა საბრძოლო მოქმედებები სამხრეთი ოსეთში ისევ გრძელდებოდა.

„ჩვენ უნდა გვემოქმედა, რათა მიმდინარე ეთნიკური ძალადობა, დევნა და ათასობით ეთნიკური ქართველის გადასახლება შეგვეჩერებინა,“ – მიმართა მოსამართლეებს ბურჯალიანმა.

„საქართველოს მოსახლეობის თითქმის 10 პროცენტი ამჟამად საკუ-

ერგნეთი, სექტემბერი 2008

ფოტო: ლევან ნარაქულიძე

თარ ქვეყანაში დევნილობაში ცხოვრობს“.

ქართულმა მხარემ რუსეთი გაეროს კონვენციის დარღვევაში და რასობრივ დისკრიმინაციაში დაადანაშაულა. თბილისი მიიჩნევს, რომ რუსული მხარე, უკვე ოცი წელია, გაეროს კონვენციას არღვევს.

საქართველო რუსეთს არა მხოლოდ აგვისტოს მოვლენებზე, არამედ 90-იანი წლების აფხაზეთის ომის გამოც უჩივის.

თბილისი მიიჩნევს, რომ რუსეთმა კონფლიქტურ რეგიონებში ქართული მოსახლეობის დისკრიმინაციაში პირდაპირი მონაწილეობა მიიღო, რითაც ხელი შეუწყო „ეთნიკურ წმენდას“. ქართული მხარე რუსეთს ასევე „სეპარატისტების“ მხარდაჭერასა და დევნილების დაბრუნებისთვის ხელის შეშლაში ადანაშაულებს.

რუსულმა მხარემ ყურადღება ქართული საჩივრის იურიდიულ და ტექნიკურ დეტალებზე გაამახვილა.

საქმე ისაა, რომ იურიდიულ ენაზე თუ ვიტყვით, გასული კვირის მოსმენები მხოლოდ პროცედურული ხასიათის იყო. ამ მოსმენების შემდეგ უნდა გადაწყდეს, საერთოდ მიიღებს საერთაშორისო სასამართლო საქართველოს სარჩელს დეტალურ განხილვაში, თუ რუსული მხარის არგუმენტს გაიზიარებს, რომ ეს საქმე სასამართლოს კომპეტენციაში არ შედის.

რუსეთის ძირითადი არგუმენტაცია ემყარება იმას, რომ საქართველოს ბრალდებები კონვენციის დარღვევის შესახებ „ყურით მოთრეულია.“

ეს კონვენცია გაეროს იმ მცირე დოკუმენტთაგანია, რომლის იურისდიქციასაც რუსეთი აღიარებს, რაც საშუალებას იძლევა მის წინააღმდეგ სარჩელი აღიძრას.

„ჰკითხეთ თქვენს თავს – მოუწევდა კი სასამართლოს ოდესმე ამ საქმის განხილვა, სამხედრო ოპერაციები საქართველოს უპირატესობით რომ დასრულებულიყო?“ – განაცხადა თავისი გამოსვლისას რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელმა კირილ გეგორგიანმა.

საკუთარი პოზიციის გასამყარებლად გეგორგიანმა ის არგუმენტიც მოიტანა, რომ წლების განმავლობაში რუსი მშვიდობისმყოფელები აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთში იმყოფებოდნენ და საქართველოს არასდროს განუცხადებია „ქართული მოსახლეობის“ დისკრიმინაციის შესახებ.

„ისინი მშვიდობას უწყობდნენ ხელს, რაც ოფიციალური დოკუმენტებით იყო გამყარებული,“ – თქვა გეგორგიანმა.

მთელი კვირის განმავლობაში რუსი ადვოკატები დეტალურად, სიტყვასიტყვით, განიხილავდნენ კონვენციას, მის ცალკეულ პუნქტებს, რათა ეჩვენებინათ, რომ საქართველომ საერთაშორისო სასამართლოში სარჩელის შეტანის პროცედურები დაარღვია.

ისინი ამტკიცებდნენ, რომ კონვენციის თანახმად, საქართველო ვალდებული იყო 20 წლის განმავლობაში თუნდაც ერთხელ, ოფიციალურად მიემართა გაეროსთვის რუსეთის მხრიდან „რასობრივი დისკრიმინაციის“ შესახებ.

საქართველო ასევე ვალდებული იყო, ამ საკითხზე წინასწარი მოლაპარაკებები ეწარმოებინა რუსულ მხარესთან, რაც რუსი ადვოკატების თქმით, საქართველოს არ გაუკეთებია.

რუსული მხარის ამ არგუმენტების პასუხად საქართველომ „მეტი ინფორმირებულობის“ სტრატეგია აირჩია.

ქართულმა მხარემ სასამართლოში ქალაქების 500-გვერდიანი დასტა წარმოადგინა, სადაც თავმოყრილი იყო ყველა სახის ინფორმაცია იმის დასადასტურებლად, რომ საქართველომ მანამდეც არაერთხელ განიხილა ის პრობლემები, რომელსაც რუსეთი აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთში ქმნიდა.

სასამართლო მოსმენების დროს ქართველი ადვოკატები იშველიებდნენ ყველაფერს – ქართველი ლიდერების ინტერვიუებით და მათი ოფიციალური გამოსვლებით დაწყებული, კრემლსა და საქართველოს მთავრობას შორის სატელეფონო საუბრების ჩანაწერებით დამთავრებული.

სერგეი დიკმანი, იურისტი, რომელიც სასამართლო მოსმენებს ესწრებოდა, ამბობს, რომ ჰააგის სასამართლოს პრაქტიკაში იყო შემთხვევები, როცა მოსამართლეები მსგავს ინფორმაციას მტკიცებულებად მიიჩნევდნენ, თუმცა, ჯერჯერობით გაურკვეველია, ამ შემთხვევაშიც ასე მოხდება თუ არა.

„რუსული მხარე ამბობს, რომ უზრალო განცხადებები თუ შეხვედრები არაფორმალური, ნახევრადფორმალური ან სამინისტროების დონეზე, არ შეიძლება, ჩაითვალოს ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებულ ოფიციალურ მოლაპარაკებებად,“ – განაცხადა დიკმანმა.

„თუმცა, ქართული მხარე ასევე საერთაშორისო სასამართლოს პრაქტიკაში არსებული მსგავსი შინაარსის საქმეებზე დაყრდნობით, აცხადებდა, რომ მნიშვნელოვანი ის კი არ არის, თუ რამდენი მონაწილე იყო მოლაპარაკებებში, ან ამ საკითხის გარდა რაზე მსჯელობდნენ ისინი, არამედ თავად ის ფაქტი, რომ პრობლემა განიხილეს.“

დიკმანი, რომელიც რუსულ არასამთავრობო ორგანიზაცია „იურისტები კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებებისთვის“ წარმოადგენს,

მოსმენები ჰააგის სასამართლოში, სექტემბერი 2010

■ ამ მოსმენების შემდეგ უნდა გადაწყდეს, საერთოდ მიიღებს საერთაშორისო სასამართლო საქართველოს სარჩელს დეტალურ განხილვაში, თუ რუსული მხარის არგუმენტს გაიზიარებს, რომ ეს საქმე სასამართლოს კომპეტენციაში არ შედის.

ამბობს, რომ ქართული მხარე, გარკვეულწილად, უკვე ფლობს კოზირს. ორი წლის წინ, როცა საომარი მოქმედებები ჯერ კიდევ გრძელდებოდა, საქართველომ სასამართლოს მიმართა თხოვნით, გამოეტანა „შუალედური გადაწყვეტილება სასწრაფო ზომების მიღებასთან დაკავშირებით.“

სასამართლომ მაშინ ზოგადი პრინციპების დეკლარირება მოახდინა – რომ მხარეებმა თავი უნდა აარიდონ ძალის გამოყენებას და რასობრივ დისკრიმინაციას – რომ ყველას აქვს უფლება, თავისუფლად გადაადგილდეს.

შეიძლება ითქვას, რომ ერთადერთი კონკრეტული პუნქტი იყო კონფლიქტურ რეგიონებში ჰუმანიტარული დახმარების შეტანის უზრუნველყოფა.

მაგრამ ასეთ ზოგადი პრინციპების დეკლარირებამაც კი ორი წლის წინ მოსამართლეები ორ ბანაკად გაყო.

საბოლოოდ, გადაწყვეტილებას „შუალედურ ზომებზე“ რვა მოსამართლემ მხარი დაუჭირა, შვიდი კი წინააღმდეგ წავიდა. ბარიკადების სხვადასხვა მხარეს აღმოჩნდნენ სასამართლოს პრეზიდენტი და ვიცე-პრეზიდენტი.

საერთაშორისო სასამართლოში განხილვების სპეციალისტმა კირილ კორიტეევმა განაცხადა, რომ ჰააგის სასამართლო გადაწყვეტილებას ერთსულოვნად იშვიათად იღებს.

მისი აზრით, გადაწყვეტილება „შუალედურ ზომებზე“ სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილებაზე – განიხილოს თუ არა საქართველოს საჩივარი, სერიოზულ გავლენას არ იქონიებს.

„მე ისტორიკოსი ვარ და არა ფანტასტი,“ – ამბობს კოროტეევი ქართული მხარის შანსებზე.

იგი მოცემულ საქმეში რუსული მხარის არგუმენტებს „წონიანს“ უწოდებს.

თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო გადაწყვეტილებას მხოლოდ რამდენიმე თვის შემდეგ მიიღებს, ქართულმა მხარემ უკვე გასულ კვირის ბოლოს დაიწყო საუბარი მოსალოდნელ გამარჯვებაზე.

„რუსეთის მხარეს საკმაოდ სუსტი არგუმენტები აქვს. მათ შორის ყველაზე ძლიერი იმაში მდგომარეობს, რომ ვითომ საქართველოს რუსეთისთვის ამ თემაზე არასოდეს მიუმართავს. ამ არგუმენტის აბსურდულობა ჩვენ ფაქტებით დავამტკიცეთ. ჩვენ გამარჯვების კარგი შანსები გვაქვს,“ – აცხადებს საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე – ნინო კალანდაძე – ჰააგიდან სატელეფონო საუბარში. □

სტატიაზე მუშაობდა ანა ჭიჭინაძე ჰააგიდან.

ფრონტის ახალი ხაზი - ტუვანუ

ომიდან ორი წლის შემდეგ თბილისსა და მოსკოვს შორის ფრონტის ახალმა ხაზმა წყნარ ოკეანეში გადაინაცვლა.

ოლესია ვართანინი, რადიო „თავისუფლების“ კორესპონდენტი

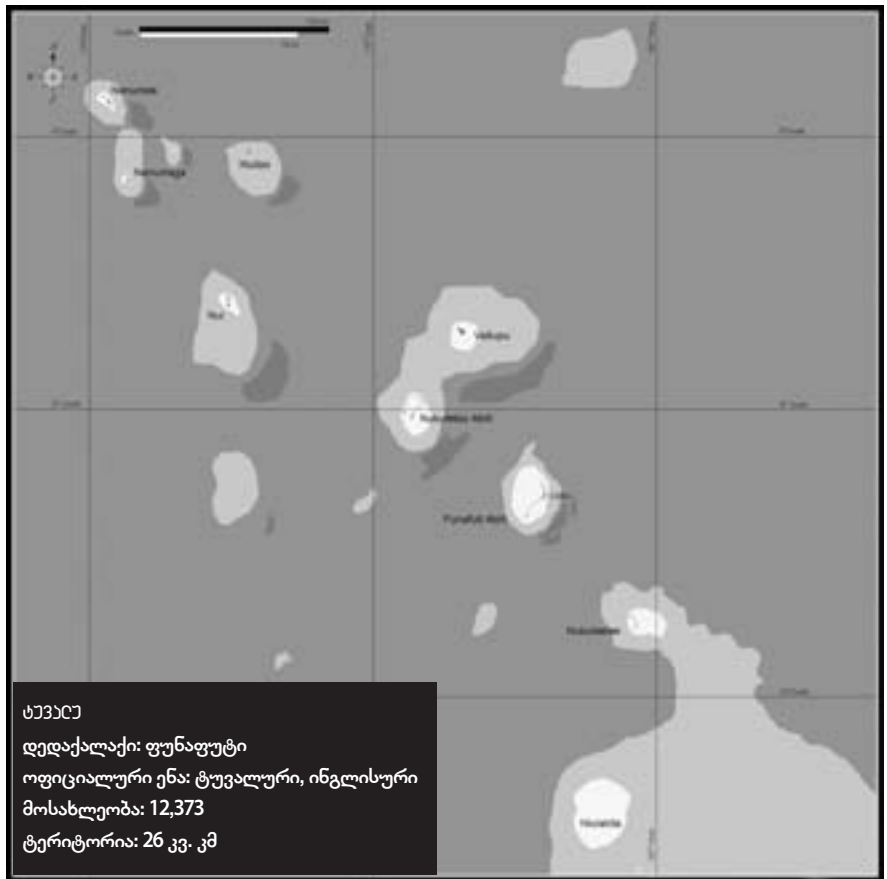
ერთ-ერთ უკანასკნელ სხდომაზე მთავრობამ საგარეო საქმეთა მინისტრის – გრიგოლ ვაშაძის – წინადადება განიხილა, რომელიც მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე პატარა სახელმწიფოსთვის – ტუვალუსთვის – ფულადი დახმარებას ეხებოდა.

ამ ამბავს ცოტა ვინმე თუ მიაქცევდა ყურადღებას, წყნარი ოკეანის ეს პატარა კუნძულოვანი სახელმწიფო ე.წ. „სუვერენიტეტით მოვაჭრეთა“ სიაში რომ არ შედიოდა. ამ სიიდან ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი სახელმწიფო სამხრეთ ოკეანიაში მდებარე ტუვალუს მეზობელი - ნაურუა.

ნახევარ წელიწადზე ოდნავ მეტი ხნის წინ ნაურუმ აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობა აღიარა. უმაღლე განჩნდა ცნობები, რომ რუსეთმა ნაურუს „მოკლევადიანი სოციალური და ეკონომიკური პროექტებისათვის“ 50 მილიონი დოლარი გამოუყო. ამ ინფორმაციამ უამრავი მითქმა-მოთქმა და ხუმრობა გამოიწვია იმასთან დაკავშირებით, რომ რუსეთმა ნაურუს ეს აღიარება „იყიდა“.

აღმოსავლეთმცოდნე ანდრეი ლანკოვი მსოფლიოში სამხრეთ ოკეანის ერთ-ერთ წამყვან სპეციალისტად ითვლება. დაახლოებით ორი წლის წინ მან ერთ-ერთ რუსულ ჟურნალში გამოაქვეყნა სტატია, რომელშიც აღნიშნა, რომ ნაურუსა და მისი მეზობლებისათვის „დამოუკიდებლობის აღიარებით ვაჭრობა“ საკუთარი ბიუჯეტის შევსების დიდი ხნის წინათ აპრობირებული პრაქტიკაა.

საქმე იმაშია, რომ ნაურუს, ტუვალუს და ჰავაის კუნძულებსა და ავსტრალიას შორის მდებარე სხვა პატარა სახელმწიფოებს არსებობისათვის ბუნებრივი რესურსები, პრაქტიკულად, არ გააჩნია.

მათი ერთადერთი მეურნეობა თევზჭერაა. მუდმივი ხელფასი მხოლოდ მცირერიცხოვან სახელმწიფო მოხელეებს აქვთ. ინვესტიციების არარსებობის გამო, ტურიზმიც ვერ ვითარდება.

ამ სახელმწიფოთა ტერიტორია იმდენად პატარაა, რომ, გლობალური დათბობის შემთხვევაში, მათ ჩაძირვის მთავარ კანდიდატებად ასახელებენ.

მეზობლებისგან განსხვავებით, ტუვალუს გაუმართლა. იგი შემოსავალს, მისი სახელწოდებიდან გამომდინარე, კუ-

თვნილი ინტერნეტ-დომენი .tv -ს განაცხადებს. ამ დომენში ზოგიერთი მედიამაგნატი დიდ ფულს იხდის.

ლანკოვის მონათხრობით, ასეთ შემთხვევაში შემოსავლის მიღების ყველაზე იოლი გზა საკუთარი „სუვერენიტეტის“ გამოყენებაა.

საქმე ისაა, რომ ეს ქვეყნები გაეროს და ბევრი სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციის წევრები არიან, სადაც ისინი საფრანგეთის, გერმანიის და თვით აშშ-ს მსგავსი ხმის უფლებით სარგებლობენ,

რომელსაც რეზოლუციების განხილვისას ხანდახან გადამწყვეტი როლის თამაში შეუძლია.

7 სექტემბერს გაეროს გენერალური ასამბლეა აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთში ქართული მოსახლეობის დაბრუნების შესახებ რეზოლუციას განიხილავდა. იმ 50 სახელმწიფოს შორის, რომელმაც ამ რეზოლუციას მხარი დაუჭირა, ტუვალუც აღმოჩნდა.

ამ რეზოლუციის მიღება ქართულმა ხელისუფლებამ „პატარა დიპლომატიურ გამარჯვებად“ შეაფასა. ამ ამბიდან ორი დღის შემდეგ ტუვალუსთვის ფულადი დახმარების გამოყოფის საკითხი მთავრობის დღის წესრიგში დადგა.

საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს მიერ მომზადებული ოფიციალური პროექტის განმარტებითი ბარათის თანახმად, მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გაეროში ტუვალუს მუდმივ წარმომადგენლობას 12 ათასი დოლარი გამოეყოფა.

დოკუმენტის თანახმად, ეს ფული ტუვალუსში „სამედიცინო ტვირთის“ გაგზავნას მოხმარდება.

„საქართველოს შემთხვევაში ნებისმიერი ალიანსი არსებითია, რადგან გენერალურ ასამბლეაზე ყველა ხმა მნიშვნელოვანია“, – განაცხადა საერთაშორისო საკითხებში ინტერნეტ-გამოცემა Eurasia.net -ის ექსპერტმა, გიორგი მჭედლიშვილმა.

„მსგავს თამაშებში „თვალი თვალის ნილ“ პრინციპით ქვეყნები დიდი ხანია, მონაწილეობენ. თუმცა, საქართველოს შემთხვევაში საქმე ცოტა რთულად არის, რადგან რუსეთს გაცილებით მეტი რესურსი აქვს.“

როდესაც საგარეო საქმეთა სამინისტროს ყოველკვირეულ ბრიფინგზე ჟურნალისტმა ტუვალუსთვის ფულის გამოყოფასა და გაეროს რეზოლუციას შორის შესაძლო კავშირზე კითხვა დასვა, სერგი კაპანაძეს, რომელიც იმ დღეს სამინისტროს სახელით გამოდიოდა, გავლიდა.

მან ამ ორ მოვლენას შორის კავშირი უმალ უარყო.

„ეს სტანდარტული პრაქტიკაა, როცა საქართველო ნებისმიერ სახელმწიფოს

უნევს დახმარებას, მათ შორის – ჰაიტი-სა და პაკისტანს. როცა რამე უბედურება ხდება, საქართველო მათ ყოველთვის ეხმარება,“ – განაცხადა საერთაშორისო ორგანიზაციების დეპარტამენტის დირექტორმა სერგი კაპანაძემ.

„ეს რეზოლუციასთან არავითარ კავშირში არ არის, რადგან ტუვალუს გარდა მას მხარი 49 სახელმწიფომ დაუჭირა. ეს იმას ხომ არ ნიშნავს, რომ ყველა ამ სახელმწიფოს დავეხმარებით?!“

კაპანაძის პასუხი მოგვიანებით საგარეო საქმეთა სამინისტროს ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებულ ჟურნალისტებისათვის გაშიფრულ ბრიფინგის ჩანაწერში არ აღმოჩნდა.

ტუვალუ 9 პატარა კუნძულზეა განლაგებული, ხუთი მათგანი მარჯნისაა – ანუ მათზე მუდმივად არავინ ცხოვრობს. იქ არსებული ერთადერთი ტრასის სიგრძე 10 კილომეტრია.

ქართული ფულადი დახმარების რაოდენობიდან გამომდინარე, გამოდის, რომ სახელმწიფოს თითო სულ მოსახლეზე 1 დოლარი მოვა, რადგან ქვეყნის მოსახლეობა დაახლოებით 12 ათასია.

ადგილობრივი მასშტაბით, ეს ბევრი ფულია. რამდენიმე წლის წინ აქ 8 ათას დოლარად ყველაზე მაღალი – სამსართულიანი შენობა ააგეს. ეს ტაივანმა გააკეთა, რომელიც დიდი ხანია ამ რე-

ტიბების კვლავ დამოუკიდებელი სახელმწიფოს დედაქალაქი უწოდა.

„ეს პატარა კუნძულოვანი სახელმწიფოებისათვის ტიპური ისტორიაა,“ – წერდა ერთი კვირის წინ გამოქვეყნებულ წერილში ექსპერტი სამხრეთ ოკეანეთის საკითხებში – ანდრეი ლანკოვი.

მისი სიტყვებით, წყნარი ოკეანის წყლებში, აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ალიარების საკითხთან დაკავშირებით, საქართველოსა და რუსეთს შორის ბრძოლა მხოლოდ იწყება.

უკანასკნელი ერთი წლის განმავლობაში, რუსეთისათვის „ალიარების ყიდვის“ პროცესისათვის ხელის შეშლის მიზნით, გაეროში საქართველოს მუდმივი წარმომადგენელი ალექსანდრე ლომაია სხვადასხვა, მათ შორის, სამხრეთ ოკეანის ქვეყნებთან დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარებაზე ხელშეკრულებებს აწერს ხელს. საქართველოს ანგარიშზე ამ რეგიონის სამი ყველაზე მნიშვნელოვანი სახელმწიფოა.

როგორც ლომაია ადრე აცხადებდა, დიპლომატიურ ურთიერთობებზე მსგავს შეთანხმებებს შეუძლია, გარკვეულწილად დაეხმაროს სიტუაციას. ძნელი წარმოსადგენია, რომ ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ, კაბინეტიდან გასვლისთანავე ეს ქვეყნები ორი ქართული ტერიტორიის ალიარებას დაინყებენ და

■ წყნარი ოკეანის წყლებში, აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ალიარების საკითხთან დაკავშირებით, საქართველოსა და რუსეთს შორის ბრძოლა მხოლოდ იწყება.

გიონში „დამოუკიდებელი ქვეყნის“ სტატუსის მოსაპოვებლად ჩინეთს ერკინება.

ალიარების „საყიდლად“ და უკან გამოსათხოვად ჩინეთმა და ტაივანმა ოკეანეთის ქვეყნებში არა ერთი მილიონი დოლარი დახარჯეს.

ასე მაგალითად, ნაურუმ თავიდან ტაივანი ალიარა, შემდგომ ჩინეთისგან მიიღო ფული და თავისი გადაწყვეტილება უკან გამოიხმო. ხოლო როცა ტაივანმა ისევ რამდენიმე მილიონიანი „ფულიადი დახმარება“ შესთავაზა, ნაურუმ

ამით ახლად დამყარებულ დიპლომატიურ ურთიერთობებს განყვეტენ.

ლანკოვი აცხადებს, რომ ასეთი ქვეყნების ბოლომდე ნდობა არ შეიძლება და მათ მანევრებისათვის სივრცე მაინც რჩებათ.

„ამ რეგიონის ქვეყნებისათვის ნახევრად ალიარებული სახელმწიფოების გამოჩენა ბედის საჩუქარია. ახლა მათ შესაძლებლობა აქვთ, ხან თბილისს გამოსცანცლონ ფული და ხან – მოსკოვს.“

იძულებითი აქსპროპრიაცია

სახლი ბზის ჰიხას

პრეზიდენტის ბრძანებულებით ადლიის დასახლების მცხოვრებთ, ექსპროპრიაციის წესით, საცხოვრებელი კარ-მიდამო ჩამოართვეს, რადგან ამ ადგილზე ბათუმის ცენტრის აეროპორტთან დამაკავშირებელი ახალი ტრასა უნდა გაეყვანათ. სახლ-კარი ეკატერინე ნინიძესაც ამ მიზეზით დაუნგრის, თუმცა ახლად აშენებულ ტრასას მის დასახლარზე არ გაუვლია. ბათუმის საქალაქო სასამართლოს და ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს შემდეგ, ნინიძე ჩვილს ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოში აპირებს.

მაკა მალაყმაძე

ადლიის დასახლებაში ექსპროპრიაციის უფლების მინიჭებისთვის ბათუმის მერიამ საქართველოს პრეზიდენტს სამჯერ მიმართა. ყოველი მიმართვისას საქსპროპრიაციო ტერიტორიების რიცხვი იზრდებოდა. შესაბამისად, პრეზიდენტმაც სამი ბრძანებულება გამოსცა, რომლებიც ბათუმის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლემ გოჩა ფუტყარაძემ 2010 წლის 2 თებერვალს ზეპირი მოსმენის გარეშე დამტკიცა და 38 ოჯახის ქონების ექსპროპრიაციის უფლება ქალაქ ბათუმის მერიას მიენიჭა.

ყოფილი მესაკუთრეები ამბობენ, რომ სასამართლო პროცესის თაობაზე მათ არაფერი იცოდნენ. საბოლოოდ, საკუთრების დათმობა 38 ოჯახს მოუწია. ბათუმის მერიამ მათ სანაცვლოდ კვადრატულ მეტრზე 67 ლარი შესთავაზა, რაც ჩამორთმეული ქონების რეალურ ფასს მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდებოდა, მაგრამ ვერაფერს გახდნენ და იძულებით დათანხმდნენ.

იაშა ვარდმანიძე, ადლიის ყოფილი მკვიდრი: „ვისთან გაგვესაჩივრებინა? სამართალს ვერსად ვიპოვნით, სასამართლო ხელისუფლების სანინააღმდეგოდ ვერაფერს გადაწყვეტდა.“

ავთანდილ ფალავა, ადლიის ყოფილი მკვიდრი: „არარეალურ ფასს გვთავაზობდნენ. აბუჩად აგვიგდეს. ზღვიდან 50

მეტრში ვცხოვრობდი და კვადრატული მეტრზე 67 ლარს მიხდიან, ეს ნორმალურია?! კი ბატონო, რაკი მთავრობას სჭირდება, დაეტოვებ ჩვენს საცხოვრებლები, მაგრამ რეალური ფასი გადაეხადათ.“

„უკმაყოფილო ვარ, მაგრამ სხვა გზა არ დამრჩა. ჩვენი სახლების ადგილას მარტო გზას კი არ გაიყვანენ, ბულვარს გააშენებენ და მერე ამ ტერიტორიას ძალიან ძვირად გაყიდონ“, – ამბობს ვადიმ პრიჟელუცკი.

მოსახლეობისაგან განსხვავებით, შეთავაზებულ კომპენსაციას ბათუმის მერია სარფიანად მიიჩნევს.

ადლიის დასახლება ბათუმში, სანაპირო ზოლზე, ახალი ბულვარის გაგრძელებაზე მდებარეობს. დასახლების ქალაქთან შემოერთება გასულ წელს გადაწყდა და 2009 წლის 30 იანვრის ბათუმის საკრებულოს განკარგულებით, ადლია ბათუმის ნაწილი გახდა. წინა მოწვევის საკრებულოს ოპოზიციონერი წევრი, „ლეიბორისტი“ დავით რობაქიძე ამბობს, რომ „ადლიის“ დასახლება, ანუ ბულვარის მიმდებარე ტერიტორია, ქალაქ მერიამ ბათუმის პერიფერიულ ზონაში მიზანმიმართულად შეიყვანა და შესაბამისად, მიწის ფასიც 61 ლარამდე დასწია. ფასებს შორის სხვაობა კი ასეთია: ცენტრალური ზონის პირველ ქვე-ზონაში ერთი კვადრატული მეტრი მიწის

ნორმატიული ფასი 405 ლარია, პერიფერიული ზონის პირველ ქვეზონაში, რომელშიც ადლია შეიყვანეს – 61.2 ლარი.“

კომპენსაციით უკმაყოფილო მოსახლეობამ პროტესტის ნიშნად, რამდენჯერმე აქცია გამართა. მათ პრეზიდენტს წერილობით დახმარებაც თხოვეს:

„...ადგილობრივი ხელისუფლება დაპირებას არ ასრულებს. მოსახლეობასთან ე.წ. მოლაპარაკებების პროცესში ჩვენი საკუთრების უდიდესი ნაწილი მერიამ იძულების წესით თავის სახელზე დაირეგისტრირა, ანუ უკვე ჩამოგვართვა, არადა, საკითხის მოლაპარაკების გზით გადაწყვეტას გვპირდებოდნენ.“

მერიის წარმომადგენლები ჩვენ მიერ ერთხელ უკვე გაპროტესტებული აუდიტის დასკვნას გვიჩვენებენ და არ უნდათ გაიგონ, რომ ჩვენი ქონება გაცილებით მეტი ღირს, ვიდრე მათთვის სასურველი აუდიტის დასკვნაშია ნაჩვენები,“ – წერია მოსახლეობის მიერ პრეზიდენტისადმი გაგზავნილ წერილში.

საჯარო რეესტრის ამონაწერის მიხედვით, ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2 თებერვლის გადაწყვეტილების საფუძველზე, 2010 წლის 15 თებერვლიდან ბათუმის მერია ადლიაში მცხოვრები ოჯახების ქონების მესაკუთრე გახდა. მესაკუთრეებმა ამის თაობაზეც მოგვიანებით გაიგეს.

ეკატერინე ნინიძე მის დაზარალებულ სახლთან, აგვისტო 2010

გზა, რომელმაც ეკატერინე ნინიძის სახლი შეინორა, აგვისტო 2010

ნინიძის საძმბი

ადლიაში ეკატერინე ნინიძის ოჯახი თითქმის 200 წელია, ცხოვრობს. ის წარმოშობით უკრაინელია და ქონებაც მამისგან დარჩა. ეკატერინეს წინაპრებმა, კორობკინების ოჯახმა ადლიის ამ ნაწილში, სახლი მესამედ ააშენეს. მანამდე მათი კუთვნილი, დაახლოებით 1200 კვ.მეტრი მიწის ნაკვეთი და ორი საცხოვრებელი სახლი ზღვამ მიიტაცა. ამჟამად ტერიტორია, სადაც ოჯახი ცხოვრობდა, 1 902 კვ.მეტრს შეადგენდა; მათ შორის, 290 კვ.მეტრი საცხოვრებელ სახლსა და დამხმარე სათავსოებს ეჭირა. 2009 წლის 15 თებერვლის საჯარო რეესტრის მონაცემებში შესული ცვლილებით, ამ ქონებას ბათუმის მერია დაეპატრონა. ამის შესახებ ოჯახმა მხოლოდ მას შემდეგ გაიგო, რაც ბათუმის მერიამ მასთან საკომპენსაციო თანხის ოდენობაზე მოლაპარაკება დაიწყო.

ნინიძის ოჯახი ერთ-ერთია, ვინც სახელმწიფოსგან შეთავაზებული კომპენსაციის ოდენობას - 1 კვ/მ-ზე - 67 ლარს არ დათანხმდა. ოჯახმა ქონება დამოუკიდებელ აუდიტს, ზვიად ბოლქვაძეს შეაფასებინა, რომლის მიხედვითაც, ეკატერინე ნინიძის ქონება - მიწის ნაკვეთი, საცხოვრებელი და დამხმარე ფართები, აგრეთვე, მიწის ნაკვეთზე განთავსებული ნარგავების ღირებულება ჯამში 5 მილიონ ლარზე მეტია (5 066 990 ლარი).

ეკატერინე ნინიძის მეუღლე, კანო ნინიძე აცხადებს, რომ კომპენსაციის თაობაზე უშუალოდ ბათუმის მერი, რობერტ ჩხაიძე მოელაპარაკა და შეთანხმდნენ: სანაცვლოდ მერია ადლიაში სხვა უფრო პატარა ნაკვეთს გამოუყოფდა და იმავე მოცულობის სახლს აუშენებდნენ, რაც ჰქონდათ.

კანო ნინიძე: „შევთანხმდით, მაგრამ მერმა დანაპირები არ შეასრულა. ბულონურით მოვიდნენ, სახლი და სხვა შენობა-ნაგებობები მიწასთან გაასწორეს და საკუთრება ბარბაროსულად წაგვართვეს.“

2010 წლის 9 აგვისტოს, ნინიძის სახლის დანგრევას პოლიციის და ბათუმის მერიის ზედამხედველობის სამსახურის თანამშრომლები ესწრებოდნენ. მერიის მიერ მოყვანილმა მუშების ერთმა ნაწილმა სახლიდან ნივთების გამოტანაზე უარი თქვა: „საკუთარი სახლიდან ხალხის გამოსახლებისათვის, რაც უნდა გადაგვიხადოთ, მაინც ვერ ვიმუშავებთ“. ზედამხედველობის სამსახურმა ამის გამო სხვა მუშები დაიქირავა.

სახლის დანგრევის შემდეგ, ეკატერინე მანდარინის ხეების ბაღში „გადასახლდა“. ღამით ჰამაკში ეძინა. იქვე, პატარა მაგიდაზე წამლები და ჭურჭელი ელაგა, გვერდით კი ცეცხლზე სადილს იზადებდა.

„ჩემი ცხოვრება აქ გავატარე. აქ დავიბადე და გავიზარდე. არ ვაპირებ

აქედან სადმე წასვლას - აქ არის ჩემი საცხოვრებელი. მობრძანდნენ პრეზიდენტი სააკაშვილი და ლევან ვარშალომიძე, ამისხნან, ასე უკანონოდ რატომ მოგვექცენენ?“

ნინიძის წარმომადგენელი ირაკლი შავაძე აცხადებს, რომ ბათუმის მერიისა და საჯარო რეესტრის თანამშრომლებმა სისხლის სამართლებრივი დანაშაული ჩაიდინეს, კერძოდ, მათ სამსახურებრივი უფლებამოსილება ბოროტად გამოიყენეს: „ამ სასამართლო გადაწყვეტილებაში არ არის ნათქვამი, რომ ჩემს მარწმუნებელ ეკატერინე ნინიძეს ჩამოერთვა საკუთრების უფლება და არც ის, რომ მისი ქონება მერიის საკუთრებაში გადავიდა. თავის მხრივ, არც საჯარო რეესტრს ჰქონდა უფლებამოსილება, ამ გადაწყვეტილების საფუძველზე დაერეგისტრირებინა ქონება ბათუმის მერიისთვის. შემდეგ მერიის წარმომადგენლები მივიდნენ უკვე ყოფილ მესაკუთრებთან, მიუტანეს საჯარო რეესტრის ამონაწერი და უთხრეს: სადაც ცხოვრობ, შენი კი არა, ჩემია. ეს ძალადობაა, რასაც „აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისთვის საკუთრების ჩამორთმევის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლი იმპერატიულად კრძალავს.“

ადლიის ტერიტორიის ექსპროპრიაციის საკითხს ბათუმის მერიის ადმინისტრაციის უფროსი გელა მახარაძე კუთრებდა.

„საჯარო რეესტრის ამონაწერით მივიღო-დი, იარაღით ხომ არ მივსულვარ და არ მითქვამს სახლებიდან გამოგყრით-მეთქი? ნინიძესთან ბათუმის მერიამ ექსპროპრიაცია დაასრულა. მოთხოვნის შემთხვევაში, რა კომპენსაციაც ეკუთვნის, იმას მიიღებს,“ – განმარტავს მახარაძე.

საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს იურიდიული სამსახურის უფროსი – იაგო ხვიჩიას – თქმით, „საჯარო რეესტრის რეგისტრაციის განხორციელების უფლებამოსილება ჰქონდა, თუნდაც იმიტომ, რომ არსებობდა სასამართლო გადაწყვეტილება. ექსპროპრიაციის მთავარი მიზანია, რომ გადაწყვეტილება დროულად შესრულდეს. რაც შეეხება კომპენსაციას, მხარეებს შეუძლიათ, სასამართლოში იდავონ. საჯარო რეესტრი არის მარეგისტრირებული ორგანო და მას აინტერესებს მხოლოდ უძრავ ნივთთან დაკავშირებული

დღევანდელი მდგომარეობით, გაყვანილი გზიდან ნინიძის ეზომდე დაახლოებით 20 მეტრია. ძირითადად, ტროტუარებისთვის საჭირო ტერიტორია სიგანით 2-3 მეტრია. ამ შემთხვევაშიც კი, საავტომობილო გზასა და ნინიძის ყოფილ ეზომდე მანძილი, მინიმუმ, 15 მეტრი იქნებოდა.

„მერიამ ჩვენი საკუთრება აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის, კონკრეტულად კი – გზის გასაყვანად ჩამოგვართვა. გზიდან ჩვენს სახლამდე დაახლოებით, 20 მეტრია. ფაქტობრივად, ჩემი საკუთრების გამოყენების აუცილებლობა არც კი დამდგარა. მიუხედავად ამისა, ჩვენ თანახმა ვიყავით, 5, 6 ან 10 მეტრი ჩამოეჭრათ ჩვენი ეზოსთვის იმის გამო, რომ სახლი არ ჩამოერთვათ ან არ დაენგრიათ. თუმცა, ჩემი სახლის ადგილი, ალბათ, ბუღვარის გასაგრძელებლად

ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2010 წლის 2 თებერვლის გადაწყვეტილების გაუქმების მოთხოვნით მიმართა. თუმცა, ბათუმის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლე – ჯუმბერ ბეჟანიძემ – მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა. 23 ივლისს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომაც ეს გადაწყვეტილება უცვლელი დატოვა, ზეპირი მოსმენის გარეშე განხილვისას.

„ბათუმის საქალაქო სასამართლომ უარი გვითხრა მართლმსაჯულების განხორციელებაზე და დაგვირღვია სამართლიანი სასამართლოს უფლება. ასევე, უარი თქვა, განხორციელებინა სასამართლო კონტროლი აღმასრულებელ ხელისუფლებაზე“, – აცხადებს შავაძე.

ბათუმის საქალაქო სასამართლოში ნინიძეების კიდევ ერთი სარჩელია. ამ სარჩელით საჯარო რეესტრის 2010 წლის 15 თებერვლის №882010472100-03 გადაწყვეტილების და მის საფუძველზე საჯარო რეესტრში განხორციელებული ჩანაწერის ბათილად ცნობას ითხოვენ. ეს სწორედ ის გადაწყვეტილებაა, რომლითაც ეკატერინე ნინიძის ადლის დასახლებაში მდებარე უძრავი ქონების მესაკუთრე ქალაქ ბათუმის მერია გახდა.

ბათუმის უნივერსიტეტის სრული პროფესორი, სამართალმცოდნე ლევან ჯაყელი ამბობს, რომ „აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის საკუთრების ჩამორთმევის წესის შესახებ კანონი“ ბოლომდე სამართლიანი არ არის: „ეს არის კანონი, რომელიც, ერთი მხრივ, სახელმწიფო ინტერესის გატარებას გულისხმობს, მეორე მხრივ კი, არღვევს მესაკუთრის უფლებას. გერმანიაში ერთი ასეთი ფაქტი მოხდა, მთავარი საგზაო მაგისტრალის გაყვანისას ერთ-ერთმა მესაკუთრემ სახელმწიფოს არ მისცა თავისი სახლის ადების უფლება და დღემდე იქ გზა ამ ადამიანის სახლს გვერდს უვლის. გერმანიაში ასე მოხდა, ჩვენთან კი აი, ასე ხდება.“

■ „ჩვენ თანახმა ვიყავით, 5, 6 ან 10 მეტრი ჩამოეჭრათ ჩვენი ეზოსთვის, რომ სახლი არ დაენგრიათ. თუმცა, ეს ადგილი, ალბათ, ბუღვარის გასაგრძელებლად სჭირდებათ და მერე ამ ტერიტორიას ძალიან მაღალ ფასად გაასხვისებენ“, – ამბობს ეკატერინე ნინიძე.

უფლება“. საჯარო რეესტრის ბათუმის სამსახურში არაოფიციალურად გვითხრეს, რომ რეგისტრირება ხელმძღვანელობასთან შეთანხმებით გადაწყდა, რადგან აჭარაში მსგავსი ექსპროპრიაციის შემთხვევა მანამდე არ ჰქონიათ.

საბოლოოდ, ტრასა, რომლის გამოც ნინიძეს კარ-მიდამო ჩამოართვეს, მისი ეზოს მოშორებით გაიყვანეს. ბათუმის მერიის კეთილმოწყობის სამსახურის უფროსის ჯემალ ხიმშიაშვილის თქმით, ადლის ტერიტორიაზე საავტომობილო გზისთვის დამატებითი ტერიტორია საჭირო არ არის: „გზა რაც გაყვანილია, იგივე დარჩება. უბრალოდ, ახლა ტროტუარები შეკეთდება“.

მერიის ადმინისტრაციის უფროსი გელა მახარაძე კი აცხადებს, რომ ნინიძის ტერიტორია აღნიშნული საავტომობილო გზისთვის საჭიროა: „ჯერ გზის გაყვანა არ დასრულებულა. ნინიძის ტერიტორია საჭიროა.“

სჭირდებათ და მერე ამ ტერიტორიას ძალიან მაღალ ფასად გაასხვისებენ“, – ამბობს ეკატერინე ნინიძე.

საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლის თანახმად, საკუთრების ჩამორთმევა შესაძლებელია კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევაში და სასამართლო გადაწყვეტილებით.

„კანონით გათვალისწინებული შემთხვევა იყო ის, რომ მათ კარ-მიდამოზე საავტომობილო გზა უნდა გაეყვანათ, მაგრამ გზა სახლის და ეზოს გვერდზე გავიდა და ამდენად, ქონების ჩამორთმევის აუცილებლობა აღარ არსებობდა“, – ამბობს ნინიძის ადვოკატი ირაკლი შავაძე.

მან ეს ფაქტი ახლადაღმოჩინებულ გარემოებად ჩათვალა და ამ არგუმენტით

ჟურნალისტური გამოძიება მომზადებულია სტუდია „მონიტორის“ პროექტის ფარგლებში. ჟურნალისტური გამოძიება განხორციელდა ევროკავშირის ფინანსური მხარდაჭერით.

სურსათის უვნებლობა

საქართველოს შუახედიანი დაზიანება

საქართველოს მთავრობის მიერ სურსათის უვნებლობის საკითხის 2017 წლამდე გადადებას ევროკავშირი პოლიტიკურ გადაწყვეტილებად მიიჩნევს.

ნანა საჯავია

საქართველოში ამ საკითხზე რეფერენდუმი რომ ჩატარდეს, ყოველი გამოკითხული ხუთი ადამიანიდან ოთხი ხმას საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას მისცემდა. ევრაზიის თანამშრომლობისა და კავკასიის კვლევითი რესურსების ცენტრის მიერ 2009 წელს ჩატარებული კვლევის მიხედვით, გამოკითხულთა უმრავლესობა ევროკავშირთან ინტეგრაციას მათი პრობლემების მოგვარების მექანიზმად აღიქვამს.

ევროკავშირთან ინტეგრაცია საქართველოს მთავრობის დეკლარირებული პოლიტიკური მიზანიცაა, რომელზეც

სახელმწიფო მინისტრი ევროპულ და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრაციის საკითხებში, საგარეო საქმეთა სამინისტროს მთელი დეპარტამენტი და პარლამენტის ევროპასთან ინტეგრაციის კომიტეტი მუშაობს.

ევროპასთან ურთიერთობის გაღრმავების ახალი შანსი ევროკავშირის მიერ ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის შექმნისას გაჩნდა. 2009 წლის მაისში „მეზობლობის“ იდეა კიდევ უფრო დაკონკრეტდა და საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ხელი ახალ ხელშეკრულებას მოეწერა. აღმოსავლეთ პარტნიორობის

პროგრამაში საქართველოს გარდა 5 ქვეყანა მოხვდა.

თანამშრომლობის მიზანია, პროგრამის მონაწილე ყველა ქვეყნის ნაწარმი მოხვდეს ევროპის ბაზარზე. ამიტომაც ლოგიკურია, რომ 6 ქვეყანასთან გაფორმებულ ხელშეკრულებაში ცალკე ქვეთავი და განსაკუთრებული ყურადღება სურსათის უვნებლობას ეთმობა.

ევროკავშირის ბაზარზე შეღწევის მსურველმა იმპორტიორმა უნდა დაამტკიცოს, რომ მისი პროდუქცია არ არის მავნებელი და ის ევროკავშირის ყველა მოთხოვნას აკმაყოფილებს. ეს მოთხო-

ენები კი სურსათის წარმოების ყველა ეტაპს მოიცავს – ნედლეულის ხარისხით დაწყებული ეტიკეტის სავალდებულო სტანდარტის ჩათვლით.

ევროკავშირი და საქართველოს ხელისუფლებაც აცხადებენ, რომ თავისუფალ ვაჭრობაზე მოლაპარაკებების დასაწყებად მზად არიან.

თუმცა, სანამ სავაჭრო სივრცის გახსნაზე მოლაპარაკებებს დაიწყებს, ევროკავშირი საქართველოსგან მყარ გარანტიებს ითხოვს.

„ჩვენ მიგვაჩნია, რომ მოსამზადებელი პროცესი ძალიან მნიშვნელოვანია და სჯობს, სურსათის უვნებლობაზე მოლაპარაკების დაწყებამდე ვიმსჯელოთ, ვიდრე შემდეგ პრობლემები შეიქმნას“, – ამბობს ვირჟინი კოსული, ევროკავშირის ატაშე ვაჭრობის საკითხებში. საქართველოს მთავრობა კი ითხოვს, რომ ჯერ

ტეგრაიცია უნდა. საქართველოს მთავრობამ იცის, რა უნდა გააკეთოს. ეს მათი არჩევანია და გადაწყვეტილებაც მათ ხელთაა.“

კანონი სურსათის უვნებლობის და ხარისხის შესახებ საქართველოში 2005 წლის დეკემბერში მიიღეს. თუმცა, კანონის 36-ე მუხლით გათვალისწინებული მთავარი დებულება „საფრთხის ანალიზისა და კრიტიკული საკონტროლო წერტილების სისტემის დანერგვის“ შესახებ შეფერხდა. მუხლის ამოქმედება მას შემდეგ რამდენჯერმე გადაიდო, მათ შორის, ბოლოს – 2009 წლის დეკემბერშიც.

ყოფილი პარლამენტარი, ზურაბ ცქიტიშვილი, რომელიც ამ კანონზე მუშაობდა, ამბობს, რომ ამ მუხლის გადადების ორი მთავარი არგუმენტი მაკონტროლებელ ორგანოს შესაძლო კორუმპირებუ-

სინგაპური იყო. ეს არის არათანმიმდევრული პოლიტიკა.“

ევროკავშირისკენ გზებს ინდივიდუალურად ეძებენ ადგილობრივი მენარმეები და ბაზარზე გასასვლელად საჭირო სტანდარტებს თავად ნერგავენ.

მიუხედავად იმისა, რომ კანონი მათ სტანდარტების დანერგვას არ ავალდებულებდა, გასული წლის მონაცემებით, 24-მა ადგილობრივმა კომპანიამ სტანდარტები თავისი ინიციატივით დანერგა.

საკონსულტაციო კომპანია GDCL-ის დირექტორის, ეკატერინე ქიმერიძის თქმით, ქართული კომპანიები თავად არიან დაინტერესებულნი უვნებლობის სტანდარტების დანერგვით, რადგან ეს მათ სანდობას ზრდის:

„24 კომპანიის მაგალითზე ჩვენ ჩავატარეთ სურსათის უვნებლობის მართვის სისტემის ანალიზი. აღმოჩნდა, რომ მენარმეებისთვის უვნებლობის სტანდარტების დაცვის მთავარი მოტივაცია კონკურენტუნარიანობის გაზრდა და ახალი მომხმარებლების მოზიდვა იყო.“

მიუხედავად ამ კვლევის შედეგისა, პრემიერ-მინისტრის თანამემნე მაინც მიიჩნევს, რომ ხარისხის კონტროლის შესახებ კანონის ამოქმედებისთვის კერძო სექტორი მზად არ არის:

„კანონში განერილი მოთხოვნების დაკმაყოფილება ბიზნესისთვის რთული იყო. მუხლების გადადება საკმაოდ მიღებული პრაქტიკაა, თუნდაც, ევროკავშირში. ამაში არანაირი საგანგაშო, ჩემი აზრით, არ არის,“ – ამბობს თამარ კოვზირიძე.

ევროკავშირის დესპანი საქართველოში, რობილ ლიდელი ფიქრობს, რომ მთავარი პრობლემა, რის გამოც ეროვნული მაკონტროლებელი ორგანოს შექმნა გადაიდო, ევროპასა და საქართველოს შორის არსებულ ფილოსოფიათა კონფლიქტია:

„კანონების გადადება დაშვებული პრაქტიკაა, მაგრამ ამ კანონის 2017 წლამდე გადადების ობიექტურ საფუძველს ვერ ვხედავ. ქართული ლიბერალური ეკონომიკა და ევროპული სახელმწიფო რეგულაციები ერთმანეთთან ფილოსოფიურ კონფლიქტში მოდიან. თუ კანონს ფილოსოფიათა კონფლიქტის გამო არ ამოქმედებ - ეს უკვე პოლიტიკური გადაწყვეტილებაა.“

■ „ეს არ არის პოლიტიკური შეთანხმების თემა. ევროპას 60 წელი დასჭირდა მიეღწია იმისთვის, რასაც ის დღეს წარმოადგენს.“

ჩვენს მემკვიდრეობას არავის ვახვევთ თავს და საქართველო გამონაკლისი არ არის“.

მოლაპარაკებები დაიწყო, სურსათის სტანდარტიზაციის საკითხები კი ამის პარალელურად მოაგვაროს.

პრემიერ-მინისტრის მრჩეველი თამარ კოვზირიძე განმარტავს, რომ ევროკავშირთან მოლაპარაკებების ფორმალური დაწყება საქართველოსთვის „პოლიტიკური და ეკონომიკური სიგნალი იქნება“ - სიგნალი, რომელიც ხაზს გაუსვამს საქართველოსა და ევროკავშირის შორის კარგ ურთიერთობებს.

საქართველოში ევროკავშირის საგანგებო და სრულუფლებიანი დესპანის – რობინ ლიდელის – თქმით, ამ საკითხზე ევროკავშირი დათმობაზე არ წავა:

„ეს არ არის პოლიტიკური შეთანხმების თემა. ევროპას 60 წელი დასჭირდა მიეღწია იმისთვის, რასაც ის დღეს წარმოადგენს. ჩვენს მემკვიდრეობას არავის ვახვევთ თავს და საქართველო გამონაკლისი არ არის. ეს მოთხოვნები ყველას ეხება, ვისაც ევროპასთან ინ-

ლობა და ადგილობრივი ბიზნესის მოუმზადებლობა იყო.

„90-იანი წლების შემდეგ კონტროლი მხოლოდ ფულის გასაკეთებლად და კორუფციული გზებით ხორციელდებოდა. არ იქნებოდა სწორი, მაშინ ევროპის მაღალი დონის მოთხოვნები გამოგვეყენებინა,“ – განმარტავს ცქიტიშვილი. კონტროლის სრულყოფილი მექანიზმის შექმნა 2017 წლამდე გადაიდო.

„მთავრობას კონცეპტუალურად არა აქვს ჩამოყალიბებული საქართველოს პოლიტ-ეკონომიკური პოზიცია: ვიყოთ ევროპის ნაწილი, თუ ვიქცეთ სინგაპურად,“ – ამბობს ქეთი ვაშაქიძე, ევრაზიის თანამშრომლობის ფონდის დირექტორი. ვაშაქიძე არასამთავრობათა კოალიციის პროექტის ფარგლებში საქართველოს ეკონომიკური რეფორმების მონიტორინგშია ჩართული. „ჩვენ ევროპის დროშას ვაფრიალებთ, მაგრამ, ამავე დროს, ვამბობთ, რომ გვირდა საქართველო ახალი

პოლიტიკაში ორჯერ

მნიშვნელოვანია მოქალაქეების სწორი, ეფექტური ინფორმირება, რათა გასაგები იყოს, რომ გადასახადების გაზრდით მათ სრულიად კონკრეტული სარგებელი ექნებათ.

კახა კობსარიძე

თანდათან აქტუალური ხდება დებატები საკითხზე: როგორი ეკონომიკა გვინდა - ლიბერალური თუ სოციალური საბაზრო? საქართველოს პრეზიდენტის მიერ ინიცირებული „თავისუფლების აქტი“ დაიწყო მთელი კონსტიტუციის ახალ ვერსიაშიც არაერთი გაითვალისწინა. დეკლარირებული ფისკალური კონსერვატიზმის პოლიტიკიდან გადახვევა ლიბერალური ეკონომიკის ღალატად არის მიჩნეული.

2009 წლის 6 ოქტომბრამდე სურათი სრულიად განსხვავებული იყო. მთავრობაში რევოლუციური გზით მოხვედრილი ლიბერტარიანელები 2004 წლიდან აქტიურად შეუდგნენ საკანონმდებლო სივრცის განმუშავებას საბჭოთა და 90-იანი წლების ნაგვისგან, რაც ობიექტური პროცესი იყო. კვალიფიკაციის მოკლებული კრიტიკა მათ ძალას მატებდათ. ძალა კი საჭირო იყო ნებისმიერი კანონის შესაცვლელად, მაგრამ, დროთა განმავლობაში, წინასწორება ვეღარ შეიკავეს და ალბათ სწორი იქნება, თუ ვიტყვით, რომ გადაამლაშეს. მათ გადანყობეს ე.წ. „გლობალური მნიშვნელობის ექსპერიმენტი“ საქართველოში ჩატარებინათ და „თავისუფლების აქტი“ დაწერეს. აი, აქ კი გატანისთვის საკმარისი ძალა უკვე აღარ აღმოაჩნდათ. მას შემდეგ ლობისტები ყველა შეხვედრასა თუ საჯარო ინტერვიუს დროს, აქტის უპირატესობებზე საუბრისას, განსაკუთრებულ ყურადღებას საგადასახადო პოლიტიკაში რეფერენდუმის ინსტიტუტის შემოტანაზე ამხვილებდნენ.

რეფერენდუმის იდეაში, თავისთავად, ცუდი არაფერია. მნიშვნელოვანი აქ მისი ცალმხრივი შინაარსია, ანუ რეფერენდუმით სავალდებულო იქნება გადასახადების მხოლოდ გაზრდა, შემცირების უფლება კი პარლამენტსაც ექნება.

ლიბერალურ დემოკრატიაში ეკონომი-

კური პოლიტიკა საარჩევნო კონკურენციის შედეგად იქმნება. სამართლიანი კონსტიტუციური თამაშის წესები, თანასწორობა კანონის წინაშე აუცილებელი პირობებია თავისუფალ მოქალაქეებს შორის პოლიტიკური და სოციალური თანამშრომლობის ცივილიზებული განვითარებისთვის. მეტ-ნაკლებად საერთო შეხედულებების მქონე მოქალაქეები ქმნიან, ან ერთიანდებიან შექმნილ პოლიტიკურ პარტიებში და საარჩევნო გზით ცდილობენ ხელისუფლებაში მოსვლას. არჩევნებში წარმატებას კი ძირითადად ეკონომიკური და სოციალური ხასიათის პროგრამები განსაზღვრავს.

„თავისუფლების აქტი“, და კონკრეტულად მისი საგადასახადო შინაარსი, ამის საშუალებას უზრუნველყოფს იგი იმთავითვე მემარჯვენე ძალების უპირატესობის ლეგიტიმაციას ახდენს, ანუ არღვევს თანასწორობას და ფორსს აძლევს ერთ პოლიტიკურ მიმდინარეობას. თუ აქტი დაკანონდება, მემარჯვენეებს ჩვეულებრივი საპარლამენტო უმრავლესობა ეყოფათ ეკონომიკური პოლიტიკის გასატარებლად, ხოლო მემარცხენე ცენტრისტებს ეს უმრავლესობა არაფერში გამოადგებათ და რეფერენდუმით უნდა არკვიონ, როგორ მოიქცნენ. არადა, თუ მაინც და მაინც გვინდა გადასახადების რეგულირება პირდაპირი დემოკრატის გზით (რაც, ზოგადად, მცდარი აზრია), ის აუცილებლად უნდა ეხებოდეს როგორც მათ გაზრდას, ისე - შემცირებას.

ვთქვათ, საზოგადოება შეთანხმდა თანასწორობის დაცვაზე და საგადასახადო პოლიტიკა მთლიანად გადავიდა რეფერენდუმზე, მაშინ გადასახადების ზრდა, რის სანაღმდეგო ვაქცინადაც უნდა გამომდგარიყო „თავისუფლების აქტი“, უფრო ადვილი აღმოჩნდება დღევანდელ საქართველოში, ვიდრე შემცირება. ამისთვის,

მნიშვნელოვანია მოქალაქეების ეფექტური ინფორმირება, რათა მათთვის გასაგები იყოს, რომ გადასახადების გაზრდით:

- ▶ ახალგაზრდებს სწავლისთვის გამოეყოფათ სტუდენტური სესხები;
- ▶ მრავალშვილიანი და ახალგაზრდა ოჯახებისთვის ამოქმედდება ფულადი სარგებები;
- ▶ მცირე ბიზნესებზე გაიცემა საბანკო გარანტიები;
- ▶ ყველა მოქალაქე მიიღებს ჯანმრთელობის დაზღვევის პოლისს;
- ▶ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ადამიანები, მარტოხელები, მალალ-მთიანი რეგიონების მაცხოვრებლები ისარგებლებენ შეღავათებით;
- ▶ პენსიონერებს მოემატებათ პენსია;
- ▶ სამუშაოს მაძიებლებისთვის დაწესდება უმუშევრობის შემწეობა;
- ▶ საჯარო დაფინანსებაზე მყოფ დასაქმებულებს გაეზრდებათ ანაზღაურება;
- ▶ ჯეროვნად დაფინანსდებიან მეცნიერები, პედაგოგები, მკვლევარები, სპორტსმენები.

ამ ინფორმაციით უზრუნველყოფის შემთხვევაში, მოქალაქეები მარტივად მიიღებენ გადაწყვეტილებას.

ამიტომ სჯობს ყველამ – მონარქისტმა კონსერვატორებმაც და პროგრესულმა ლიბერალებმაც – თავი არ შეეინუხოთ ხელოვნურ ფორაზე ფიქრით და ჩავერთოთ თანასწორ, ჯანსაღ პოლიტიკურ კონკურენციაში. მთავარია, ეს სურვილი რეალობას შევეუსაბამოთ. მართალია „საგადასახადო სამოთხის“ შექმნა აღარ დგას საქართველოს დღის წესრიგში, მაგრამ როგორც ჩანს, ე.წ. „თავისუფლების აქტის“ ავტორები მაინც იმედოვნებენ, რომ დროებით მიძინებულ ინიციატივას 2013 წლის შემდეგ ომნიპოტენციის დაბრუნების შემთხვევაში კვლავ გააღვიძებენ. □

ეჭვის ზღვარი

ეს კანონპროექტი ვერ განსაზღვრავს პოლიციელის ეჭვი გონივრულია თუ უგუნური

ლევან იზორია, სამართლის დოქტორი, პოლიციის აკადემიის ყოფილი რექტორი

საქართველოს ხელისუფლება გვემავს, მორიგი ცვლილებები შეიტანოს პოლიციის შესახებ კანონში. აღნიშნული ცვლილებებით პოლიციელი უფლებამოსილია, შეაჩეროს პირი, თუ არსებობს გონივრული ეჭვი მის მიერ დანაშაულის შესახებ ჩადენის შესახებ. ამასთან, პოლიციელი უფლებამოსილია, საკუთარი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, გონივრული ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, შეჩერებული პირის ტანსაცმელზე აწარმოოს ზედაპირული შემოწმება.

პირველ რიგში, უნდა ითქვას, რომ პოლიციის შესახებ მოქმედი კანონი 1993 წელსაა მიღებული. იგი საბჭოთა პერიოდის პოლიციის შესახებ კანონის „შელამაზებელი“ ვარიანტია. როდესაც ამ კანონში ხელისუფლებას ცვლილებები შეაქვს, ის თავს გვანონებს იმით, რომ მორიგი ცვლილებები დასავლეთის გამოცდილებით არის ნაკარნახევი.

თუ ხელისუფლებას პოლიციის შესახებ კანონმდებლობის დასავლური ტიპის კანონებთან ჰარმონიზაციის „კეთილშობილი“ სურვილები ამოძრავებს, მაშინ რატომ დღემდე არ მოხერხდა მოძველებული კანონის ახალი, დასავლური სტანდარტების შესაბამისი კანონით შეცვლა? იქნებ იმიტომ, რომ ხელისუფლება ასეთი გლობალური ცვლილებით პოლიციისა და უშიშროების სამსახურების საკუთარი პოლიტიკური ინტერესებისთვის გამოყენების შესაძლებლობას დაკარგავს?

შინაგან საქმეთა სამინისტრო დღემდე საბჭოთა ტიპის სტრუქტურაა. ამ სისტემის მიხედვით, შსს-ს მინისტრი, როგორც პოლიტიკური ფიგურა, არ არის პოლიციისგან გამიჯნული. არ არსებობს დამოუკიდებელი პოლიციის დეპარტამენტი, რომელიც პოლიტიკური ზეწოლისაგან თავისუფალი იქნება და თავის საქმიანობაში მხოლოდ პროფესიული ნიშნით იმოქმედებს.

ნობაში მხოლოდ პროფესიული ნიშნით იმოქმედებს. ასეთი ტიპის ცვლილებები ჯერ კიდევ 2005 წელს ეუთოს მისიამ მოამზადა. თუმცა, ის დღემდე არ გაუთვალისწინებია ხელისუფლებას.

არ შეიძლება, ასეთ ვითარებაში, პოლიციელს მისცე უფლებამოსილება, რომ მან შესაძლო დანაშაულის ჩადენის შესახებ მხოლოდ ე.წ. გონივრული ეჭვის საფუძველზე შეაჩეროს პირი. ეს უფლებამოსილება ადამიანის უფლებების უხეში დარღვევისა და პოლიციელის პოლიტიკური ინტერესებისათვის გამოყენების დიდ საფრთხეს შეიცავს.

ადამიანის უფლებების ზომაზე მეტად შეზღუდვის თვალსაზრისით, უფრო შორს მიდის პოლიციელის ახალი უფლებამოსილება, რომლის მიხედვით, მას, საკუთარი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, გონივრული ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, შეუძლია, შეჩერებული პირის ტანსაცმელზე აწარმოოს ზედაპირული შემოწმება.

კანონპროექტის მიხედვით, პირის შეჩერების მომენტში, პოლიციელი მას გაცნობს საკუთარ ვინაობას, წარუდგენს დოკუმენტაციას, და განუმარტავს მას შეჩერების კანონიერებისა და დასაბუ-

თებულობის გასაჩივრების უფლებას. კანონპროექტი არაფერს ამბობს იმაზე, თუ რა სახის საპოლიციო მოქმედებების ჩატარებისთვის სჭირდება პოლიციელს პირის შეჩერება. ამის ახსნას არც კანონპროექტის განმარტებით ბარათში ვხვდებით. მეტიც, ეს ე.წ. განმარტებითი ბარათი ფაქტობრივად კანონპროექტის ტექსტს იმეორებს და არაფერს ამბობს

საპატრულო პოლიცია

ფოტო: გიორგი ჯაფარიძე

რა კონკრეტული საფუძველით და რა საპოლიციო მოქმედებების ჩასატარებლად აჩერებს პოლიციელი მოქალაქეს, ამაზე კანონპროექტი პასუხს არ იძლევა.

ამ ნორმის შემოღების აუცილებლობაზე, ანუ ვერ ასაბუთებს, თუ რა მიზანს ემსახურება იგი.

ასეთი ზოგადი სახის ნორმა, რომელიც იმასაც კი ვერ განსაზღვრავს, თუ რა კონკრეტული, პრევენციული ხასიათის საპოლიციო მოქმედებების ჩატარებისთვის აჩერებს პოლიციელი პიროვნებას, ფართო გზას უხსნის თვითნებობას. ამასვე ემსახურება პირის შეჩერების საფუძველი – გონივრული ეჭვი. თუ რა კონკრეტული გარემოებების არსებობისას შეიძლება, პოლიციელს ჰქონდეს პირის შეჩერების ე.წ. გონივრული ეჭვი, კანონპროექტი ამაზე არაფერს ამბობს.

პოლიციური უფლებამოსილება, რომელიც არც კონკრეტულ საფუძველს და არც კონკრეტულ მიზანს არ იცნობს, შორს დგას დასავლეთის პოლიციის შესახებ კანონების სულისკვეთებისაგან. აღნიშნული კანონების მნიშვნელოვან თავისებურებას წარმოადგენს სწორედ იმ საპოლიციო მოქმედებების კონკრეტულად განერა, რომლებმაც შესაძლოა ადამიანის უფლებები შეზღუდონ.

ჩემი აზრით, ის გარემოება, რომ კანონპროექტის ერთ-ერთი ავტორი ამ თემაზე საჯარო დისკუსიებში არგუმენტად პოლიციურ ფილმების სიუჟეტებს იშვებობს – სადაც თურმე პოლიციელს გონივრული ეჭვით შეუძლია პირის გაჩერება – მხოლოდ აღნიშნული ცვლილებების ავტორთა არაკომპეტენტურობაზე მიუთითებს. თუ რა კონკრეტული საფუძველით და რა საპოლიციო მოქმედებების ჩასატარებლად აჩერებს პოლიციელი მოქალაქეს, ამაზე როგორც ფილმი, ისე კანონპროექტი პასუხს არ იძლევა.

კანონპროექტის ავტორთა არგუმენტაციით, პოლიციელის გაზრდილი უფლებამოსილება იმითაა გამართლებული, რომ დღეს პოლიციელებს საზოგადოებაში ნდობის მაღალი ხარისხი აქვთ. მაგრამ, სამართლებრივ სახელმწიფოში მოსახლეობას ნდობა, პირველ რიგში, ისეთი სამართლიანი კანონის მიმართ აქვს, რომელიც მის უფლებებს იცავს. ახალი კანონპროექტი კი იმის საფრთხესაც აჩენს, რომ პოლიციელმა, რომლის უფლებამოსილება არაპროპორციულად გაიზარდა, საზოგადოების ნდობა ბოროტად გამოიყენოს და ამით ის სამუდამოდ დაკარგოს. **■**

გამოიწერეთ ჟურნალი ლიბერალი

ბეჭდური ვერსია
12 ნომერი – 3 თვე
22 ლარი

24 ნომერი – 6 თვე
45 ლარი

48 ნომერი – 1 წელი
90 ლარი

PDF ვერსია
12 ნომერი – 3 თვე
13 ლარი

24 ნომერი – 6 თვე
25 ლარი

48 ნომერი – 1 წელი
50 ლარი

ჟურნალის გამოსანერად დაგვიკავშირდით ტელეფონზე:
23 37 31, (899) 48 62 41
ან მოგვანოდეთ თქვენი საკონტაქტო ინფორმაცია ელ-ფოსტით: info@liberali.ge

1000 ყოველი და საქართველოს ინტელექტუალური

ინგლისურის სავალდებულო სწავლებისათვის უკვე 200-მდე მასწავლებელია ჩამოსული. მათი რიცხვი წელიწადში 1000-მდე გაიზრდება, რაც სახელმწიფოს დაახლოებით 6 მილიონი ლარი დაუჯდება.

რუსუდან ფანოზიშვილი

53-ე სკოლაში სასწავლო წლის პირველ დღეს მისულ დენიელს სამ საკლასო ოთახში შესვლა და ბავშვების მისაღება დაახლოებით შვიდჯერ მოუწია. აქედან ოთხჯერ – სპეციალურად ჟურნალისტებისთვის. 22 წლის დენიელი თავს ჯერ ცოცხათი უხერხულად გრძობდა. ბოლო დუბლზე ღიმილის შენარჩუნება გაუჭირდა. აღიარა, რომ ვერ წარმოედგინა, სამხრეთ დაკოტას შტატიდან თბილისში ინგლისურის სასწავლებლად ჩამოსული მოხალისე, აქ ასეთი პოპულარული თუ გახდებოდა. „ნახე, ის უცხოელი,“ – ჩერდებოდნენ სკოლის დერეფანში ბავშვები, რომლებთან გაცნობაც დენიელს ჯერ ვერ მოეხსნო.

მოხალისე მასწავლებლად ჩამოსვლის ანკეტას რომ ავსებდა, ამერიკელ დენიელ ბეიკერს არ უფიქრია, რომ შეიძლება, შორეული ქვეყნის „ისტორიაში შესვლის,“ შანსი მიეცემოდა.

„მე მიმაჩნია, რომ ყოველგვარი შემდეგ, ასეთი დიდი გარღვევა საქართველოს არ ექნება, თუ ამას სწორად გავაკეთებთ“, – განაცხადა მიხეილ სააკაშვილმა განათლების სამინისტროს მიერ წამოწყებულ პროექტზე, რომლის მიხედვითაც, 1000-მა უცხოელმა მოხალისემ სკოლებში ინგლისური ენა უნდა ასწავლოს.

პროექტი „ყივჩალები“ ინგლისური ენის საქართველოში გავრცელების მასშტაბური გეგმის ნაწილია. 11 სე-

ქტემბრის მთავრობის სხდომაზე, ბათუმის „პიატაზე“ დადგმულ უზარმაზარ მაგიდასთან წარმოთქმული პრეზიდენტის სიტყვა, ამ მხრივ, საპროგრამოდაც შეიძლება, ჩაითვალოს.

„ძალიან საერთაშორისო ქვეყანა ვხდებით. ჩვენ მთლიანად უნდა ვიყოთ ქვეყანა, რომელიც ლაპარაკობს ინგლისურ ენაზე“, – განაცხადა პრეზიდენტმა. „თანამედროვე სამყაროში ინფორმაციის ენა არის ინგლისური. თუ ინგლისური არ იცი, ინფორმაციას ვერ იღებ. ეს არ არის ჩვენი აზირობა და აკვიატება. ეს არის რეალობა... სასურველია, რომ წავახალისოთ - ინგლისური, ინგლისური, ინგლისური!“

ამავე მთავრობის სხდომაზე მიხეილ სააკაშვილმა რამდენიმე კონკრეტული ინიციატივა წამოაყენა:

1. ინგლისურის სწავლება დაიწყება პირველი კლასიდან.

2. „ყველა მასწავლებელს, ასე თუ ისე, უნდა ვუბიძგოთ ინგლისურისკენ!“ – ამისათვის, ყველა პედაგოგს, რომელიც ინგლისურს ფლობს, ხელფასის გარდა 200-ლარიანი დანამატი დაერიცხება.

3. „ყველა პოლიციელი უნდა იყოს ინგლისურენოვანი!“ – ასეთებს ასევე დაერიცხება 200-ლარიანი დანამატი.

4. „სამწუხაროდ, უმაღლეს სასწავლებლებს ვერ გადავიყვანთ მთლიანად ინგლისურენოვან სწავლებაზე“, – თქვა პრეზიდენტმა. სამაგიეროდ – სტუდენტ-

ები უმაღლესი სასწავლებლების დიპლომს ველარ აიღებენ, თუ ინგლისური ენა არ იციან.

გარდა ამისა, პრეზიდენტმა მოიწონა ნაციონალური არხების გადანყვეტილება, ინგლისური ფილმების სუბტიტრები ჩვენების შესახებ.

„ინგლისურიზაცია“ შეეხება ყველას. „ჩვენს ენაზე მსოფლიოში არც ერთი სხვა ქვეყანა არ ლაპარაკობს,“ – თქვა პრეზიდენტმა. და იმისთვის, რომ უცხო ქვეყნებმა საქართველო გაიცნონ, აუცილებელია, ქართველები მათთვის ნაცნობ ენაზე საუბრობდნენ. „აქამდე ამას მხოლოდ მე ვაკეთებდი. ახლა ეს ყველამ ერთად უნდა გავაკეთოთ!“ – განმარტა მიხეილ სააკაშვილმა.

„ყივჩალების“ ჩამოყვანა ამ დრომდე „ინგლისურიზაციის“ გეგმის ყველაზე მასშტაბური და ძვირი პროექტია. ერთ წელიწადში 1000 მოხალისის მისაღებად საქართველოს მთავრობას სავარაუდოდ 6 000 000 ლარის გამოყოფა მოუწევს. პროექტი ერთჯერადია, ამიტომაც, განათლების სპეციალისტები ვარაუდობენ, რომ ეს წამოწყება გრძელვადიან შედეგს ვერ მოიტანს.

„როგორც თავის დროზე დავით აღმაშენებელმა ჩამოიყვანა 50 000 ყივჩაღი და საქართველოს სახელმწიფოს მოდერნიზაციამ მიიღო შეუქცევადი ხასიათი, ზუსტად ამ მასშტაბის მოვ-

ლენა შემდეგი 3 წლის განმავლობაში 10 ათასი ინგლისურის მასწავლებლის ჩამოყვანა მთელი საქართველოს მასშტაბით, - ამბობს მიხეილ სააკაშვილი.

„რამდენიმე წლის შემდეგ ეს მასწავლებლები ნავლენ. მაგრამ რა დარჩება აქ? მხოლოდ რამდენიმე თა-

■ იმისთვის, რომ უცხო ქვეყნებმა საქართველო გაიცნონ, აუცილებელია, ქართველები მათთვის ნაცნობ ენაზე საუბრობდნენ. „აქამდე ამას მხოლოდ მე ვაკეთებდი. ახლა ეს ყველამ ერთად უნდა გავაკეთოთ!“ – განმარტა მიხეილ სააკაშვილმა.

ობა, რომელსაც მსგავსი პრაქტიკა ექნება“, - ამბობს თამარ მოსიაშვილი, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ექსპერტი. მას მიაჩნია, რომ ინგლისურის დანერგვა და გაძლიერება განათლების სისტემაში ნამდვილად საჭიროა, თუმცა არა ისე, როგორც ეს პრეზიდენტს წარმოუდგენია.

„ის თანხა, რაც 1000 მოხალისის პროექტზე დაიხარჯა, შეუფერებლად დიდი მგონია იმასთან შედარებით, რა შედეგებსაც ის მოიტანს. ეს პროექტი უფრო საქართველოში ინგლისური გარემოს ხელოვნურად შემოყვანას ჰგავს“, - ამბობს თამარ მოსიაშვილი.

ამ დროისათვის საქართველოში 200-მდე ინგლისურის მოხალისე მასწავლებელია ჩამოსული. მათი უმრავლესობა, ძირითადად, დასავლეთ საქართველოს რეგიონებში გაანაწილეს. თბილისში ჯერჯერობით სულ ექვსი ინგლისურენოვანი მოხალისეა.

„გამარჯობა, მე მქვია დენიელი,“

პირველ დღეს 53-ე სკოლაში მისული ახალი მასწავლებელი ბავშვებთან ერთად ლელავდა. შეექვსეკლასელებთან შეხვედრამ მშვიდობიანად ჩაიარა – ინგლისურად საუბრის პრობლემა მოსწავლეებს არ ჰქონიათ. პირველკლასელებთან სურათი შეიცვალა: მასწავლებელმა ქართული არ იცოდა, პატარებმა კი – ინგლისური. ზოგმა „დოგ“ და „ქეთ“ კი გაიხსენა, მაგრამ პატარების ნაწილს, საკლასო ოთახს გარეთ დარჩენილი მშობლები უფრო ადარდებდა...

„საქართველოში რომ უცხოელი ჩამოვიდეს, ხომ უნდა გავაგებინო!“ – ამბობენ პატარა ოთო და მისი თანაკლასელები, რომლებსაც უხარიათ, რომ ინგლისურის სწავლას იწყებენ. მათნაირად ფიქრობს საქართველოს პრეზიდენტიც – „გაქცეულის მობრუნება მაინც ხომ უნდა შეგეძლოთ“, - ამბობს და მიაჩნია, რომ ინგლისურის სწავლის დაწყება ყველა ასაკში თანაბრად საჭირო და დროულია. **■**

ილუსტრაცია: ვალერი პავლი

ქუთაისის ოპერის თეატრის ფასადის ესკიზი

ქუთაისის ოპერის თეატრის რეაბილიტაცია

ქუთაისის "და სხადა"

ქუთაისის ოპერის თეატრი ვენის თეატრის და „ლა-სკალას“ მსგავსი უნდა გამოვიდეს – ეს პრეზიდენტის დავალებაა.

მაია მეცხვარიშვილი, ქუთაისი

შენობა, რომელშიც ქუთაისის ოპერის თეატრია განთავსებული, რამდენიმე ათეული წელია, ავარიულია. სახურავი რამდენჯერმე ჩამოინგრა, იარუსები მოირყა, იატაკი, ჭერი და შიდა კედლები ჩამოიშალა. თეატრის წლიური დაფინანსება – 100 ათასი ლარი თეატრის ამუშავებას არ ყოფნიდა, ამიტომაც, გუნდისა და ორკესტრის შემადგენლობა გაიფანტა. თეატრს სახელმწიფოს მიმართ 400 ათასი ლარის დავალიანება დაუგროვდა.

ასეთ მდგომარეობაში ჩაიბარა ქუთაისის ოპერის თეატრი „ვარდების ხელისუფლებაში“, რომელმაც „გამოსავალი“ მალევე იპოვა და 2005 წელს თეატრის გაუქმება გადაწყვიტა.

„იმ პერიოდში შემომთავაზეს და მოვედი სამუშაოდ ოპერის თეატრში, სადაც სრულიად გაუბედურებული სიტუაცია დამხვდა“, – იხსენებს როზა დვალისვილი. ხელმძღვანელობამ თეატრის გადასარჩენად დახმარება ბიზნესმენ ბიძინა ივანიშვი-

ლის კომპანიას, „ქართუ ჯგუფს“ სთხოვა. „ეს იყო ჩვენი ბოლო იმედი,“ – ამბობს თეატრის მმართველი. ივანიშვილის კომპანია დათანხმდა, თეატრის აღდგენისთვის საჭირო თანხა გაეღო. თუცმა, ივანიშვილის დახმარებამ თეატრამდე ვერ მოაღწია. იმ პერიოდში ხელისუფლებისთვის უფრო პრიორიტული ქუთაისის ისტორიული უბნის რეაბილიტაციის პროექტი აღმოჩნდა და თანხაც ამ პროექტს მოხმარდა. თეატრის აღდგენის გეგმა კი თაროზე შემოიღო.

2009 წლის ზაფხულში მთავრობამ პარლამენტის ქუთაისში გადატანის გადაწყვეტილება მიიღო. ამ დროიდან კარდინალურად შეიცვალა ხელისუფლების დამოკიდებულება ქუთაისის ოპერის თეატრის მიმართ – გაუქმდა მისი დახურვის გეგმა, დაიწყო შენობის რეაბილიტაციის პროექტზე მუშაობა, ჩატარდა შენობის კვლევა. 2010 წლის დასაწყისში, ქუთაისის თვითმმართველობამ ტენდერში გამარჯვებულ ფირმას – შპს „დაგ“-ს ოპერის თეატრის რეაბილიტაციისთვის 1 700 218 ლარი გამოუყო.

ბული შენობა ევროპული თეატრების ერთგვარი მიქსი იქნება – პროექტის ავტორი დავით გოგიჩაიშვილი ამბობს, რომ ის ქუთაისში ვენის თეატრის მინი-მოდელს ქმნის. პრეზიდენტის სურვილით, თეატრის სცენა და დარბაზი იტალიური „ლა სკალას“ ანალოგი უნდა იყოს. თეატრის მმართველი კი ამბობს, რომ დარბაზის ჭერი „ფრანგულ სტილში“ მოპირკეთდება. შენობას, რომელსაც უკანასკნელი რეკონსტრუქცია 1969 წელს ჩაუტარდა, უკვე ძნელად თუ იცნობთ – ფოიეში კედლები მოიხსნა და შეიმინა. თეატრის წინ,

შენობაში საგრძნობოები, დეკორაცია, სადურგლო საამქროს, კოსტიუმების გარდერობი, სამკერვალო და ადმინისტრაციის კაბინეტები განთავსდება.

რემონტი დაჩქარებული ტემპით მიდის – მელიტონ ბლანჩივადის სახელობის ოპერისა და ბალეტის თეატრში დაარსებიდან 41-ე, და „ვარდების რევოლუციის“ მეშვიდე წლისთავის აღსანიშნად ემზადებიან. კომპანია „დაგს“ ობიექტის ჩასაბარებლად ვადა 22 ნოემბრამდე აქვს მიცემული, თეატრის ახალი შენობის საზეიმო გახსნა კი მეორე დღეს, 23 ნოემბრისთვისაა დაგეგმილი.

სქუთაისის ოპერის თეატრი ფოიეს ესკიზი

სქუთაისის ოპერის თეატრის დარბაზის ესკიზი

ამ თანხით შპს „დაგს“ შენობის ფასადი და ფოიე უნდა აღედგინა. თეატრის სრულად გარემონტებას ადგილობრივი ხელი-სუფულება მაშინ არ აპირებდა.

„რეაბილიტაციის მეორე და მესამე ეტაპზე საუბარი არ იყო, რომ არა პრეზიდენტის ვიზიტი. დაახლოებით ხუთი თვის წინ მოვიდა პრეზიდენტი ჩვენთან, რომ ენახა, როგორ მიმდინარეობდა სამუშაოები. შევიყვანეთ შენობაში, ნახა სცენა და დარბაზი (რომელთა რემონტი არ იყო გათვალისწინებული) და თქვა: რაც ვნახე მე „ლა სკალაში“ – სკამები, განათება, ჭალი – აქაც ისე უნდა გაკეთდესო. გამოიყო კიდევ დამატებით თანხა,“ – იხსენებს თეატრის მმართველი როზა დვალიშვილი.

მაღევე, შპს „დაგ“-მა ქუთაისის ოპერის თეატრის რეკონსტრუქციისთვის კიდევ ორი ტენდერი მოიგო და საბოლოოდ, 3 627 318 ლარი მოიპოვა.

ქუთაისის ოპერის თეატრის განახლე-

ტროტუარზე აშენდა სპეციალური თალი. დარბაზი და სცენა საორკესტრო ორმოთი გაიმიჯნა. სცენის იატაკი და საორკესტრო ორმო, აკუსტიკის გასაუმჯობესებლად, ფიჭვისგან კეთდება.

მაყურებელთა სკამები ამერიკის შეერთებულ შტატებშია შეკვეთილი. თითოეულ სკამზე ოქროსფერი ძაფით ქუთაისის ოპერის თეატრის ლერბი იქნება ამოტვიფრული. (თეატრის ლერბი ცოტა ხნის წინ ქუთაისელმა მხატვარმა ოთარ ქანდარიამ შექმნა). დარბაზის კედლები ბორდოსფერი მატერიით დაიფარება, ჭერზე კი კლასიკოსი მხატვრების ცნობილი ნამუშევრების კომპოზიცია გაიკვრება. დარბაზისთვის ჭალი და სცენის განათება კომპანია „ახალ ნათებაშია“ შეკვეთილი.

თეატრის ადმინისტრაციისთვის აშენდა ახალი, ოთხსართულიანი შენობა, რომელიც თეატრს სპეციალური კონსტრუქციით დაუკავშირდა. ადმინისტრაციულ

2010 წელს ქუთაისის ოპერის თეატრი ადგილობრივი ბიუჯეტიდან 370 ათასი ლარით დაფინანსდა. „ამ დაფინანსებით წარმოუდგენელია თეატრის არსებობა, თანაც, აუცილებლად უნდა გავზარდოთ გუნდისა და ორკესტრის შემადგენლობა,“ – ამბობს თეატრის მმართველი. „ამისთვის, სულ მცირე, 1 200 000 ლარი გვჭირდება, სწორედ ამდენს მოვითხოვთ მომავალ წელს თვითმმართველობისგან,“ – ამბობს როზა დვალიშვილი. ქუთაისის ოპერისა და ბალეტის თეატრში იმედი აქვთ, რომ ხელისუფლებისთვის, შენობის ბრწყინვალეობასთან ერთად, დასის სრულფასოვანი არსებობაც მნიშვნელოვანი აღმოჩნდება.

ოპერის თეატრის განახლებულ შენობაში 41-ე სეზონის პრემიერა 10 დეკემბერს შედგება. თეატრის დასი მაყურებლის წინაშე რუჯერო ლეონკავალოს „ჯვამაზე-ბით“ წარდგება. **□**

დავაბიხუნოთ ბუხინისებრი?

ავვისტოში თბილისის მერიამ ქუჩებში ვაჭრობა აკრძალა, რამაც ავტომატურად გამოიწვია წიგნით გარევაჭრობის აკრძალვა. ბუკინისტებს მერიამ დედაენის პარკში სპეციალურად გამოყოფილი ადგილი შესთავაზა, სადაც თავს მოიყრიდა ყველა, ვინც აქამდე წიგნებით ქუჩებში ვაჭრობდა.

ბაკურ სულაკაური, გამომცემელი

თბილისის ქუჩებიდან ერთბაშად გაქრა წიგნებით მოვაჭრე რამდენიმე ათეული ადამიანი. ამ ამბავს კი დიდი ვნებათაღელვა მოჰყვა, როგორც სოციალურ ქსელებში, ისე — მედიაში. გამოქვეყნდა უამრავი წერილი თუ კომენტარი, სადაც ჭარბობს ემოციები და ნაკლებადაა ფაქტებზე დაფუძნებული მსჯელობა. იყო პოლიტიკური განცხადებებიც, მაგალითად ერთ-ერთმა ჯგუფმა ინგლისურ ენაზე (!) გაავრცელა მიმართვა, რომელიც ასე იწყებოდა: საქართველოს ხელისუფლებამ წიგნების გაყიდვა აკრძალა!

გარევაჭრობის მომხრეთა მოსაზრებები, არგუმენტები და ემოციები ყველაზე სრულად ჩანს მალხაზ ხარბედიას სტატიაში „ისინი იდგნენ“ (გამოქვეყნებულია რადიო „თავისუფლების“ ვებ-გვერდზე), ამიტომ უფრო მეტად ამ სტატიას გამოვეხმაურები. შემხვდა კიდეც ორი განსხვავებული მიდგომა: ია ანთაძის შეთქმულების თეორია იმის თაობაზე, რომ წიგნის მალაზიათა მეპატრონეების ლობირებით მოხდა ეს ამბავი, დაახლოებით იმას ჰგავს, სურსათით გარევაჭრობის აკრძალვა სუპერმარკეტების მფლობელთა ლობირებას რომ დააბრალო; იყო ასევე სასაცილო თეორია იმის თაობაზე, რომ ხელისუფლებას ამგვარად სურს წიგნიერების წართმევა ერისათვის, რათა ხალხით მანიპულირება უფრო ადვილად მოახდინოს. ამ ორ არასერიოზულ მოსაზრებას აქ არც განვიხილავ. მოდი, შევეცადოთ, ყოველგვარი ეგზალტაციისა და ზედმეტი ემოციების გარეშე გავერკვეთ სიტუაციაში და საკითხს სხვადასხვა კუთხით შევხედოთ:

საკითხის სამართლებრივი მხარე

იყო თუ არა ქუჩაში ვაჭრობა ლეგალური? ვარდების რევოლუციამდე ყველა გარემოვაჭრე (მათ შორის წიგნით მოვაჭრენიც) ყოველდღიურ ხარკს (5-10 ლარის ოდენობით) უხდიდნენ უზნის პოლიციელებს, რადგან გარევაჭრობა ოფიციალურად არ იყო ნებადართული. გარკვეულ ადგილებზე გაიცემოდა ხოლმე დროებითი ნებართვა. ხელახალ დროებით ნებართვას დამატებითი წვა-

ლება, ნაცნობობა და ქრთამი სჭირდებოდა. გარევაჭრობა არასოდეს ყოფილა ლეგალიზებული და შესაბამისად, წიგნით მოვაჭრენიც, მიუხედავად იმისა, რომ 2004 წლიდან შეიძლება, ქრთამს აღარ აძლევდნენ პოლიციელებს, სამართლებრივი თვალსაზრისით, უკანონოდ საქმიანობდნენ. როგორ უნდა მოგვარდეს ეს საკითხი? მართლაც, დავუშვათ, მერიამ მიიღო გადაწყვეტილება და წიგნებით გარევაჭრობაზე

გამონაკლისი ოფიციალურად გასცა. ვისთვის უნდა იქნას დაშვებული ეს უფლება, ნებისმიერი მსურველისათვის თუ მხოლოდ მათთვის, ვისაც უფლების გამცემი პირადად იცნობს როგორც ყოფილ მოვაჭრეს? თუ ნებისმიერ მსურველს უნდა მიეცეს ქალაქის ნებისმიერ ადგილას წიგნით გარევაჭრობის უფლება, მერე საკითხი ასე დადგება: მაქვს თუ არა უფლება პი-

ფოტო: ბარისა ქორიანი

იდეა და იქ დახვდა სხვისი სტენდი, როგორ მოგვარდება ეს პრობლემა, ვის „ეკუთვნის“ ეს ადგილი? ერთი სიტყვით, ამ საკითხის სამართლებრივი მოგვარება ისე, რომ წიგნებით გარევაჭრობა არ აიკრძალოს გამზირებზე, შეუძლებელია. მაშინ ყველაფერი უნდა დარჩეს სტიქიურად, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში, რადგან წიგნებით გარევაჭრობა ფაქტობრივად სტიქიურად დაკანონდება, წახალისებთან ახალი სუბიექტები, რომლებიც მოისურვებენ ლეგალურად დაშვებულ საქმიანობას. მაგალითად მე პირადად სიამოვნებით დავდგამ ოციოდე სტენდს ქალაქის ცენტრალურ ქუჩებში, თუ ეს არ იქნება აკრძალული. დარწმუნებული ვარ, ასევე მოიქცევა ბევრი სხვა სუბიექტი, რომელიც აქამდე ასე არ იქცეოდა.

არიან თუ არა „ისინი“ ბუკინისტები?

შეიძლება ბევრმა არც იცოდეს, მათ შორის, ამ მოვაჭრეთა კლიენტებმაც, რომ სინამდვილეში ქუჩებში მოვაჭრეთა მოზრდილი ნაწილი დაქირავებული პერსონალი იყო. არსებობენ პიროვნებები, რომლებსაც ეკუთვნოდათ ერთდროულად არაერთი სტენდი (მე პირადად ვიცნობ რამდენიმე ასეთ მეპატრონეს), აყვანილი ჰყავდათ თანამშრომლები, რომლებიც იღებდნენ როგორც დღიურ გასამრჯელოს, ისე – გარკვეულ პროცენტს ყოველი გაყიდული წიგნიდან. სტენდების უმრავლესობა ვაჭრობდა არა ბუკინისტური წიგნებით, არამედ, ძირითადად, რუსულენოვანი ლიტერატურით, თუმცა ბევრ მათგანთან შეხვედბოდით ცნობილი ბრიტანული ლექსიკონებისა და სასწავლო სახელმძღვანელოების ირანში დაბეჭდილ, მეკობრულად დასტამბულ, იავ ვერსიებს. ეს უკანასკნელი ნიშა ყველაზე მომგებიანი სეგმენტი იყო სტენდების ქსელების მფლობელთათვის, რადგან მეკობრული გამოცემები თავადვე შემოაქვთ ირანიდან. რატომ აძლევდათ ხელს ამგვარი ვაჭრობა მფლობელებს? ძირითადად იმიტომ, რომ დადგნენ ყველაზე ხალხმრავალ ადგილებზე, სადაც შემთხვევითი გამვლელების ნაკადი დიდია და შე-

საბამისად, ნებისმიერი რამ იყიდება (მათ შორის, წიგნებიც), დანახარჯები ჰქონდათ მინიმალური და შეეძლოთ, მიეღოთ მეტი მოგება. ბუნებრივია, სპეციალურად გამოყოფილ ადგილებზე გადასვლა ამ ტიპის მოვაჭრეებს (ბუკინისტებისაგან განსხვავებით) არ აწყობთ, რადგან მათი საქმიანობა ეფუძნებოდა გამვლელების ნაკადს და არა – სპეციალურად მისულ მუშტარს. სხვაგან, მით უმეტეს, დედაენის ბაღში გადასვლით, მათი ინტერესები სერიოზულად ილახება. განსაკუთრებულ მოგებას ნახულობდნენ ასეთი მოვაჭრეები გარკვეული დასახელების წიგნებზე (მათ შორის სასკოლო სახელმძღვანელოებზე) დეფიციტის შექმნით და ფასების ხელოვნური გაბერვით.

რა თქმა უნდა, გარემოვაჭრეთა შორის იყვნენ ბუკინისტური წიგნებით მოვაჭრენიც და მათი უმეტესობა, რასაკვირველია, დამოუკიდებლად მოქმედებდა: იბარებდნენ ძველ წიგნებს და მერე ყიდდნენ. თუ ბუკინისტურ წიგნებზე არის მოთხოვნა (ეს მოთხოვნა ნამდვილად არის და, რაც მთავარია, დღითიდღე იზრდება), მაშინ ეს ადამიანები აუცილებლად იპოვნიან თავიანთ ნიშას ორგვარად: ან გადავლენ დედაენის პარკში, სანაპიროს გასწვრივ და სანყობის ფულსაც დაზოგავენ, რადგან ბუკინისტისთვის საჭირო წიგნის შესაძახი სათავსოები იქ გამზადებული დახვდებათ (თანაც, უფასოდ); ანდა – გასწვრივ მომცრო ბუკინისტურ მაღაზიებს, რომელთაგან ზოგიერთი ძალიან წარმატებულად გახდება, თუ მოთხოვნა გაიზარდა. ანუ საბოლოოდ მივიღებთ როგორც ახალ ბუკინისტურ მაღაზიებს (ცნობისათვის, თბილისში რამდენიმე ბუკინისტური წიგნის მაღაზიაა), ისე – ბუკინისტების სპეციალურ ადგილს, დაახლოებით იმის მსგავსს, როგორიც პარიზშია.

როგორც ბუკინისტებისათვის, ისე ბუკინისტური წიგნების კლიენტებისთვის მერიის წინადადება, რომ გამოიყოს ერთი დიდი ადგილი (უკვე გამოყოფილია, კარგა ხანია) ბუკინისტური წიგნებით მოვაჭრეთათვის, იდეალურია. თუ ადამიანს სურს

რადად მე, ცენტრალურ გამზირებზე, ნებისმიერ ადგილას განვათავსო წიგნების სტენდები და დავაყენო იქ დაქირავებული თანამშრომლები? როგორ უნდა მოგვარდეს ორ გარემოვაჭრეს შორის ერთსა და იმავე ადგილზე დგომასთან დაკავშირებით წარმოქმნილი პრობლემა? ვთქვათ, მივიდა რომელიმე ალიკა, ვაგანა ან როინი (სახელები ალებულია მალხაზ ხარბედიას წერილიდან) იმ ადგილას, სადაც წინა დღით

კონკრეტულად რომელიმე ბუკინისტური წიგნის შეძენა, მას აღარ მოუწევს ქალაქის სხვადასხვა წერტილებში ნაწილობრივ ალიკასთან, ვაგანასთან და როინთან, რადგან ეს უკანასკნელნი ერთ ადგილას იქნებიან თავმოყრილნი. დაიზოგება უამრავი დრო და ენერგია.

მაღაზიები და სტანდები

წიგნებით გარევაჭრობის თაობაზე ისეთი ვნებათაღელვა ატყდა, თითქოს ვინმე წიგნებს ებრძოდეს და აქამდე წიგნი მხოლოდ ქუჩაში არსებობდა; ხოლო გარემოვაჭრენი ლამის წიგნიერებისათვის წამებულ რაინდებად შეირაცხეს. რა თქმა უნდა, მათ შორის ბევრი კარგი ადამიანია, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ წიგნსმონყურებული მკითხველები სულიერი საზრდოს გარეშე რჩებიან. მით უმეტეს დღეს, როდესაც ნებისმიერი ქვეყნიდან ახალი წიგნი-

ისევე, როგორც ყურნალ „ლიბერალს“ აწერია ფასი. ამიტომ ქართული წიგნები სტენდებზე იმდენივე ღირდა, რამდენიც – მაღაზიაში.

ზოგს შეიძლება ეგონოს, რომ სტენდების სიმრავლე აუზოგბესებს წიგნების დისტრიბუციას და ამიტომ უკეთესია მომხმარებლისთვის. სინამდვილეში, წიგნებით ამგვარად გარევაჭრობა არათუ ხელს უწყობს, არამედ აფერხებს წიგნის ბაზრის განვითარებას და აი, რატომ: ერთ სტენდზე შეიძლება, დაეტიოს, მაქსიმუმ, 50 დასახელების წიგნი. ზოგ მოვაჭრეს ჰქონდა ერთდროულად სამი სტენდიც ერთ-მანეთის გვერდიგვერდ. მაგრამ, ასეთ შემთხვევაშიც კი, მის სტენდებზე დაეტოვდა 150 დასახელების წიგნი (ანუ გაცილებით ნაკლები, ვიდრე თუნდაც ერთ მოზრდილ გამომცემლობას აქვს გაყიდვაში). შესაბამისად, მოვაჭრე

წიგნი მაღაზიებში (კარგ მაღაზიებს ვგულისხმობ) დასახელებების რაოდენობა 15-დან 25-ათასამდეა, ხოლო ყველაზე პატარა მაღაზიაშიც კი დაახლოებით 5 000 წიგნი აწყვია.

„ქალაქში დარჩა მხოლოდ წიგნის მაღაზიები, საიდანაც ძვირიანი ალბომები იწონებენ თავს მანეკენებით. ძვირიანი კალენდრები, პლაკატები, კალმები, ფლომასტერები, ჭრელი მარკერები და რაც მთავარია — ნამცხვრები, ნამცხვრები, ნამცხვრები! სხვანაირად ვერ იტყუებენ იქ ადამიანებს,“ - წერს მალხაზ ხარბელია. მალხაზი ან ლიტერატურული კაფეს გარდა სხვა წიგნის მაღაზიაში არაა ნამყოფი, ან შეგნებულად ცრუობს. თუ ლიტერატურულ კაფეებს „სუფთა“ წიგნის მაღაზიებად არ ჩავთვლით (რაშიც არის რაციონალური მარცვალი), თბილისში არსებული 40-ზე მეტი

წიგნი ბადრიჯანი ხომ არაა, ასე რომ მოექცეო! – შესძახა ვიღაცამ „ფეისბუქზე“. მართლაც არაა წიგნი ბადრიჯანი და მას აქვს თავისი ადგილი, ოღონდ ეს ადგილი არამც და არამც არაა მტკრიან გამზირებზე, ჭუჭყიან ცელოფანებქვეშ.

ბის შეკვეთას აღარ სჭირდება მაინცდამაინც ალიკასთან, ვაგანასთან თუ როინთან მისვლა – ამის გაკეთება ინტერნეტიდან შეიძლება.

მიუხედავად იმისა, რომ ძირითადად რუსულენოვანი ლიტერატურით ვაჭრობდნენ (ასეთია გარევაჭრობის ტრადიცია თბილისში), ზოგიერთ სტენდთან მაინც შეხვედბოდი თანამედროვე ქართულენოვან გამომცემებს. ბევრს გულუბრყვილოდ ჰგონია, რომ წიგნები სტენდებზე უფრო იაფი იყო, ვიდრე მაღაზიებში. საქმე ის გახლავთ, რომ წიგნების (ისევე, როგორც ყურნალ-გაზეთების) სარეალიზაციო ფასს აწესებენ არა მოვაჭრენი, არამედ გამომცემლები და შესაბამისად, ეს წიგნები პრაქტიკულად ერთსა და იმავე ფასად იყიდება მთელ საქართველოში. ზოგი გამომცემელი გასაყიდ ფასს აწერს კიდევაც გარეკანზე, ზუსტად

ხელოვნურად ზღუდავს არჩევანს და მას ფარგლავს მხოლოდ საუკეთესოდ გაყიდვადი წიგნებით, რაც ძალიან ცუდია მომხმარებლისთვის (ზოგმა არც კი იცის, რომ სხვა ქართული წიგნებიც არსებობს ამქვეყნად, გარდა ალიკას, ვაგანას და როინის მიერ „შერჩეული“ ქართული გამომცემებისა).

გამომცემლობა „სამშობლოს“ წინ ქალაქში წიგნების ყველაზე დიდი არჩევანი იყო, მალხაზ ხარბელია რომ წერს, არ შეესაბამება სინამდვილეს, რადგან ერთ სტენდზე შეიძლება, დაეტიოს მაქსიმუმ 50 დასახელების წიგნი, ისიც თუ ბელეტრისტიკაა, ხოლო ლექსიკონები და საბავშვო გამომცემები – კიდევ უფრო ნაკლები. თუ ჩავთვლით, რომ გამომცემლობა „სამშობლოს“ წინ თუნდაც 20 მოვაჭრე იდგა, წიგნების საერთო რაოდენობა მაქსიმუმ 1000 გამოვა. ეს მაშინ, როცა თბილისის წიგ-

მაღაზიიდან სად ნახა ნამცხვარი, იქნებ დაასახელოს, ანდა რომელი საკანცელარიო საქონლის მაღაზია ჰგონია წიგნის მაღაზია? ის, რომ წელს რამდენიმე საკანცელარიო საქონლის მაღაზიამ წიგნების გაყიდვაც დაიწყო (ისევე, როგორც ეს მოხდა სუპერმარკეტებში და თქვენ წარმოიდგინეთ, აფთიაქებშიც კი), მხოლოდ იმაზე მეტყველებს, რომ წიგნისადმი ინტერესი იზრდება და წიგნების სარეალიზაციო წერტილების რაოდენობა დღითიდღე მატულობს. ამიტომ სრულიად გაუგებარი პანიკის ატეხა, რომ ქალაქი წიგნებისაგან დაიცალა, სინამდვილეს არ შეესაბამება.

ქსთეტიკური საკითხები

რას ერჩიან წიგნებს, განა წიგნი ქალაქის იერსახეს აუშნობს? – მკითხა „ფეისბუქზე“ ერთ-ერთმა აქტივისტმა.

საკითხი არასწორადაა დასმული: რატომ უნდა, წიგნი ქალაქის იერსახეს ვერ დააუშნოვებს, მაგრამ ჭუჭყიან ცელოფანში შეფუთული წიგნები, რომლებიც განთავსებულია დაუმუშავებელი ფიცრებისა და ფანერებისაგან კუსტარულად შეკრულ, ჟანგიანი ლურსმნებით შეჭედებულ სტენდებზე, არაა მაინცადამაინც ლამაზი სანახავი.

ზოგიერთებს გულწრფელად ჰგონიათ, რომ ასე ხდება ევროპის ქალაქებში. მაგალითად მალხაზ ხარბედია წერს: „ნუთუ არ გინახავთ წიგნების უბნები ლონდონში, პარიზში, რომში...“ დიახ, მინახავს და არც ერთ ამ ქალაქში ცენტრალურ გამზირებზე არასოდეს თვალის არ მომიკრავს წიგნებით გარევაჭრობისთვის. ის უბნები, რაზეც მალხაზი წერს ან წიგნის მაღაზიების უბნებია (ოქსფორდ სტრი-

ტი ლონდონში, ლათინური კვარტალი პარიზში და ა.შ.) ან ბუკინისტებს გამოყოფილი აქვთ სპეციალური ადგილი სანაპიროს გასწვრივ (ზუსტად ისეთი, მერია რომ სთავაზობს ჩვენს „ბუკინისტებს“).

წიგნი ბადრიჯანი ხომ არაა, ასე რომ მოექცეო! – შესძახა ვიღაცამ „ფეისბუქზე“. მართლაც არაა წიგნი ბადრიჯანი და მას აქვს თავისი ადგილი, ოღონდ ეს ადგილი არამც და არამც არაა მტვრიან გამზირებზე, ჭუჭყიან ცელოფანებქვეშ.

„არ გვინდა სტერილური და უსულო ქალაქი – დავაბრუნოთ ბუკინისტები“ – დაწერა „ფეისბუქზე“ შორენა შავერდაშვილმა. საოცარი სიტყვაა ეს „სულიერება“. რამდენი ხანია ვცდილობ, მაგრამ მისი ზუსტი მნიშვნელობა ვერ დავადგინე, ვისაც როგორ უნდა, ისე

ესმის. რაც შეეხება ბუკინისტებს, კი ბატონო, დავაბრუნოთ, ოღონდ ერთ გამოყოფილ ადგილას და არა – ცენტრალურ გამზირებზე.

რა შედეგებს გამოიღებს მერიის ღონისძიებები

ამ ღონისძიების შედეგად (გარევაჭრობის გადატანა დედაენის პარკში), წიგნი არ გახდება ნაკლებად ხელმისაწვდომი, მკითხველები არ დაზარალდებიან და საბოლოოდ წიგნის ბაზარიც გაცილებით სწრაფად განვითარდება. ბუკინისტებისთვის, წესით, ეს საოცნებო შეთავაზებაა, ხოლო არაბუკინისტებისთვის მართლაც არის გარკვეული „უზერზულობა“ – მათი საქმიანობა შეიზღუდება, თუმცა ეს ისეთი მარაფათიანი ხალხია, გარწმუნებთ, არ დაიკარგებიან. ☒

რადიო თავისუფლება

უსმინე...
უყურე...
იკითხე...

ახლა უკვე გაზეთიც!

radiotavisupleba.ge

კიბერდანაშაულთან ბრძოლა

ხიბეხი ხონსხოლი

ქართული საიტებიდან ფილმებისა და მუსიკალური ალბომების უფასოდ ჩამოწერა შესაძლოა, აიკრძალოს. რას ვთმობთ და რას ვიღებთ კიბერ-ინტეგრაციით?

ნინო გოგუა

2008 წლის აგვისტომდე მსოფლიო კიბერდეტექტივები ყველაზე მასობრივ კიბერშეტევებად კერძო ჯგუფების მიერ სამთავრობო კომპიუტერული სისტემების გატეხას მიიჩნევდნენ. რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ კი ვირტუალურ სამყაროში ახალი ტერმინი გაჩნდა –

კიბერომი. ასეთი ომის დროს ინტერნეტ სივრცე ბრძოლის დამატებითი იარაღია.

რუსეთ-საქართველოს კიბერომის დროს რუსი ჰაკერების სამიზნე პარლამენტის, ბეჭდური მედიის, ტელეკომპანია „რუსთავი-2-ის“, თბილისის ფორუმის, საინფორმაციო სააგენტო „სივილ-

გე“-ს და სამინისტროების გვერდები გახდა. როცა წინასწარ მომზადებული ათასობით ფსევდო, სიმულაციური ვიზიტორი – „ბუტი“ ქართულ საიტებზე ერთდროულად შევიდა, სერვერებმა დატვირთვის ვერ გაუძლო და სისტემები მწყობრიდან გამოვიდა. რამდენიმე საათით გაითიშა თბილისის ფორუმი და ინტერნეტმომხმარებლები ერთგვარ ინფორმაციულ ვაკუუმში მოექცნენ.

„კიბერომი დღესაც არ დასრულებულა,“ – ამბობს „ლიბერალთან“ ანონიმურ საუბარში ქართველი პროგრამისტების ერთ-ერთი არასამთავრობო ორგანიზაციის წევრი.

„ყოველი წლის 8 აგვისტოს გვინევს რუსი ჰაკერების იერიშის მოგერიება. წელს პირველად, ამ ორი წლის განმავლობაში, ჩვენ დავინყეთ შეტევა და მგონი, წარმატებით. საპასუხო იერიშის მცდელობა არ ჰქონიათ. რუსეთის მთავრობის, პარლამენტის, ეკონომიკის სამინისტროსა და პრემიერ-მინისტრის საიტების შეფერხება მოვახერხეთ“.

პროგრამისტი იხსენებს, რომ 2009 წელს მისმა ორგანიზაციამ მომდევნო მოსალოდნელი კიბერშეტევის დროს თურქ პროგრამისტებს სთხოვა დახმარება, თუმცა უშედეგოდ – „წინასწარვე წაგებულ ომში მონაწილეობას რა აზრი აქვსო, – გვითხრეს“.

რამდენიმე თვეში საქართველოს პირველი და ოფიციალური კიბერმოკავშირე გაუჩნდება.

„ჩვენ ვუერთდებით ევროკავშირის კიბერდანაშაულის წინააღმდეგ კონვენციას, რათა მაქსიმალურად ვიყოთ დაცული როგორც კერძო, ისე – ფართომასშ-

ტაბიანი კიბერშეტევებისგან, როგორც 2008 წლის აგვისტოში განვიცადეთ” – აცხადებს იუსტიციის სამინისტროს ანალიტიკური დეპარტამენტის უფროსის მოადგილე რუსუდან მიხელოძე.

კონვენცია ევროსაბჭოს ქვეყნებს შორის ინფორმაციის გაცვლას და დახმარებას გულისხმობს. „თუ შეტევა განმეორდება, მაქსიმალურად დაგვეხმარებიან კიბერტერორისტების ამოცნობასა და მიგნებაში“, – განმარტავს მიხელოძე.

კონვენციის ფარგლებში, შინაგან საქმეთა სამინისტროში კიბერდანაშაულთან მებრძოლი სპეციალური საგამოძიებო ჯგუფი შეიქმნება.

„ეს იქნება ქვედანაყოფი 24/7-ზე. ანუ მოქალაქეებისთვის და საერთაშორისო საზოგადოებისთვის ის დღე-ღამის ნებისმიერ მონაკვეთში იქნება ხელმისაწვდომი“, – ამბობს კრიმინალური პოლიციის დეტექტივ-გამომძიებელი ნიკა კობახიძე.

შეირჩა რამდენიმე დეტექტივ-გამომძიებელი, IT სპეციალისტი და პროკურორი, რომელიც მხოლოდ კიბერდანაშაულის შემთხვევებს გამოიძიებს. თუ, მაგალითად, რომელიმე გერმანულ საიტს ქართველი მომხმარებელი შეუქმნის საფრთხეს, საქართველო ვალდებულია, იპოვოს, დააკავოს და შესაბამისად დასაჯოს იგი. იგივე პასუხისმგებლობა აქვს ერთმანეთის მიმართ კონვენციის ხელმომწერ ყველა ქვეყანას.

ამ ვალდებულების გამო კანონმდებლობის მაქსიმალურად ჰარმონიზაციისთვის ქართულ სისხლის სამართლის კოდექსში კიბერდანაშაული უფრო დეტალურად გაიწერა. პირი, რომელიც სხვის კომპიუტერულ სისტემაში უნებართვოდ შევა, გატეხს პაროლს, მოიპოვებს პერსონალურ ინფორმაციას და მას ან შეინახავს, ან გაავრცელებს, ასევე დაარღვევს საავტორო უფლებებს და ნებართვის, ან ლიცენზიის გარეშე, შემოსავლის მიღების მიზნით გაავრცელებს ინტელექტუალურ საკუთრებას – ფილმს, ნიგნს, მუსიკას; ასევე დაამზადებს ბავშვთა პორნოგრაფიას, შეიძლება ჯარიმით, საიტის ლიკვიდაციით ან 3 წლამდე პატიმრობით დაისაჯოს.

ეს ქმედებები ქართული სისხლის სამართლის კოდექსით აქამდეც დასჯადი

იყო. თუმცა, კიბერდანაშაულის გამოძიება ქართველი სამართალდამცავების ძლიერი მხარე არასოდეს ყოფილა. თბილისის საქალაქო სასამართლოს მონაცემებით, 2006 წლიდან კიბერდანაშაულის ბრალდებით სულ 10 სასამართლო პროცესი გაიმართა. მათგან ყველა კომპიუტერულ ქსელში უნებართვოდ შესვლას, მის გამოყენებას და მავნე პროგრამების – ვირუსების დამზადებას ეხება.

კიბერდანაშაულის გამოძიებების სიმცირეს იუსტიციის სამინისტრო დანაშაულის სპეციფიკით ხსნის და საერთაშორისო სტატისტიკას იშველიებს. FBI-ს მონაცემებით, კომპიუტერული დანაშაულებების დაახლოებით 85% საერთოდ არ მულავენდება, ხოლო სასამართლომდე შემთხვევების მხოლოდ 1% მიდის. ვირტუალური მტკიცებულების განადგურება ადვილად და სწრაფადაა შესაძლებელი, რაც დანაშაულის გახსნას ზოგჯერ შეუძლებელს ხდის.

2007 წლის 3 მარტს „მაიკროსოფტის“ საიტზე შესულ მომხმარებლებს სანყის გვერდზე ტორტში ამოსვრილი ბილ გეითსის ფოტო დახვდათ. რამდენიმე დღის შემდეგ, კომპანიის დამაარსებლის გამოსახულება საუდის არაბეთის დროშამ და პატარა არაბმა ბიჭუნამ ჩანაცვალა. მიუხედავად იმისა, რომ „მაიკროსოფტის“ საიტი ერთ-ერთი ყველაზე კარგად დაცული და ორგანიზებული ვებ-გვერდია, გამომძიებლებმა კიბერტერორისტები ვერ იპოვეს. იშვიათად იხსნება საბანკო პლასტიკური ბარათების გაყალბების შემთხვევებიც, რაც ასევე კიბერ-

სპეციალურ საიტებსაც კი, სადაც შეგიძლიათ, ჰაკერობა ისწავლოთ. ასეთ ვებ-გვერდებზე შეგიძლიათ, კიბერ-კრიმინალი დაუკვეთოთ კიდეც – 50 ლარად თქვენთვის სასურველ ელფოსტას, სკაიპს ან სხვა პროგრამას გაგიტეხენ და მესამე, კერძო პირის პერსონალურ ინფორმაციას მოგაწვდიან. თუმცა, პრობლემა სამართალდამცავების მხრიდან ამ ვებ-გვერდთაგან არც ერთს აქამდე არ შექმნია.

როგორ შეცვლის სიტუაციას კიბერდანაშაულის შესახებ კონვენცია, ამაზე კანონპროექტის ავტორებსაც კი უჭირთ პასუხის გაცემა. თუმცა ის, რომ კონვენციის ამუშავება ქართულ ინტერნეტ საიტების დიდ ნაწილს და მათ მომხმარებელს პრობლემას შეუქმნის, უდავოა. ქართულ საიტებზე უახლესი ფილმებისა და მუსიკალური ალბომების ნახვა უფასოდაა შესაძლებელი. თუ კანონი ამოქმედდა, ამ ვებ-გვერდებს სერიოზული პრობლემები შეექმნებათ.

„ლიცენზირებული ფილმების ყიდვა მოგვიწევს. რა თქმა უნდა, ამ ხარჯებს ვერ გაუნვდებით და ალბათ ერთი-ორი საიტი თუ დარჩება...“ – განმარტავს „კავკასიის ინტერნეტ მედია ჯგუფის“ წარმომადგენელი ქეთევან ნაჭყებია, რომელიც ქართული წამყვანი საიტების – გოლ.გე-ს, ავოე.გე-ს, ალმოვიეს.გე-ს, ბუდე.გე-ს ადმინისტრატორ-რედაქტორია.

გამოსავალი უკვე იპოვეს რუსმა ადმინისტრატორებმა. როცა რუსეთში ინტელექტუალური საკუთრების შესახებ

■ კომპიუტერული დანაშაულებების დაახლოებით 85%

არ მულავენდება, სასამართლომდე შემთხვევების 1% მიდის.

ვირტუალური მტკიცებულების განადგურება ადვილია, რაც დანაშაულის გახსნას ზოგჯერ შეუძლებელს ხდის.

დანაშაულია.

ქართულ საიტებზე ატვირთული თითქმის არც ერთი პროდუქცია – ფილმები, მუსიკა, პროგრამები – ლიცენზირებული არაა, შეხვდებით არასრულწლოვანთა პორნოგრაფიის განყოფილებებს და

კანონი ამუშავდა, რუსმა მოდერატორებმა საკუთარი საიტები საერთაშორისო „უსამშობლო“ მისამართებზე (.com, .org) ან ისეთი ქვეყნის დომენებზე გადაიტანეს, რომლებიც კონვენციის ხელმომწერნი არ არიან. (მაგალითად, დასავლეთ სა-

მოა – მისამართით .ws . ასეთი დომენების საფასური წელიწადში 30\$-ია).

ამერიკელი და ევროპელი ექსპერტების ნაწილი კონვენციის ძირითად ნაკლად იმ თეორიულ საფრთხეს მიიჩნევენ, რომელსაც ეს დოკუმენტი პირადი ინფორმაციის ანონიმურობას უქმნის. კონვენციის მიხედვით, თუ არის ეჭვი, რომ კონკრეტული ინტერნეტ-მომხმარებელი დაკავშირებულია კრიმინალურ საქმიანობასთან, გამოძიებას უფლება აქვს, მოსამართლის ნებართვით, მისი პერსონალური ინფორმაცია მოიპოვოს და თვალის ადევნოს მის პირად კომუნიკაციას. ამ ადამიანმა, შესაძლოა, ვერასოდეს გაიგოს, რომ მას ოდესმე უთვალთვალებდნენ. საქართველოს პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტში განმარტავენ, რომ „საზოგადოებრივი ინტერესი პირადი საუბრის ყველა სახის შელახვას ამართლებს“.

„თქვენ შეიძლება გჯერათ, რომ ვაშინგტონელი სამართალდამცავები სწორად მოიქცევიან. მაგრამ ამაზე რას იტყვით – ყველა ეს ახალი ძალაუფლება ამერიკასთან ერთად გადაეცემა ბულგარეთს, რუმინეთს, აზერბაიჯანს და ევროსაბჭოს სხვა ქვეყნებს, რომლებიც ოფიციალურად დემოკრატიულები არიან, მაგრამ შემომხმებისა და ბალანსის დიდი ტრადიციები არა აქვთ,“ წერს მაიკ გოდვინი ნაშრომში სახელწოდებით „კიბერდანაშაულის შესახებ საერთაშორისო კონვენცია კარგი იდეაა, სანამ მას დეტალურად წაიკითხავ“.

მიუხედავად კრიტიკული შეფასებებისა, კონვენციას ევროსაბჭოს წევრების გარდა უკვე შეუერთდა კანადა, სამხრეთ აფრიკა, იაპონია და ამერიკის შეერთებული შტატები.

კონვენციას ხელი არ მოაწერა ევროსაბჭოს წევრმა რამდენიმე ქვეყანამ – სან მარინომ და მონაკომ. რატიფიკაციაზე უარი განაცხადა რუსეთმაც. რაც იმას ნიშნავს, რომ 2008 წელს საქართველო კონვენციის ხელმომწერი რომც ყოფილიყო, ეს მას კიბერ-ომს თავიდან ვერ ააცილებდა. რუსი სამართალდამცავი ორგანოები არასდროს იქნებიან ევროსაბჭოს წინაშე ანგარიშვალდებულნი, დააკავონ და დასაჯონ კიბერ-შეტევებში დამნაშავეები. □

მისი ზღვა და მინა დაახუნა, ლეჩო!

„პროპაგანდა დემოკრატიისათვის ის არის, რაც ხელკეტი – ტოტალიტარული ქვეყნისათვის“. **ნოამ ჩომსკი**

ნინია კაკაბაძე

80-90-იან წლებიდან დამრჩა უცნაური მოგონება – როგორ მოაბიჯებდა მერაბ სეფაშვილი რუსთაველის გამზირზე და გვიმლეროდა: – არა, არ დაიჯეროთ, თეთრი რაში არ დაიდგამს უნაგირსო. მაშინ არც თეთრი რაში ვიცოდი, ვინ/რა იყო და სეფაშვილის შემოქმედებასაც ის-ის იყო, გავეცანი. ალბათ, ამ კადრებით იწყებს არსებობას ქართული „ვიდეო-არტი“. ვიდეო-არტი არა ამ სიტყვის ნამდვილი, არამედ პირდაპირი გაგებით.

სეფაშვილთან ერთად, სხვა ქართველი შემსრულებლებიც – დიდები თუ პატარები – ხელებგაშლილი მღეროდნენ ხან ნარიყალას, ხან მამადავითის, ხან სვეტიცხოვლის და ხანაც ჯვრის მონასტრის ფონზე. თან მუშტებს მკერდზე იცემდნენ, ან ხელებს შლიდნენ და სამყაროს უხმობდნენ.

ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის პარალელურად, სიმღერები სამშობლოზე, სამშობლოს სიყვარულზე განსაკუთრებულ ემოციურ გავლენას ახდენდა ჩვენზე, უბრალო მოკვდავებზე, ვინც ტელევიზორის წინ ვისხედით და თვალზე ცრემლმომდგარი ვუცქერდით დედა სამშობლოზე მომღერალთ. ახლა რომ ვფიქრობ, ყველა მაშინდელი მკლავებგაშლილი მომღერალი, ისინიც კი, ვინც დაკარგულ სიყვარულს უმღერდა, სამშობლოსათვის მოტირალი მეგონა.

საბჭოთა და პოსტ-საბჭოთა პე-

რიოდში სიმღერები, რომელსაც მაშინდელი სახელმწიფო ტელეარხი გადასცემდა, მკაფიო იდეოლოგიურ დატვირთვას ატარებდა. ახლაც ასეა – ის, რომ სოფიო ნიჟარაძის გული აფხაზეთის „ლოდინში გაითანგა“, ამას მთელი საქართველო ნაციონალური არხებიდან იგებს. თუმცა, არის სიახლაც – ბოლო დროს ასეთი სიმღერების პრეზენტაციისთვის დრო საინფორმაციო გამოშვებებიდან გამოიყოფა – როგორც იმ დღის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სიახლისთვის.

სიმღერები აფხაზეთზე უკვე დიდი ხანია, სახელმწიფო პოლიტიკის ნაწილად იქცა. ქართველი ხალხი უფალს სთხოვს „მისი“ ზღვის და მიწის, „მისი“ აფხაზეთის დაბრუნებას. ჩვენ ხან სამხედრო არტილერიით მივდიოდით ფსოუს წყლის დასალევად და ხან „ლუი ვიტონის“ ჩემოდნებით სოხუმ-

■ სურგულაძე-ნიჟარაძის 80-იანი წლების ესთეტიკაში ვნებიანად გაშლილი ხელები და ვნებიანი გამომეტყველება, ეკრანიდან გვეკეკლუცება და გვახსენებს, რომ „დადგება იმედის დღე, ასრულდება, ვიცით!“ იციან!

ტატის, გებელსის ცნობილი სიტყვებია. მასშტაბური პროპაგანდით არა თუ პატრიოტულად ამღერებული მოსახლეობის აღზნება შესაძლებელი, არამედ ილუზორული სამყაროს შექმნაც. მედია-პროპაგანდის დამსახურებაა, როცა ის, რაც მხოლოდ რამდენიმე ადამიანს „სჯერა“, ეფექტურად იქცევა მთელი საზოგადოების დისკურსად..

მედია ერთადერთი საშუალებაა, რომლის მეშვეობითაც შეგვიძლია აფხაზებს, აფხაზეთში მცხოვრებთ ხმა მივანვიდინოთ. ისინი კი იმაზე მეტად ინფორმირებულნი არიან, ვიდრე გვგონია. გმირთა მოედანზე

ტერესოა, რომ ამ ომებში ერთადერთ დამნაშავედ დეკლარირებულად რუსეთის სახელმწიფო მიიჩნევა. მიუხედავად ამისა, დაღუპულ აფხაზებს ომის მსხვერპლად არ მივიჩნევთ.

ასეა „მედია დიპლომატიაშიც“, არსად და არასდროს ფიგურირებს აფხაზი, მხოლოდ ჩვენი მინა, მხოლოდ ჩვენი ზღვა... „სეპარატისტული რეჟიმი“, „მარიონეტული მთავრობა“, „თვითმარქვია პრეზიდენტი“ – ასე მოვიხსენებთ აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთს მედიის საშუალებით და არავინ ფიქრობს, მოსწონთ ეს აფხაზებს?! უნდათ, თუ არა, ეს მათი მთავრობაა და მათი პრეზიდენტი, რომელიც დე ფაქტო იქნება თუ ლეგიტიმური – შეურაცხყოფა მაინც არ უნდა მივაყენოთ.

საქართველოს არ ჰყავს ლენი რიფენშტალი და საბედნიეროდ, არც ფაშისტური იდეოლოგია აქვს, მაგრამ გვყავს სოფიო ნიჟარაძე, გიორგი უშნიკიშვილი თუ ნინო სურგულაძე (ზუმბას, ნინი ბადურაშვილს და სხვებს აღარ გავიხსენებ). არ ვიცო, ხვდებიან თუ არა ისინი, რომ მათი ყალბი, პატრიოტული, უგემოვნო პატრიოტიზმი ჩვენ ყოველდღიურად, უფრო და უფრო გვაშორებს აფხაზეთს.

P.S. მაინც როგორი სადავო საკითხია გემოვნება, რომელიც ხშირად შლის ზღვარს ვერდის მუსიკასა და უგვან სიმღერას შორის. ☒

სოფო ნიჟარაძე

ნინო სურგულაძე

ში დასასვენებლად. ახლა კი ტრიალ მინდორზე ვდგავართ, თეთრ მანდილს ვაფრიალებთ და ღმერთს ვთხოვთ დახმარებას. სურგულაძე-ნიჟარაძის 80-იანი წლების ესთეტიკაში ვნებიანად გაშლილი ხელები და ვნებიანი გამომეტყველება, ეკრანიდან გვეკეკლუცება და გვახსენებს, რომ „დადგება იმედის დღე, ასრულდება, ვიცით!“ იციან!

კარგი, დავანებოთ თავი ქართველ შემსრულებლებს. მათ, უბრალოდ, მორიგი სიყალბე შემოგვთავაზებს, რომელსაც ქართული სახელმწიფო ჩინური წამების წვეთივით თავში გვიდებს. ბრწყინვალეების ორდენი ეკუთვნის მას, ვინც შეძლებს და დაითვლის, საზოგადოებრივ არხზე დღეში რამდენჯერ ტრიალებს ეს უკანასკნელი „ვიდეოარტი“.

„პროპაგანდის მეშვეობით ჩვენ შევქმენით რაიხი“ – ეს პროპაგანდის ოს-

წამოჭიმულ ახალ ფალოგენურ კონსტრუქციაზე ქართველების მინაზე დაღუპული არც ერთი აფხაზის გვარი რომ არ წერია, ესეც იციან. საინ-

"აფხაზეთო ჩემო"

მომენტრა შენი ხილვა, შენი გულის ცემა, შენი ტკბილი იავნანა როგორ მენატრება! სიზმარშიც კი შენს ქუჩებში, ჩემს თავს ვხედავ ნათლად, შენს ლოდინში ბავშვის გული ძალზე გაითანგა. აფხაზეთო ჩემო, ჩემო აფხაზეთო, ჭრილობა და ცრემლი შენ ხარ ერთადერთო! სიყვარულის, ძმობის და სიმღერის ფესვო, ჩემი ზღვა და მიწა დამიბრუნე, ღმერთო!!! და დადგება იმედის დღე, ასრულდება, ვიცო და ღიმილი შეცვლის უმაღ, ბავშვის მწარე კვითისნი;

მოგეხვევა, დამშვიდდება შენი სითბოს ხიბლში, სიყვარული გაიმარჯვებს და ნათელი მისი. აფხაზეთო ჩემო, ჩემო აფხაზეთო, ჭრილობა და ცრემლი შენ ხარ, ერთადერთო! სიყვარულის, ძმობის და სიმღერის ფესვო, ჩემი ზღვა და მიწა დამიბრუნე, ღმერთო. დამიბრუნე ღმერთო!

ტექსტის, სიმღერის და იდეის ავტორი: ნინო სურგულაძე

უხასხალოდ მოხაზიანა ანუ "სუნი ბიძნობებით სავსა"

დავით ბუხრიკიძე

უკვე აღარ ვიცი, მერაბ მამარდაშვილზე წერას მნიშვნელობა აქვს, თუ ეს უბრალოდ, საკუთარი სნობური ცნობისმოყვარეობის დაკმაყოფილება იქნება? თუმცა, დიდი ფილოსოფოსისა და მოაზროვნის, „ქართველი სოკრატეს“ (შეგვეძლო, ეფემიზმიც გამოგვეყენებინა და გვეთქვა „საბჭოთა ეპოქის სოკრატეს“) 80 წლის იუბილე თითქოს წინაპართა სავალდებულო სადღეგრძელოს ჰგავს – ჩუმად გინდა, თქვა, თითქოს გრცხვენია და თან არქეტიპულ ვალდებულებას გრძნობ. მით უმეტეს, როცა მისი ლექციები კანტზე, დეკარტსა თუ პრუსტზე თან კარგად გახსოვს და თან – სიზმარივით.

ჩემმა კოლეგამ, ფილოსოფოსმა და კინომცოდნემ, დიანა მალლაკელი-

ძემ, რომელიც მერაბ მამარდაშვილის ერთ-ერთი ყველაზე ერთგული მოწაფე იყო და მის ყველა ლექციას აუდიო-კასეტებზეც იწერდა, მამარდაშვილის სიკვდილის შემდეგ თქვა, რომ „ჩვენ, ყველამ საერთო, ეგზისტენციური მამა დავკარგეთ, რომელსაც ვერავინ ვერასოდეს შეცვლის.“ და დღეს ჩემთვის ეს ფრაზა კიდევ უფრო ნათელი და გასაგებია.

არც ერთ ხელისუფლებას არ უყვარს თავისუფალი ადამიანები, მით უმეტეს, დიდი მოაზროვნეები და უკონტროლო ინტელექტუალები. ისინი გადამდები ვირუსივით ავრცელებენ სამიშ დაავადებას – თავისუფალი არსებობის და აზროვნების უსაზღვროობის სურვილს. 80-იან წლებში, სამწუხაროდ, აზროვნებაც და თავისუფლებაც სა-

დაც დისიდენტურ უკომპრომისობასა და „პერესტროიკის“ დროის პოლიტიკურ ვნებას შორის გავფლანგეთ. პასუხი კი 90-იანი წლების სამოქალაქო დაპირისპირებამ და ომებმა გვაგებინა, საიდანაც დასკვნა მაინც ვერ გამოვიტანეთ. შესაძლოა იმიტომ, რომ „აჩრდილები გაცილებით მეტ სისხლს ითხოვენ, ვიდრე ყველაზე ბოროტი სახელმწიფო ან კეთილი ხელისუფლება.“

რა ზუსტად შეესაბამება მერაბ მამარდაშვილის ნააზრევი ჩვენი უახლესი ისტორიისა და დღევანდლობის შეუფასებლობასაც და გაუაზრებლობასაც: „შეგიძლია ისე მოკვდე, რომ არასოდეს აღმოაჩინო, რა იყო შენი გრძნობა. ეს შენი გრძნობა იყო, მაგრამ ის ვერ იგრძენი; ფიქრი შენი იყო, მაგრამ შენ ის ვერ იფიქრე; გამოცდილება შენი იყო, მაგრამ ამ გამოცდილებიდან აზრი ვერ გამოიტანე. ასე და ამგვარად, გამოცდილება მეორდება; თითქოს შენი ცხოვრება მარადიულად ღეჭავს ერთსა და იმავე ნაჭერს, ისე, რომ ვერც ერთხელ ვერ გადაყლაპა იგი“.

მიუხედავად 80-იანი წლების მეორე ნახევარში ქართულ ინტელექტუალურ საზოგადოებაში მისი დიდი გავლენისა, ის მაინც პოლიტიკური ცხოვრებისა და სივრცის მიღმა დატოვეს. არც სახალხო ფრონტი და არც მით უმეტეს, ეროვნულ-განმანათავისუფლებელი მოძრაობა, თუ სხვადასხვა წვრილმანი და მსხვილი პარტიები მამარდაშვილის შეხედულებას სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბების აუცილებლობასა და პიროვნების თავისუფლებაზე

მერაბ მამარდაშვილი

არ იზიარებდნენ. თუმცა, მამარდაშვილი სწორედ იმ პერიოდში წერდა: „არ შეიძლება, არსებობდეს ეროვნული იდეალი, თუ მასში ჩადებული არ არის ადამიანის თავისუფლება და ვიდრე დამოუკიდებელი არსებობის ფორმას არ მივალწვთ, ვერ დავინახავთ და ვერ გავიგებთ ჩვენს თავს.“

ბრწყინვალე დასავლური განათლების, ასევე დასავლური იმიჯისა და ოდნავ ირონიულ-ეგზისტენციური „სტილის“ (ჩიბუხის დინჯად მოწვევა და ფერადი სვიტერები) მიუხედავად, გამუდმებით საბჭოთა წარსულს ახსენებდნენ. 70-იან წლებში მამარდაშვილის რედაქტორობით ყურნალი „ვოპროსი ფილოსოფი“ მნიშვნელოვან საგანმანათლებლო ფუნქციას იძენდა. თუმცა, სიმართლე ვთქვათ, საბჭოთა დისიდენტებს ანგარიში საბჭოთა სისტემის მიხრწნილ და სასტიკ სიმბოლოებთან – ბრეჟნევეთან და ჩერნენკოსთან უფრო ჰქონდათ გასასწორებელი, ვიდრე სოკრატესა და დეკარტესთან მშვიდად „მოსაუბრე“ საბჭოთა ფილოსოფოსთან. და მაინც, საბჭოთა საზოგადოებისათვის ის უცხოდ დარჩა. კარტეზიანული ძიებანი თუ „მარტოობაში სულის აღზრდა“ ვერ გაერიოთმა პოსტ-ბოლშევიკურ სააზროვნო სიტემას.

მისი ლექციები არაფრითა ჰგავდა ტრადიციულ საუნივერსიტეტო კურსის მოსმენას ან ლექციის „კითხვას“. პრუსტსა თუ დეკარტზე საუბრისას გამუდმებით ცდილობდა მსმენელის აქტიურ ჩაბმას სააზროვნო პროცესში. მისთვის უმთავრესი ცნობიერების ფენომენი, მისი კვლევა და ადამიანის გონების შესაძლებლობის გაფართოება იყო. რადგან, მიაჩნდა, რომ მხოლოდ ცნობიერად განხორციელებული ადამიანი იქნება თავისუფალი.

„სული გრძნობებით სავსე“ – ის ხშირად ციტირებდა კანტის ამ ცნობილ ფრაზას და მისი მუდმივი ხეტილიც მოსკოვს, თბილისსა და დასავლეთს შორის სიმბოლურად, მოსკოვის აეროპორტში სიკვდილით დასრულდა. მერაბ მამარდაშვილი მაშინ მხოლოდ 60 წლის იყო. ■

ქარის ნიბნები

რატი ამალლობელი

რადიო „თავისუფლების“ ბლოგზე მალხაზ ხარბედიას ავტორობით გამოქვეყნებული ტექსტით „ისინი იდგნენ“ მონიბულმა და ამავე დროს გამოსავლის ძიებაში მყოფმა გადავწყვიტე, „ლიბერალის“ მკითხველს შევთავაზო რამდენიმე წლის მანძილზე ქუჩაში ნაყიდი ნიგნების მცირე ჩამონათვალი.

დარწმუნებული ვარ, ქუჩაში ნიგნების დახლთან არაერთხელ გაჩერებულხართ და თქვენთვის საინტერესო ნიგნი აღმოგიჩენიათ. თბილისში აგვისტოდან ნიგნების გარევაჭრობა აიკრძალა.

იმ ადგილებში, სადაც ნიგნები ელაგა, ახლა სრული სიცარიელეა და სხვადასხვა პოლიტიკური არჩევნების დროს გაკრული, სხვადასხვა სიძველის პოლიტიკალაკტებიდან, სხვადასხვა პოლიტიკოსის თვალი ან ყური, ან მხოლოდ სლოგანების ნაგლეჯები ჩანს.

■ ქალაქის ქუჩებში ნიგნები გაქრა და ამიტომაც ვცდილობ, ზეპირად აღვიდგინო ისინი, რადგან ამ ტექსტს სამსახურში ვწერ და არა სახლში – ნიგნების ზუსტი ბიბლიოგრაფიული მონაცემების აღწერა გამიჭირდება. ამიტომ ვეცდები, თქვენთან ერთად აღვიდგინო ქუჩაში შეძენილი ნიგნები, ამასობაში თქვენ – თქვენი გაგახსენდებათ, მე – ჩემი.

ქალაქის ქუჩებში ნიგნები გაქრა და ამიტომაც ვცდილობ, ზეპირად აღვიდგინო ისინი, რადგან ამ ტექსტს სამსახურში ვწერ და არა სახლში – ნიგნების ზუსტი ბიბლიოგრაფიული მონაცემების აღწერა გამიჭირდება, ანუ მათი გამოცემის თარიღებისა და გამომცემლობების მითითება, ამიტომ ვეცდები, თქვენთან ერთად აღვიდგინო ქუჩაში შექმნილი ნიგნები, ამასობაში თქვენ – თქვენი გაგახსენდებათ, მე – ჩემი.

მამ ასე:

- ▶ გალაკტიონ ტაბიძე – „თხზულებანი“ 12 ტომი
- ▶ „ძველ ბერძნულ-ქართული ლექსიკონი“
- ▶ „ლათინურ-ქართული ლექსიკონი“
- ▶ „ბოტანიკური ლექსიკონი“
- ▶ „გრეცის ძველი ბერძნული მითები“ (რუსულად)
- ▶ „მითოლოგიური ლექსიკონი“
- ▶ „იოანე მინჩხი“ – უნივერსიტეტის გამოცემა.
- ▶ არისტოტელე – „პოეტიკა“ (რუსულად); 1938 წელს გამოცემული, წარწერით - „ქალბატონ რუსუდანს მისი პედაგოგიური მუშაობის 40 წლის იუბილეს აღსანიშნავად, კოლექტივი.“
- ▶ მიქაელ მოდრეკილი – უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ▶ „შუა საუკუნეების ფილოსოფიის ისტორია“ – გურამ თევზაძე.
- ▶ „ათვისტის ლექსიკონი“ – ათვისტის ბიბლიოთეკა (რუსულად)
- ▶ „აპოკრიფები“ – ათვისტის ბიბლიოთეკა (რუსულად)
- ▶ „ბავშვის აღზრდა და განვითარება“ – გლოკელი (გერმანულად)
- ▶ „წერილები და ესსეები“ – ზვიად გამსახურდია
- ▶ „მცხეთური ხელნაწერები“
- ▶ „ქართლის ცხოვრება“ (ორტომეული)
- ▶ ჟორჟ ბატაი „დანყველილი ნაწილი“ „ლიტერატურა და ბოროტება“ (რუსულად)
- ▶ სლავოე ჟიჟეკი – „კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება რეალურობის უდაბნოში“ (რუსულად)
- ▶ „კულტურა და ტრეგედია“, „სტრუ-

ქტურული ანალიზის შესავალი ნარატიულ ტექსტებში“ – როლან ბარტი (რუსულად)

- ▶ ჟურნალი „ხომლი“ – რამდენიმე ნომერი
- ▶ რაინერ მარია რილკე – „წერილები“ (გერმანულად); ე.წ. „გედეერის“ დროინდელი
- ▶ რუდოლფ შტაინერი – „დრამა-მისტერიები“ (რუსულად)
- ▶ ქართული ენციკლოპედიის შესავალი ტომები (ქართულად და რუსულად)
- ▶ მარტინ ჰაიდეგერი – „თემშარა“
- ▶ სავლე წერეთელი – „ფილოსოფიის ისტორია“
- ▶ ოთარ ჭილაძე – „ლექსები“ გამომცემლობა „მერანი“
- ▶ შოთა ნიშნაიძე „რჩეული“ გამომცემლობა „მერანი“
- ▶ უმბერტო ეკო – „ვარდის სახელი“, „არყოფილი სტრუქტურა“, „როგორ დავწეროთ სადიპლომო ნაშრომი (რუსულად)“
- ▶ გრიგოლ ნოსელი – „შესაქმისათვის“
- ▶ ორიგენე – „საწყისი“ (რუსულად)
- ▶ დიონისე არეოპაგელი „ღვთაებრივი ღვთისმეტყველება“ (რუსულად)
- ▶ ვიქტორ ნოზაძე „ვეფხისტყაოსნის მზის მეტყველება“ სატიგო დე ჩილე

და კიდევ უამრავი ნიგნი, რომელიც ბუკინისტებთან, ნიგნის გარემოვაჭრებთან შევიძინეთ ან ვერ შევიძინეთ.

ეს ის მცირე ჩამონათვალია, რაც წერის დროს გამახსენდა, დარწმუნებული ვარ, თქვენც გაგახსენდათ ნიგნები, რომლებიც უკვე ჩვენს ნაწილად იქცნენ, ჩვენი შეგრძნების ორგანობად, ისინი უკვე ჩვენს აღქმებში არიან, მათგან საცხებით განუყოფელი.

ვფიქრობ, სრულიად წარმოუდგენელია ანმყოში საკუთარი თავის აღქმა ოდესღაც ნაკითხული ნიგნების გარეშე,

იმ ნიგნებისა, რომელთაც საქართველოსთვის უმძიმეს პერიოდში თბილისისთვის ასე ახლობელი და ნაცნობი ადამიანები გვანვდიდნენ, როგორც საკვებს.

დაახლოებით შეგვიძლია, ვივარაუდოთ ხელისუფლების არგუმენტები: „რა

გინდათ, რას გვერჩით?! ნიგნები და მოვაჭრეები გავლენ დედაენის ძეგლთან, კარგად მოწყობილ დახლებზე დაალაგებენ ინტელექტუალურ პროდუქციას, ერთად იქნებიან ყველანი, თუ მაინც და მაინც ძველი საბჭოთა და რუსული ნიგნები გინდათ, მიხვალთ იქ და რასაც მოისურვებთ – იყიდით“ არგუმენტია, თუმცა რატომ უნდა მოხდეს მათი ლოკალიზაცია გეტოს პრინციპით ერთ ადგილზე, აი, ეს არ მესმის. ნიგნი ხომ ცოცხალი, დინამიური ქალაქის ასეთივე სპონტანური და უშუალო ნაწილია, ისინი ხომ შეუდარებლად ნაკლებ ადგილს იკავებენ, ვიდრე «City park»-ის სამანქანო სადგომები. ჩვენ მათ ყდებს, მათზე დაწერილ ასოებს, ავტორებსა და სათაურებს, ქალაქის ქუჩებში მრავალჯერ სრულიად შემთხვევით გადავყრივართ. სწორედ ეს შემთხვევითობა და სპონტანურობაა ქალაქის ხასიათის, მისი ცოცხალი ბუნების გამოვლინება. ხსენებული ნიგნები შეიძლება, ოდესღაც პაემანზე მისულს და შეხვედრის მოლოდინში მყოფთ აღმოგეჩინათ. ან ტრანსპორტიდან მოგეკრათ თვალი, ან ვინმეს მოეკრა თვალი და თქვენ გითხრათ. მნიშვნელოვანი ნიგნები ასე მოდიან ჩვენთან, ცოცხლად და არა აუცილებლად დაგეგმილად. ისინი თავზარდამცემად გვესხმიან თავს, მიწისქვეშა გადასასვლელებში, ავტობუსის

გაჩერებებზე, ბიბლიოთეკებში და უცხო ადამიანის ხელებიდანაც, რომელიც შეიძლება, გააჩეროთ და ჰკითხოთ, თუ სად შეიძინა ეს ახლად აღმოჩენილი ან აღმოსაჩენი სამყარო. ვისაც განუცდია მსგავსი რამ, მისთვის არ არსებობს ადგილი, სადაც შეიძლება ნიგნების დატყვევება, მომწყვდევა. მათ აქვთ უფლება, ყველგან იყვნენ, ნებისმიერი გზით შემოაღწიონ ჩვენში, ეს მათი ლეგიტიმური უფლებაა, ეს ჩვენი ლეგიტიმური უფლებაა, თუნდაც რომანტიული, თუნდაც, ერთი შეხედვით, არაპრაგმატული, რადგან სწორედ ნიგნებშია ის, რაც ყოველ ადამიანს, რაც ყოველ ქალაქს, რაც ყოველ სახელმწიფოს, რაც მთლიანად დედამიწას აძლევს შესაძლებლობას, სულ მცირე, იცოდეს და ატაროს საკუთარი სახელი. □

ფენი და სპინი

გიორგი ახვლედიანი

როგორც ყველა ფეხბურთის მოყვარე, მე მიუფუძვები ხოლმე ხანდახან „იუთუბს“ და ძველ რაღაცებს ვუყურებ.

ისეთი შემტყუებელი რამ გახლავს, შეიძლება, საათებსაც გასტანოს.

ბებიანემი ფეხბურთის მოყვარეებს ხშირად ეძახდა მოცლილლებს. მაშინ რომ „იუთუბი“ ყოფილიყო, ალბათ უფრო ხშირად დაუძახებდა.

თუმცა, ამაში ცუდს ვერაფერს ვხედავ, მოცლილი ვარ თუ რაც არის, ყველას თავისი ამბავი აქვს.

ბევრი ძველი კადრი უკვე ზეპირად ვიცი. ჩვენს ბავშვობაში ამ კადრების ხილვა მიუწვდომელი ოცნება იყო. როგორც გაირკვა, მიუწვდომელი არ ყოფილა.

ერთი მიყვარს, გარინჩა რომ ბულგარეთთან ჯარიმას ურტყამს 66 ნელს.

უკვე ბებერი გარინჩა, მარჯვენა ფეხის გარე მხრით, მისგან ახლო კუთხეში, კედლის თავზე ატარებს აჭრილ ბურთს. მოჭრილს კი არა, აჭრილს. გოლი ძელქვეშ გადის. არც ხმელი ფოთოლია და არც რამე, უბრალოდ აჭრილია, თანაც ბულგარელების კედელი არცთუ გამართულად დგას.

ეგრე დარტყმა არ მომწონებია ცხოვრებაში. რაც ფეხბურთი მიყურებია, ეგრე დარტყმა არ მომწონებია. რატომ, არ ვიცი, ეტყობა, რაღაც თვალთ შევხედე.

ახლა რომ მოვყვებით ხოლმე, რომ ფეხბურთი ძალიან შეიცვალაო და ის სისწრაფეები ამ სისწრაფეებს ვერ შეედრებაო და ასე შემდეგ, ძველი ფეხბურთი სხვა იყო და ძველი ვარსკვლავები ეგებ დაჩაგრულიყვნენ ახლებთან შედარებით, იმიტომ რომ მაშინ სივრცე მეტი იყო და იოლასაც გადაიდნენო, ეგ ხომ ისედაც სისულელეა, მაგრამ აი, ეს დარტყმა, გარინჩას რომ გამოუდის, რაღაცას ამტკიცებს.

ეგ დარტყმა საკამრისია იმისთვის, რომ ფეხბურთში არსებული მარადიული ვალიაოთ და დავინახოთ. იმიტომ, რომ ეს საჯარიმო დარტყმაა, გაჩერებული ბურთი, გაჩერებული ხალხი და მხოლოდ ოსტატობა. არა მაინცდამაინც დარტყმისა, თუმცა დარტყმაც მშვენიერია, არამედ საფეხბურთო გრძნობისა და ფეხბურთელის გონებისა.

რაც ჩვენ საჯარიმო დარტყმები გვინახავს, სულ ულამაზესები. სულ ძელქვეშ ჩაჭედვები, ან ჩახვეულები, რანაირი გინდა, მარადონას დარტყმულები, ზიდანის დარტყმულები. ბექემის დარტყმულები, ვისი აღარ.

ის, გარინჩასი კი მაინც ჩარჩენილი მაქვს, რადგან, მომკალი და, ეგეთი დარტყმა – არა, კი მინახავს, ასე გაჭრილი პასი და ვილაცებს უცდიათ კარში ასე დარტყმაც, მაგრამ ასე შესრულებული – არასდროს.

ბულგარელთა კედელი ცუდად დგას. ისეთი სურათია, რომ ცაცია კაცი კარგად გამოიქცევა და თუ ოსტატობაც ფეხზე აქვს, მშვენივრად ჩახვევს ახლო ცხრიანში. ოლონდაც, გარინჩა მორბის და მარჯვენათი ურტყამს, მშვენივრად ხედავს, რომ კედელს კაცი აკლია და სწორედ სადაც აკლია, ბურთიც იმ ადგილას გაიზუზუნებს. მაგარი კი ის არის, რომ ბურთი, ისე ბრუნავს, თითქოს მარცხენათი დაგერტყას. ასეთ ვითარებაში კაცი მარჯვენა ფრთიდან, მარჯვენა ფეხით, მისგან მარჯვენა კუთხეში ურტყამს.

ახლა შეუძლიათ თქვან, ასეთ ჯარიმას, როცა კედელი ასე დგას, ყოველი დღევანდელი ნასწავლი ფეხბურთელი გაიტანდაო, მე კიდევ არ მგონია, იმიტომ, რომ ძნელად რომ დღეს ასეთი ფეხი და ტვინი ვინმეს ჰქონდეს. თუ არ ვცდები, ზიდანს ჰქონდა ასეთი ფეხი და ასეთი ტვინი, არც ამ რობინიოებს და ნილმარებს, არც სხვათა და სხვათა არაფერი აქვთ.

გასაგებია, რომ დღეს შეუძლებელია, კოჭლმა პროფესიული ფეხბურთი ითამაშოს. არც მიიღებენ.

ოლონდ კი, მე მაინც ეგრე ვფიქრობ, რომ, აბა, ცხოვრებაში გამოუვიდეს კაცს რამე ეგრე, როგორც გარინჩას ის დარტყმა: მარჯვნიდან, მარჯვენათი და მარჯვენა კუთხეში. **✎**

გარინჩა

ახავის სანთეში ახ ვეხევი მე!

კაბა თოლორდავა

მიქელანჯელო ანტონიონის „დაბნელებაში“ არის ერთი ასეთი ეპიზოდი: მონიკა ვიტის პერსონაჟი დედის მოსახსნელად მიდის საბანკო ბირჟაზე. ტაქსი, რომელითაც ის მგზავრობს, ბანკის წინ, გადატვირთული და ვინრო ქუჩის შუაგულში აჩერებს. მონიკა ვიტი მანქანიდან გადმოდის და ჩანთაში იქექება ფულის ამოსაღებად. ამ დროს უკნიდან მომდგარი მანქანის მძღოლი, მიუხედავად იმისა, რომ კარგად ხედავს მის წინ მდგარ ქალბატონს, რომელიც ისედაც ჩქარობს ჩანთიდან ფულის ამოღებას, გულსგამანვრილებელი პიპინით ანიშნებს ტაქსისტს – ჩქარა გაიარეო. მისი მოუთმენლობით შეწუხებული მონიკა ვიტის პერსონაჟი იმ მძღოლს მიუბრუნდება და, ჩემის აზრით, კინოს ისტორიაში ყველაზე დახვეწილ შენიშვნას აძლევს მას, არა სიტყვებით, არამედ ტანის ენით და სახის გამომეტყველებით. ამ ფილმს სულ რამდენიმე დღის წინ შევხედე (მაინტერესებდა, ისევე ისე მომეწონებოდა თუ არა, როგორც ადრე) და ჩათვალეთ, რომ ეს ტექსტი ანტონიონიმ და ვიტომ მაჩუქეს, რადგანაც სწორედ ამ ეპიზოდმა შემახსენა ჩემი დაპირება.

აუცილებლად დაგნერ რამეს საზოგადოებრივ ადგილებში შენიშვნის მიცემის თბილისურ კულტურაზე (თუ უკულტურობაზე) მეთქი.

დასამალი არაა, რომ არავის მოგვწონს, როდესაც შენიშვნას გვაძლევენ, განსაკუთრებით კი საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში. არც ისაა დასამალი, რომ ხშირად შენიშვნას ვიმსახურებთ ხოლმე და მგონია, რომ ის, თუ როგორ ვიძლევი შენიშვნას, ან როგორ ვრეაგირებთ მასზე, საკმაოდ ხეირიანი მაჩვენებელია იმისა, თუ ვინ ვართ ჩვენ.

დამეთანხმებით, ადამიანისათვის შენიშვნის მიცემა არც თუ ისე ადვილია. ამ დროს მაქსიმალურად უნდა დაინდო მისი თავმოყვარეობა და რაც შეიძლება, რბილად მიანიშნო შეცდომაზე. ჩემი დაკვირვებით, სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებული ტემპერამენტით იძლევიან შენიშვნებს და შესაბამისად, განსხვავებულად რეაგირებენ მათზე. ამ მხრივ, ყველაზე დახვეწილები მაინც ბრიტანელები არიან. საკუთარ ტყავზე მაქვს გამოცდილი სარკაზმის და იუმორის ლონდონური ნაზავი. ამერიკელები ბრიტანულ დახვეწილობას მოკლებულნი არიან, თუმცა მათაც ურიგოდ არ გამოსდით. ფრანგები უხეშობის ზღვარზე იძლევიან შენიშვნებს, გერმანელებიც; რუსები კი შენიშვნებს არ იძლევიან, ისინი, უბრალოდ, „ხამიატ“. ერთხელ ჩემი ერთი მოსკოველი ნაცნობი ორი დღის მანძილზე იტანჯებოდა იმის გამო, რომ საკადრისი პასუხი ვერ გასცა შენიშვნაზე, რომელსაც, სხვათა შორის, იმსახურებდა და წამდაუნუნ მეუბნებოდა: „გაიგე, კაბა, კი არ უნდა მეთქვა ჩემ უკანალში ჩაყავი ცხვირი მეთქი, არამედ

მკვდარი ჩეჩენის უკანალში-თქო. ასე უფრო ეფექტური იქნებოდა!”

რა თქმა უნდა, ყველაფერი ეს მხოლოდ ფრაგმენტული დაკვირვების შედეგია და არავითარ შემთხვევაში – სრული სურათი, მაგრამ ქართველების შემთხვევაში, ალბათ დამეთანხმებით იმაში, რასაც ახლა ვიტყვი: ჩვენ ყველანაირად გავურბივართ შენიშვნის მიცემას საზოგადოებრივ ადგილებში. იმიტომ, რომ აქ ეს კარგ ტონად არ ითვლება; და კიდევ იმიტომ, რომ წინასწარ ვიცით, ეს შარში გახვევის უებარი საშუალებაა. აქ ყველაზე რბილი შემჩნევაც კი შურაცხყოფად აღიქმება! ჩვენ საოცარი სისწრაფით ვბრმავდებით სიტუაციებში, როდესაც შენიშვნის მიცემა გარდაუვალი და აუცილებელიცაა; ჩვენ თავდადებული აგრესიულობით აღვიქვამთ ნებისმიერ კრიტიკულ შენიშვნას და რამდენადაც უცნაურად უნდა ყლერდეს, ჩვენს ქალაქებს თუ სოფლებს ამ გადამდები სიბრმავის დალი ამჩნევიათ. დაყარე ნაგავი ქუჩაში? მერე რაა?! შეიგინე პატარების თანდასწრებით? რა მოხდა, შე კაცო! მოფსი სადარბაზოში? ეტყობა, მაგრად გეფს-მოდა! ენევი სამარშრუტო ტაქსში? შეგერგოს!

ამას წინათ ქუჩაში ვილაც უცნობმა შემაჩერა. დამინახა ხელში წყლიანი ბოთლი რომ მეჭირა და მითხოვა მწყურია, დამალევი-ნეო. ერთი მოყუდებით ჩაცალა ბოთლი. ჯიგარი ხარო, მითხრა და ცარიელი პლასტმასის ბოთლი ზურგსუკან მოისროლა. ძალიან ზრდილობიანად ვუთხარი, აილე და სანაგვეში ჩააგდე მეთქი. ისეთი სახე მიიღო თითქოს დედა შემეგინებინოს. კი, ნავი-და და აილო, მაგრამ იცით, რა მითხრა? „მადლი ქენი, მარილი მოაყარე! ერთი ბოთლით მეტი, ერთი ბოთლით ნაკლები აქაურობას არ შეეტყობა!“

მართლაც, მე ვარ ქართველი, მაშასადამე უშეცდომო. რა, ასე არაა?! ☒

თელავი, ყვარალი, ლაგოდეხი
გორი, ქარალი, ხაშური
ზესტაფონი, ქუთაისი, სამტრედია
ურაკი, ქოგულეთი, ბათუმი
ფოთი, სენაკი, ზუგდიდი

FM 105.5
FM 103.0
FM 104.5
FM 101.0
FM 101.9

WWW.LIBERALI.GE
